

Δημοσιεύματα Λαογραφικῆς Ἑταιρείας.

Λαογραφία. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας.

- Τόμ. Α' Ἐν Ἀθήναις 1909—1910. 8ον σελ. 782. Τιμ. δρ. 150.
Ἐξωτ. δολ. 6.
Τόμ. Β' Ἐν Ἀθήναις 1910—1911. 8ον σελ. 734. Τιμ. δρ. 90.
Ἐξωτ. δολ. 5.
Τόμ. Γ' Ἐν Ἀθήναις 1911—1912. 8ον σελ. 751. Τιμ. δρ. 80.
Ἐξωτ. δολ. 5.
Τόμ. Δ' Ἐν Ἀθήναις 1913—1914. 8ον σελ. 770. Τιμ. δρ. 65.
Ἐξωτ. δολ. 4.
Τόμ. Ε' Ἐν Ἀθήναις 1915—1916. 8ον σελ. 680. Τιμ. δρ. 65.
Ἐξωτ. δολ. 4.
Τόμ. Ϛ' Ἐν Ἀθήναις 1917—1918. 8ον σελ. 676. Τιμ. δρ. 65.
Ἐξωτ. δολ. 4.
Τόμ. Ζ' Ἐν Ἀθήναις 1923. 8ον σελ. 572. Τιμ. δρ. 65.
Ἐξωτ. δολ. 4.
Τόμ. Η' Ἐν Ἀθήναις 1921—1922. 8ον σελ. 628. Τιμ. δρ. 65.
Ἐξωτ. δολ. 4.

Δημοσιεύματα Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

- 1) Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικά Σύμμεικτα. Τόμ. 1—2. Τιμ. δρ. 95.
- 2) Σπύρ. Π. Κοθαριδίου, Ἑλληνικὴ Λαογραφία. Μέρος Α'. Μικρὰ μετὰ τοῦ λόγου. Τιμ. δρ. 45.
- 3) Δημ. Δουκοποδίου, Αἰκόλικοι οἰκίσεις σχετῆ καὶ τροφαί. Τιμ. δρ. 30.

Διὰ πᾶσαν παραγγελίαν ἐκ τοῦ ἑσωτέρου ἀπευθυντέον εἰς τὸν βιβλιοπωλεῖον Πάλλη καὶ Σία Ἐνδριπιδου 6. Διὰ πᾶσαν παραγγελίαν ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ ἀπευθυντέον εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Hahn et Seifart Buchhandlung und Antiquariat. Leipzig. Markgrafenstr. 10.

Ἐνδιαφερόμενα πληροφορία. Πληροφοροῦμεν τοὺς ἀρθροφιλῆς ἰσχυρὰ ἔχουν δολοχίον τὴν σειρὰν τῆς «Λαογραφίας» ὅτι τελευταίως ἐκδόθησαν ἀντίτυπά τινα τοῦ Α' τόμου, ὃ ὁμοίως ἦτο μέχρι τοῦδε ἐκτελεσθέντος.

Τὸ παρὸν τεύχος τιμᾶται δρ. 60

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΡΙΜΗΝΙΑΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

—303—

ΤΟΜΟΣ Θ' ΤΕΥΧΟΣ Γ' ΚΑΙ Δ'

9

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ἙΛΛΑΔΟΣ

1928

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΚΑΤΑΛΕΞΜΟΙ

ΥΠΟ

ΦΑΙΔΑΝΟΣ Ι. ΚΟΥΚΟΥΛΑΕ

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΟΙ ΚΑΤΑΛΕΞΜΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Ὁ συνηθέστατος σημεῖον ἕξ ὅλων τῶν καταλέξιμων εἶναι ὁ κατὰ τῶν νεονύμφων ἀκούσιμος, πρὸς παρακώλυσιν τῆς συνουσίας· ἀν' δέ τις δυσχυρισθῆ ὅτι τὸ ἀμυρόδευμα ἢ δέσιμος τοῦτο εἶναι παν-ελληνικόν, ὁ ασφαλῶς δὲν θά ἀστογήσῃ τοῦ ὁρθοῦ.

Τὸ ἀμυρόδευμα τοῦ ἀνδρογύνου γίνεται συνήθως κατὰ τὴν ὄσραν τῆς τέλειως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, σπανιότατα δὲ πρὸ αὐτοῦ¹⁾. Εἶναι δὲ καὶ διάφορα τὰ χρονία σημεῖα καθ' ἃ τελεῖται ἡ γαμία. Ἐν Σικιάθῳ²⁾ π.χ. Ζακύνθῳ, Μεσολογγίῳ, Πάτραις, Κρήτῃ Μεγίστῃ καὶ Κεφαλληνίᾳ αὐτῇ λαμβάνει χώραν, καθ' ἣν ὄσραν ὁ θεοῦς λέγει «*εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς*», ἐν Χίῳ ὅταν ὁ αὐτὸς λέγῃ «*εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς*», ἐν Μήλῳ, ὅταν ἐξ-ἀτραγγέλιῃ «*καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν*», ἐν Καλλιπό-φωρῃ «*εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κ.τ.λ.*»³⁾, ἐν Καλλιπό-φωρῃ καὶ τοῖς περὶχώροις κατὰ τὸν γαμήλιον χορὸν (Ἡσάτια γόρυνε), ἐν Ἰθάκῃ κατὰ τὴν ἐναφξίν τοῦ μυστηρίου, κατὰ παλαιότερον δὲ γει-θόγραφον⁴⁾ καθ' ἣν στιγμὴν λέγει ὁ θεοῦς «*στέρπεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ δέσνα τὴν δοῦλῃν τοῦ Θεοῦ δέσνα*»⁵⁾.

1) Χρηστὸ ἀμυρόδευμα γίνεται καὶ πρὸς παραστουπὴν τῶν φρενῶν τοῦ ἐχθροῦ.

2) Ὅσα εἰσι εἰς Δουράδα τῆς Ἀνατ. Θεσσαλίας μετὰδύσεως λέγεται ὁ παραύφρον.

3) Ὡς ἐν Κασσιόθῳ, *Ε. Μεσολογγίου*, Κασσιόθικα σ. 182.

4) *Α. Μεγαρίδου*, Δυνηήματα 2.118.

5) *Α. Ταρσάκη*, Ὁ γάμος Ἐσσεῖ, Ἀνά. 1.353.

6) *Π. Βλαστοῦ*, Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 65.

7) Ἐν Πάτραις τὸ δέσιμον γίνεται κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην, κατὰ τὴν ἀνά-γνωσιν ἐκάστου Εὐαγγελίου. Ὅτιο δέσονται δίδεκα κόμηβοι.

Γίνεται δὲ τὸ δέσιμον ὡς ἔφη: Ὁ παρὼν κατὰ τὴν τέλειον τοῦ γάμου, κατὰ τὰ ἔνω σημειωθέντα χρονικά σημεῖα, κερσῶν ἢ κλωστὴν ἀπὸ τῆς ἐνδοτε τοῦ ἄνδρα¹⁾, ἢ θώμηλιγα²⁾ ἢ νῆμα μετρίης³⁾ ἢ μαροθίλιον⁴⁾ ἢ λωρίδα φορέματος τῶν νεονύμφων⁵⁾ ἢ σύγρια⁶⁾ ἢ χρυσοσύγρια ἕκ τῶν νυμφικῶν στερφάνων⁷⁾ ἢ τρίγα κερφαλῆς ἢ γενεῖον⁸⁾ ἢ χορδὴν⁹⁾

1) *Π. Βλαστοῦ*, Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 65. Ἴνα τὸ ἀμυρόδευμα γίνῃ ισχυρό-τερον, λαμβάνουσιν ἐν Ἰορτανίᾳ, Ἰθάκῃ καὶ Χαλκιδικῇ κλωστὴν ἢ τεμάχιον ὑπόδημας ἕκ τῶν φορεμάτων τῶν ἀποδεδωμένων. *Πρ. Ι. Λεβίου*, Ἐπιδόκιμον, 2.34 καὶ *Π. Πατάσκειου*, Περισυναγωγή 41.50.

2) Ὡς π.χ. ἐν Πάτραις, Μεσολογγίῳ, Χίῳ, Ἡρείῳ, Κρήτῃ καὶ ταῖς γή-σοις τοῦ Αἰγαίου. Ἐν Περίωρῃ Κρήτης ἐγένετο ἀπόδεσιμος καὶ διὰ σχολίου ἀνηκοντος εἰς ἄλεια, ὁσῶς δὲ τὸ σχολιον ἐγγράφητο εἰς τὴν θάλασσαν ὁ νε-νυμφος ἐπρόκειτο καὶ ἔπρωγε δεινῶς. *Ernst Kühner*, Fenerzander ἐν Rhein. Mus. 49 (1894) σ. 55.

3) Ὅσα Λαογραφίας τοῖμ. Α'. σ. 301.

4) Ἐν Καλλιπόλει καὶ τοῖς περὶχώροις, Χαλκιδικῇ, Ἰθάκῃ, Κρήτῃ, ἐν τισι τῶν Κυκλάδων καὶ ἐν Ἀμυρῷ τοῦ Πόντου. Ἐν Κρήτῃ τὸ μαροθίλιον εἶναι μετα-ἔσρον, *Ι. Καλαϊτάκη*, Κρητικαὶ προλήψεις Δ.Ι.Ε. 2.338.

5) Ὡς ἐν Ζακύνθῳ [*Salmatio*] Zante σ. 426. Ἡ λωρίδα αἴτην καλεῖται «*βαρὺ σημάδι*».

6) Ὅτιο δέσονται πολλὰς οἱ Ζακύνθιοι.

7) Ἐν Μήλῳ, *Α. Ταρσάκη*, Ἐνθ. ἀν. 1.353.

8) Ἐν Χαλκιδικῇ, Γεβειοῖς Ἀνασελίτης καὶ Ἀλλιαῖ Μελάνθων τῆς Θεάκης. Διὰ τοῦτο ἐν Ἀλλιαῖ, ὅταν γίνετα τὸ ἔνδυμα τοῦ γαμβροῦ, προσ-έχουσιν ἵνα μηδὲν κλέψῃ τρίγα τινά. Σουλῆγοντες μάλιστα τὰς ἀποκοτείας τρι-γας τῆς κερφαλῆς καὶ τοῦ γενεῖου καταβάττονται αὐτὰς ἢ μεταβαίνοντες εἰς μέ-γος ἀποκεντρον τὰς διασκορτίζουσι. Πρ. καὶ τὸ κατὰ τὸ ἔνδυμα τοῦ γαμβροῦ ἐν Γεβειοῖς τῆς Ἀνασελίτης ἄδοξιστον ἄσμητον

*μέποτε τὰ μαλλιά μου,
μήν τὰ πόδι ὁ ἕστος
καὶ με κίχη μήτην,
καὶ με γίξων μάτρο (μίσσηθρον);*

Ἐν Αἰώνιας τῆς Ἀργολίδος ὁ ἀπόδεσιμος γίνεται με τρίγα ἕκ τῆς κόμης τῆς νύμφης, δὲ ὁ κατὰ τὴν τέλειον τοῦ μυστηρίου γυνὴ ἰσχυμὴν ὅπουθεν αὐτῆς κερσεὶ τοὺς πλοκάμιους τῆς. Ἐν Κασσιόθῳ οἱ κόμηβοι δέσονται ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ νεονύμφου.

9) Κατὰ τὸ ὄνομα *Π. Βλαστοῦ* μνημονευόμενον παλαιότερον χειρογύαφον.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Σηλυβρίᾳ πιστεύουσιν ὅτι τὸ ἀμυρόδευμα δύναται νά γίνῃ διὰ τῆς συνδέσεως τῶν θουαλίδων τῶν νυμφικῶν λαμπάδων, διὰ τοῦτο καὶ ἐγκαίως ἀποκεντρονται ταύτας πρὸ τοῦ στερφανώματος τὰς καίοντα.

ἢ κηρίον¹⁾ ἢ δέσμη αἰγύργου²⁾ κίμναι ἕνα³⁾ ἢ τρεῖς⁴⁾ ἢ ἑπτά κόμβους⁵⁾ ἢ καὶ δώδεκα⁶⁾ αἰσῶπων ἢ τὰ ἕξης λέγων¹⁾ «[ἔδω] δένω τῆ φύφη καὶ τὸ γαμπρὸ⁸⁾ ἢ «δένω καὶ κομποδένω τὸν δειῖνα καὶ τὴν δειῖνα»⁹⁾ ἢ «ἔδω δένω τὸν δειῖνα καὶ τὴν δειῖνα καὶ ἴσσο καὶ ἴσσο ἀπανταῖνται οἱ κόμβοι γ' ἀπαντηθοῦσι καὶ αὐτοί»¹⁰⁾ ἢ «ἄ(μ)ποδέτω τὸν Δ νὰ μὴν μοροῖ ἢ νὰ κἀμνη τίποτα μετ' τὴν Β. ὅσο νὰ θέλω γὼ»¹¹⁾ ἢ «ἔδω δένω καὶ δ' διάβολος ἄς λύσῃ»¹²⁾ ἢ «δένω τὸν τῶδε καὶ τὴν τῶδε καὶ τὸν διάβολο ἄς τὴ μέση»¹³⁾

¹⁾ Ἐν Κῶ λέγουσι μάλιστα καὶ τὰ ἕξης ἕμμετρα λόγια:

ἜΩ Βεζέβουλη σπαταρῆ καὶ πρῶτε τῶδ διαόλω
καὶ πρῶτε τῶδ θυμήσω με δύναμες μῆλες,
ὅπου γεις χάδες πεισσοῖς καὶ κίμναις ὄτι θέλεις
νὰ δέσης καὶ νὰ σκούσῃς ἄς τὸ δέσιμόν τος πᾶνω,
ὅσε κί αὐτοῖς τοῖς δούλους σου ἄς τὸν κόμπω μου ἀπάνω.

1) Ἐν Πιάφῳ Κίργου μετ' τὸ κηρίον τοῦτο δένει ὁ γαμβρὸς τρεῖς κόμβους καὶ εἰς μάχαριδίου, ὅσοι γκαρεῖ καὶ τὸ ὅποιο φάσει μεθ' ἑαυτοῦ ὅτω δια κηρίου περὶδεξιμένον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας: Δοῖζου Φιλίππου, Ἐργοῦ καὶ κατάδεσμοι ἐκ Πιάφου. Αασογ. Δ' 532.

2) Ἐν Κρήτῃ.

3) Ἐν Μεσολογγίῳ, Πάργου καὶ ἀλκαγού.

4) Ἐν Καλλιπόλει καὶ τοῖς περὶ γόρους, Κρήτῃ, Μάνη καὶ Ἰθάκῃ. Ἐν Μάνῃ ὁ μεσαῖος ἐκ τῶν τριῶν κόμβων λέγεται τοῦ Ἰκίτα, ἦτοι τοῦ διαβόλου. Ἐν Ἰθάκῃ καὶ Ζακύνθῳ ὁ μὲν πρῶτος κόμβος δένεται κατὰ τὴν ἑνωξὴν τοῦ μισογίου, ὁ δευτερός κατὰ τὴν ἑνωξὴν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὁ τρίτος κατὰ τὸ Ἡρακλῆ γόρου. [Salvator] Zante σ. 425. Ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς γήσις κατὰ τὸ Ἡρακλῆ γόρου. Δ. Καμπουροπούλου, ὁ δευτερός κατὰ τὴν ἑνωξὴν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὁ τρίτος κατὰ τὸ Ἡρακλῆ γόρου. Δ. Καμπουροπούλου, Ἰστορία τῶν Ἀθηναίων 3.60. C. Sommi, Voyage en Grèce et en Turquie 2.139.

5) Π. Βλαστοῦ, Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ, σ. 65.

6) Ὁς ἐν Πιάφῳ.

7) Ἐν Κρήτῃ ὅταν ὁ δένων ἀκούσῃ τὸ εὐλογημένη ἢ βασιλεῖα τοῦ πατρός, λέγει «εὐλογημένη ἢ βασιλεῖα τοῦ πατρός», Δ. I. E. 2. 333.

8) Ἐν Κρήτῃ, Μεσολογγίῳ, Πάργου, Πιάφῳ, Κρήτῃ καὶ πολὺ καὶ ἀλκαγού.

9) Ἐν Ἠπειρῳ (Ζωγρ. Ἀν. I. 15), Μεσολογγίῳ καὶ Πάργου.

10) Ἐν Μάνῃ.

11) Ἐν Ζακύνθῳ, κατ' ἀνακαινώσιν τοῦ κ. Α. Ζώνη.

12) Ἡ. Τατσάκη, Πιλοδικεῖς καὶ δεσποδαμονία ἐν Κεφαλληνίῳ, Παιονασοῦ

τ. ΙΖ': σ. 443.

13) John Lawson, Modern greek Folklore σ. 19, Sommi, Ἐν⁸⁾ ἀν.

Ἐν Νύμφαις Κερκύρας ὁ ἀποδέων λέγει τὰ ἕξης:

«Νεοφόρε διάβολε σὲ ποσοτάξω ἐνώπιον εἰς τὴν δωδεκάδα σου καὶ εἰς τὸν μέγαν θαλάσσο τῆς ἀθύσου νὰ στείλῃς ἔδω τὸ Βεζέβουλη τὸν ἀγορῶνα τῶν δαυμόνων, γιὰ ν' ἀποδέσω με τὸν δειῖνα καὶ τὴν δειῖνα, σοὶ ἐβδομημένα δύο φλέβες τοῦ κορμιοῦ τους καὶ τὰ κορμιοῦτά τους νεῖγα καὶ σοὺ τᾶξω νὰ σοὺ χαλίξω καὶ ἡμῶσα ἀπ' οὐ βγάσω ἀπὸ κἀθε μέγα. Γιὰ ἐχθρήτα τοῦ Χριστοῦ καὶ γ' ἀγάπη τοῦ κορποκόλιου τοῦ διαβόλου, ἔμπα διάβολε σὴ μέση»¹⁾.

Ἐν Πιάφῳ τῆς Κύργου δὲ τὰ ἕξης «Γήνηαι ὁ ποροφήτης Ἥλιος τὸν ἦλον καὶ τὸ φεγγάδι τρεῖς χρόνους τοαί τρεῖς ἡμέρας.

ὁ οὐρανὸς ἐσκότισεν τρεῖς χρόνους τοαί τρεῖς ἡμέρας
νεγὼν χαίμαι δὲν ἐταξεν τρεῖς χρόνους τοαί τρεῖς ἡμέρας.

Γήνηαι τὴν μήτταν τῆς μουῖας τοῦ Δεσπότη, παῖν δὲν ἔκαμε, γήνηαι τοαί τὸν (δειῖνα) μετ' τὴν γενναϊκάν του, νὰ μὲν ἔμπένη τρεῖς χρόνους τοαί τρεῖς ἡμέρας»²⁾ καὶ πάλιν ἐν Κύργῳ³⁾ «Ἐαὶ ὀνόματος τοῦ πατρός κ.τ.λ. Εἴτεν ὁ Κόσμος ἡμῶν Ἰ. Χριστὸς εἰς δύναμιν τε καὶ λέων δίδω σὰς ἐξουσίαν, οἶτω καὶ ἐγὼ ἐκ σόματος τοῦ Θεοῦ δήνηαι τὸν (δειῖνα) εἰδὼν τῆς (δειῖνα),⁴⁾ δῆνηαι τὰ δώδεκα σφοδρία τῆς γούρης του, δῆνηαι τὸ κλειδὸν τῶν νεφῶν του, δῆνηαι τὰς ἐβδομηπραδκόμιου φλέξες τοῦ σώματός του, δῆνηαι τὴν βασιλεῖαν φλέξαν τῆς καρδίας τοῦ δειῖνος τὴν κινεῖσαν εἰς ἡμαρταν, δῆνηαι τομ μετ' τὴν ἐνεργεῖαν τοῦ Διαβόλου Βεζέβουλη καὶ μετ' τὰ ἰδία μου χέγια καὶ ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆν γῆν ἔτσι ν' ἀπέχει ἀπὸ τῆν δειῖνα».

Ἀνωτέρω εἶδομεν ὅτι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἵνα δέσσωσι τοὺς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐφορμηῶντες καὶ καταστήσωσιν αὐτοὺς ἀνικάτους νὰ τὴν καταλάβωσιν, ἔλαβον κλειθρὸν, ὅσοι καὶ ἔκλεισαν, καταθάψαντες εἰτα τὸ κλειδὸν αὐτοῦ.

Ὁ δὲ κατὰ τὸ κλειθρὸν λοιπὸν οὗτος τρόπος τῆς κατάδεσεως, ὅστις ἐξηκολοῦται ἐφαρμοζόμενος καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἑλᾶσιν αἰῶνας, ὡς δεικνύουσιν αἱ μικρὸν ἀνωτέρω ἐκ χειρογράφων παρατεθεισά μαγ-

1) Στ. Καβάλα, Αυστογραφικά συλλεκτη ἐκ Νομφῶν Κερκύρας, Αασογ. Β. 654.

2) Δοῖζου Φιλίππου, Ἐργοῦ καὶ κατάδεσμοι ἐκ Πιάφου, Αασογ. Δ' 532.

3) Ἀρεῖσιου γάγον τὸ δέσιμον γίνετα ἐν Πιάφῳ ἐπὶ ἕνα μόνον μήτηα.

4) Κατ' ἀνακαινώσιν τοῦ κ. Ξ. Φαγμακίδου.

5) Κατὰ τοὺς ἀρχαίους κατάδεσμούς τοῦτο.

στέφανα νά πάη νά διαβολοστεφανώση νό νέο ἀνιγγύνο· ὅσο μοπορεῖ τὸ μισοκομμένο φίδι νά πάη στήν τρωπιά του, τόσο νά μοπορῆ κι' αὐτὸς νά πάη στή γυναικά του. "Ὅσο μοπορεῖ τὸ ψημένο πγάσο νά τρυπήσῃ τὸ ψημένο κεραμίδι, τόσο νά μοπορῆ κι' αὐτὸς νά τρυπήσῃ τῆς γυναικίας τὸ ξλάππ. "Ὅσο κούφιος πλάτταρος δαυλλὶ καμένο, τόσο νά μοπορῆ και αὐτὸς νά πάη στή γυναικά του»

Συνηθέστερον ὁ ἀμποδέων ἢ ἡ ἀμποδέουσα μεταβαίνοντες εἰς βολημικά μέση, καθ' ἣν ὄγαν τελείται ὁ γάμος, δένουσι διὰ θώμινγος κλάδον κχανιάς λέγοντες "δένω και κομποδένω τὸ γαμπρό δένω.»¹⁾ Κατὰ τὸν Ν. Δόσιον ἡ ὑπό τῆς ἀνεργαστίας πληρωομένη μάγισσα ἀποδέει τοὺς νεονύμφους κάμνουσα ἐπὶ παντίου κώμβου, ὧν ἕκαστος ἰσχύει δι' ἓν ἔτος.²⁾

Εἰς πολλοὺς ὀρεινοὺς δήμους τῆς Ἑλλάδος οἱ ποιμένες δένουσι τοὺς νεονύμφους διὰ σπάδρον ποιοῦντες δι' αὐτοῦ τόσους κώμβους ὅσα ἔρη θέλουν νά βρισανίερα ὁ ἀντίταλός των,³⁾ τοῦτο δ' εἶναι τὸ ἐν Ἀιτηγίας εὐχαῖς ἀναφερόμενον *σπατρόδεμα*⁴⁾.

Ὅχι μὲ σπάδρον, ἀλλ' ἐπὶ κλάδον σπάδρου ἀμποδέουσι τοὺς νεονύμφους ἐν Κερκύρῃ και Κύθρῳ, ἐπὶ τοῦ φυτοῦ δ' *ἀλόγυρα*, τοῦ ἀγγυίου δῆλα δὴ ἀγγύρου, ἐν Κρήτῃ⁵⁾, ἐν Κερκύρῃ ἐν τῇ εἰς ἡ

1) Ὁς λ. κ. ἐν Ἡπειρῷ ἐνθα πολλοὶ ἀποδέθιντες περιερχόμενοι κώπτου τοὺς κώμβους, οἷς εὐδίσκουσι δεδεμένους ἐπὶ τῶν κλάδων κχανιάς.

2) *M. Dossios*, *Der Aberglaube bei den heutigen Griechen* σ. 13. Τὸ παντὶον τοῦτο θάρτετα εἰς ἓν μέρος, ἔφ' οὗ ἐπιτίθεται και σημεῖον, ἴνα, ἐν περὶ τούτοις μεταμείλεις, εὐκόλως ἀνευθεθῆ.

3) Καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ *C. Wessely* ἐκδοθεῖσι μαγικοῖς παρτίους *Griech. Zauberpap. von Paris und London* στίχ. 350 ἀναγνωσόμενα· «*κατὰ τὴν δειμαῖς ποιμαῖς πατάμα και οἷρα κατὰ τὸν*». Ἐν ἀρχαῖς κατάδεξις οἱ *R. Wensch D. T. A.* Στὰ 9 ἀνέγνω· «*τοῦνους πάνας κατὰ δὲ μνημαῖς ἀπαρραγνῆ** δὲν ἦδονήθη δὲ νά ἐξηλυσι τὸ τοῦτο σημεῖον. Ἀποδοτὰτα ὁ κατὰδεσιος ἐγίνετο διὰ τῆς ἀναρραγνῆς, τοῦ γνωστοῦ ἀκανθίδου φυτοῦ, ὡς νῦν γινεται διὰ σπάδρον, ἢ, ὡς ἐν Ἡπειρῷ διὰ τοῦ ἐπ' ἰσῆς ἀκανθίδου φυτοῦ χλαδωνιάς. "Ὅσα δ' ἔτι και νῦν ἐν Κρήτῃ τὰ ἐπιβλαβῆ ὄντα δένουται εἰς τὴν εἰς τῆς ὡς ἰσῆς Πειρῆ τῆς χηφίσεως τοῦ σπάδρου ἐν τῇ μαγιά φ. *A. Hb.*, *Die Apologie des Apuleius* σ. 147.

4) Νιγροσον και τοὺς δούλους σου ἀπὸ πᾶν ἀποδέμα ἢ κατὰδεμα ἢ περὶ τῆς ἡσπῆς ἡσπῆς ὁσπῆς. *N. Moxaeh*, Ἡ Ἀδάρτα και ἡ μαγία τῆς 2. σ. 110.

5) Φ. Κουκουλέ, *Λογογραφικὰ σύμματα ἐν Βάμου τῆς Κρήτης*, Ἀνογ. Α. 301.

σχοῖνου, ἀλλοτε δ' ἐν Μυκόνῳ εἰς τὰς ἀκάνθας τοῦ βουνοῦ.¹⁾

"Ὅτι δὲ και εἰς πέτραν γλιμνῶν ἀποδέουσι τὰ ἀποδόγννα σαφῶς δηλοῖ ὁ ὄθος *πετρόδεμα* και τὸ "ἀπτικὸν εἰς ἀνθωπον δεδεμένον εἰς πέτραν γλιμνῶν" τὸ ἐν τῷ Κυπριανιδίῳ (σ. 23) κατακεχωρισμένον, ὡς και τὰ νῦν ἐν Κύπρῳ συμβαίνοντα. Νῦν δῆλα δὴ ἐν Κύπρῳ ὁ ἀμποδέων λαμβάνει ληνὴν κλαστον και ἐπὶ τὰ κώμβους δένων λέγει "ὁ δένωσ με τὴν δένω νά μεμ σμῆη μετὰ τῆς εἰς ἡμαρταν"²⁾ ἢ λαμβάνων ποκκινην μετὰξαν δένει ἐπὶ τὰ κώμβους λέγων τρις τὰ ἔξῃς· «*Δήνω τὴν φλέβα τῶν νεφῶν σου και τὴν βασίλική σου φλέβαν τὴν κνοῦσαν εἰς ἡμαρταν γυναικός, δῆνω και τὸν ἀφιδῶν νά σου και τὸν γροῦππον τῆς φωλῆς σου και τὸν σπάδρον σου δῆνω σε ἀπὸ κερῶν και ποδῶν και τὰ εἰσοῖ σου δάκρυα και ἀπὸ τῶν τῆς κερῶν σου· ὁ νοῖς σου και ὁ λογισμός σου νά εἶναι με τοὺς ἀποθιμένους*», μετὰ ταῦτα δὲ θέτει τὸ νῆμα κάτωθεν πέτρας εἰς ἔμιας και καλύτερι αὐτὸ διὰ ἄλλον.

"Ἄλλον τῶπον καταδέσμη, κτάμα κατωπασαλείσεως και ἀποδέου, ἀναφέρει ὁ *C. Wachsmuth* ἐν τῷ ἔργῳ τ' α', *Das alte Griechenland im neuen* (σ. 104-5). Κατὰ τὴν ἐχρητικὴν διήγησιν ἡ πληρωθείσα ἴνα ἀποδέση μέγιστα, γυνὴν και μέλαν κάλλιμα ἔγνωσα ἐπὶ τῆς κερῶν και ἐπὶ τῶν ὤμων δογῶν προβάτου μεταβαίνει δύο τὸν κῆπον τῶν νεονύμφων και τὰ τὸ μερονύκτιον. Ἐκεῖ ἐμπληγύει δύο ἐλάτικησ πάλους και ἐπ' αὐτῶν τείνει σχοῖνιον μετὰ ταῦτα λέγει ἔξοχ-κισμὸς και ἐπὶ τῆς πηρῆς ὑπερ τὸ σχοῖνιον. Ἐπειτα κερῶν και τῶν σχοινίων ἐπὶ τοῦ δένδρουσ διὰ τριῶν ἡλῶν, οἷς φέσει μεθ' ἑαυτῆς και σπηρῶν εἰς ἑπ' οὐτοῦ τὰ ῥῶτα διασπῆ και διασκορπίζει κωνῆν και νῆαν, ἣν φέσει ἐπὶ τῆς κερῶν ἀπαγγέλουσα πάλιν ἔξοχισμὸς, ὧν ἡ ἀρχὴ ἠτῶσε σπῆσε και πολλῶν τὰ ὀνόματα τῶν νεονύμφων ἀνωφω-νοῦσα. Ἡ ὄλη πρῶξις τελειώνει διὰ τῆς ἀποσπῆσεσ ἐκ τοῦ δένδρουσ τῶν πάλων, τοῦ σχοινίου και τῶν ἡλῶν.

Πρὶν ἢ τὸν περικατάδεσιον τῶν νεονύμφων λόγον τελειώσω-

1) Πρ. τὰ και τὰ κέρουμα τῆς ἀσθενείας τῶν ἔξων λόγια «*ἐδὸ κατὰ τὸ κακὸ τῶν ἔσπρων νά μὴ τοῖς ἠδῶσ πλέν, ἀλλὰ αὐτὸν σπῆγος εἰς τὰ γράδα τῶν βουνοῦ*». Ἐπὶ ἀκωνῶν ἀποδέουσι ἀσθενείας διὰ λωιδίος ἐν *Zagana* Ἑκκλησίας τῆς Θράκης. Ἐν Κρήτῃ ἀποδέουσι τὰ ἀπαρρακτὰ ὄντα και τοὺς αἰοδόρους «*σπῆ εἰς τῆς ἀσφαγγυῖας γῆ τοῦ ἀξοῦλον γῆ τοῦ ἀκχασιῶν*».

2) Κατ' ἀνακοδῶσιν τοῦ κ. Ε. Φωφῆ κ. ἰδου. Ἡ κλάσση αὐτῆ φυλάσσεται, ἴνα, ἐν περιτῶσι μεταμείλεις, λυθῶσιν οἱ κώμβοι.

μεν, ἐπιθυμοῦμεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐν Πόντῳ τὸ αὐτὸ ἀποτελέσθημα ἐπιτυγχάνουσι μὲ τὸ *γαγάμιον*, ὡς λέγουσιν, ἤτοι μὲ τὴν ἐπὶ τῆς μαγίου χάρατος ἀναγαγρῆν τοῦ οὐόματος τοῦ καταδεομένου μετὰ τῶν σχετικῶν λέξεων π. κ. «*ἔδω δέσω*» ἐν Χίῳ δὲ ποτιζόντες τὸν νεόνυμφον μὲ τὶδωθ, ἐν ᾧ ἔχει ἀναληθῆ τέφρα τοῦχῶν τῆς κερφαλῆς καὶ τῶν ὀνύχων τοῦ ἡ θαντίζοντες αὐτὸν μὲ τρεῖς σταγόνες ἀγνίσματος τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου) ἢ μὲ *μυρογάλα*, γάλα δῆλα δὴ ἐκ τῶν μαστῶν μητρὸς καὶ κόρης εἰλημημένον.

Τὸ διὰ τούτων μαγικῶν μέσων καθιστᾶν τινα ἀνέκτανον περιτὴν ἐκτέλεσιν τῶν συγγινῶν τοῦ καθιγόντων λέγουσιν ἐν Ἑλλάδι τῶν κοινότερον *δέσω* ἢ *ἀμποδίσω*, ἐν Κύπρῳ *δῆνω*, ἐν Ἰτακωνίᾳ *δένω*, ἐν Ἡπειρῷ καὶ Πιέσις *κομποδένω*, *ἀμπονδία* ἐν Αἰτωλίᾳ, *ἀποδένω* ἐν Κερκύρᾳ, Κύθνῳ, Ζακύνθῳ, Μαδύτῳ, Σισανίῳ, Μυσιόφῳ καὶ Πελοπόννησος τῆς Ἄν. Θράκης, *ἀποιδένου* ἐν Χαλκιδικῇ καὶ Ζαγορίῳ τῆς Ἡμαθίας, *ἐμποδίξω* ἐν Ρόδῳ, ¹⁾ *μποδίξω* ἐν Ἡπειρῷ καὶ Λοσιτιάδῃ Ἄν. Θράκης, *ἀποκομπαίξω* ἐν Κερκύρᾳ, *ἀναδένω* ²⁾ ἢ *καρρῶνω* ἐν Κρήτῃ, ³⁾ *μαρτεῖω* ἐν Ἡπειρῷ καὶ Ρόδῳ, *γρητεύω* ἐν Κύμῃ καὶ γράφω ἐν Πόντῳ, ⁴⁾ τὸ δ' ἀποτελέσθημα τῆς ἐνεργείας κοινότερον μὲν *ἀμποδέμα* καὶ *δέμα*, *δεμάς* ἐν Μάνῃ, *δέμημο* ἐν Κρήτῃ, καὶ *Κῶ*, ⁵⁾ *δεσά* ἐν Κρήτῃ, ⁶⁾ *δῆμιαν* ἐν Κύπρῳ, *κόμμασιμα* καὶ *ἀποκόμμασιμα* ἐν Κερκύρᾳ, *ἀνεμομποδέμα*, *ἀνάδεμα*, *δεμαρκαὶ* ἐν Κρήτῃ, *κόμμαδεμα* ἐν Κρήτῃ καὶ Παξοῖς, ¹⁾ *ἀμποδίο* ἐν Σάμῳ, ²⁾ *ἀποδέμα* ἐν

1) Βενετολόσις, Βουχαγιάτινες παραιογραφίαι σ. 71.72.

2) Οὐτως ἐπισημαίνεται τὰ τοῦ Π. Βλασσαῦ, Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 146 ἀναδένω ἐπὶ γοήτων καὶ μέγων· προσδένω τὰς ἀγριτίας τοῦ αἵματος· διὰ τὰ μὴ κυκλοφορῆ, καὶ ἀναδέματα τὰ μέγυα.

3) Ὁγα. Γ. Καλιτάκη, Κρητικαὶ προλήψεις Δ.Ι.Ε.Ε. 2. 333.

4) Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων γημῶτων συνήθη εἶναι καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωση χρόνους, ὡς ἐκ τῶν παραιοτέρων κειμένων φάσκειται, τὰ δέμα, ἐν Κύπρῳ *δῆνω*, *ἀμποδένω*, *ἀποδένω*, *ἐμποδίξω*, *γρητεύω*. Ἐν τοῖς γλῶσσόδογμασι καὶ ἀποδέμασι ζῆφον τὰ *καλιτῶνω* καὶ *χαβῶνω*.

5) Ν. Πολίτου, Παρομ. 4. 339.

6) Κοινητῶς Ἄσπρη 4. 551.

7) Π. Βλασσαῦ, Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 61. Γ. Χατζδάκι, ΜΝΕ Β. 124. Πρὸ ἐνὸς αἰῶνος καὶ πλεον ἐργασίαι καὶ ἐκ Μακεδονίας, Χαγίσιος Μερδάνος, Ἀνάγνος τοῦ Διογένους 274). «Ἄν εὐρη τις κομποδέματα εἰς τὸν οἶκόν του, λυπεῖται καὶ τρέμει νομίζων ὅτι εἶναι μαγικά κακάματα τῶν ἐχθρῶν του».

8) Ἐμπόδεια λέγονται οἱ κατάδεσμοι καὶ ἐν Νομοκάνονι τῷ ΙΖ. αἰῶνος. Ν. Πολίτου, Ἐν κερφαλαῶν Νομοκάνονος Διογ. Γ. 387, 389.

Ζακύνθῳ, Ἡπειρῷ, Κύθνῳ, Μαδύτῳ καὶ Βογοτακῶ Μακεδονίας, ἀποδέμα ἐν Χαλκιδικῇ καὶ ἐν Πόντῳ *πάρημαν* ¹⁾ καὶ *γαγάμιον*.

Καίτοι δ' οἱ ἀποδέσμοι, οἷς ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ Ἑλλάδι ἐνεργούντων αὐτὰ τὰ ἐχθρικά πρόσωπα ἢ γοαῖδια, ἐν δὲ τῇ περσογενείᾳ τοῦ Ζαγορίου καὶ Κοιότης Ἰουδακαθηγιανίδες μύθισσα ²⁾ καὶ ἐν Πόντῳ δεβρίσαι τινές, Ἐννετῆθδες λεγόμενοι, ³⁾ καίτοι, λέγω, οἱ ἀποδέσμοι στέφονται κατ' ἀμφοτέρων τῶν νεόνυμφων, ⁴⁾ ἐν τοῖσις κοινῇ ἐπιχρατεῖ ἀντίληψις ὅτι κατ' ἔξοχὴν τὸν νυμφίον προσβάλλουσι, δι' ὃ κωβίος ὑπερ αὐτοῦ λαμβάνονται τὰ θανατὰ προσφυλακικά μέτρα, ἕνα μὴ ὑποκίχη εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς μαγικῆς, ἥτις ὡς ἀποτελέσθημα ἔχει γενικῶς μὲν τὴν ἀνικασίτητα, οὐχὶ σπανίως ὅμως ἀσθένειαν καὶ δὴ μορσασθὸν ἢ καὶ θάνατον. ⁵⁾

Τὰ προσφυλακικά ταῦτα μέτρα συνίστανται πρῶτον εἰς τὸ νὰ δεθῆ καὶ κατόπιν λυθῆ τὸ ἀνδρόγυνον ἢ ὁ ἕτερος τῶν νεόνυμφων ὑπὸ συγγενικῶν προσώπων.

Ἐν Τραπεζούντῃ ὁ νυμφίος περιβάλλεται κατὰ τὴν τέλεισιν τοῦ μυστηρίου τὴν κατὰ τὴν λειτουργίαν φερομένην ζώνην τοῦ ἑσθῆος ⁶⁾ ἢ θέτει ἐν τῇ ἰδίᾳ ζώνῃ μάχαζαν μὲ τὴν κόψην πρὸς τὰ ἔξω ⁷⁾. Ἐν Ζακύνθῳ φέρεται ἄλλως εἰς τὴν μέσσην τοῦ μαγομαίνικο μαχαζοῦ. Ἐν Κασσάθῳ καὶ Μερίστη λαμβάνεται πρόνοια, ἕνα μηδέ τις κόμβος δεθῆ ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ γαμβροῦ, ⁸⁾ ὅστις καὶ ἄλλως

1) Τὸ ὄνομα δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ὑπὸ τοῦ εἰήμου ὅπερ ἀναφέρεται ὁ Bartholdy, Voyage en Grèce 2. 57 νὰ παροῦν τὴν σκῆν ἕξειον, ὃν ἠθέλον νὰ βιάσασαι.

2) Γ. Μαιτροζοῦ, Ζηργουαζιά 1. 210. Κατὰ τὸν Α. Καραγιάννην, Δεσπομονίας δοκίμιον σ. 153 οἱ δεβρίσαι, μετὰ τοῖς Ἀθηνάϊκους, διατρέπουσιν ἐπὶ γοητεία.

3) ΠΗ. ΚΙΠ. 92. 151.

4) Ἐν Αἰτωλίᾳ π. κ. συζυγὰ ἀκούει τις «ζά τοις τν ἀποδέσαι τ' νῆπ' κὶ θὶ ἀ γυνῆσ' πιδιά», «τν' ἀποδέσαι γέ αὐτὸ δὲ γυνάει».

5) Π. κ. ἐν Κρήτῃ καὶ Ρόδῳ, Μαρτίου - Κισπέ, Ἡ νῆσος Ρόδος 2. 304 καὶ Κερραῶντι τοῦ Πόντου ΚΠ. 92. 147. Δ' αὐτὸ ἐμποδίξω τινα ἐν Ρόδῳ σπαρταίος φασκόντες εἰς τινα δυστυχίαν, συμφορὰν. Βενετολόσις, Βουχαγιάτινες παραιογραφίαι σ. 71—72.

6) Τοῦτο γνέεται καὶ ἐν Ἡπειρῷ.

7) Μάχαζαν φερεται ὁ νυμφίος ἐν Δίφνας τῆς Ἀγοκολίδος, εἰς τὴν χεῖρα δὲ μάχαζαν ἢ ὀπισθεν τῆς νύμφης ἰσταμένη καὶ ταύτην προσφυλακίοντα γυνή.

8) Περὶ τῆς σημιασίας τοῦ κόμβου τούτου ὄσα Ε. Samler, Geburt. Hochzeit und Todt σ. 123.

προσφυλάσσεται κατά τοῦ ἀμποδέματος περιβαλλόμενος κατά τὴν ὄσφυν τὸ *σπουρογύγι* τῆς νύμφης ἢ τὸ μαυρόχιλον, τὸ ὁποῖον φορεῖ αὕτη ἐπι-στέφουσα ἐκ τοῦ λουρουτοῦ¹⁾. Ἐν Κραπαθῶ ἐπ' ἵσπης καὶ Μενίσση ὁ γαμβρὸς θέτει περὶ τὴν κνήμην τοῦ τεμάχιου ἄλευρικοῦ δικτύου ἢ ψαλίδα²⁾. Τὸ δίκτυον τοῦτο ἐν Κύνθῳ καὶ ἄλλαξοῦ φέρεται ὁ γαμβρὸς περὶ τὴν ὄσφυν,³⁾ ἐν Μασίτῳ μάλιστα, Καλλιπράσι καὶ ἄλλαξοῦ τῆς Θεόκης μίαν πρὸ τοῦ γάμου ἐβδουμάδα⁴⁾. Ἐν Κερασσοῦντι τοῦ Πόντου περιβιάζεται ἐπ' ἵσπης ὁ γαμβρὸς δίκτυον περὶ τὴν ὄσφυν, ὅταν μέλλῃ νὰ πορευθῇ εἰς τὸ λουρουτόν⁵⁾. Ἐν Μήλῳ θέτουσι κάτωθεν τοῦ προσκεφαλαίου τῆς νυμφικῆς κλίτης κενάριον ἀνθρώπινον⁶⁾ καὶ ἐν Ζακύνθῳ μάχαιραν, δι' ἧς ἐφρονεῖται ἀνθρώπως. Ἐν Ἀθήναις ἀμφοτέρωσι οἱ μέλλοντες κατὰ τὴν τέλειαν τοῦ μυστηρίου βλέπουσι διαχωρῶς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ἢ φοροῦσι ὑποκάμισον (δέσμα) φιδιοῦ, ἢ δακτύλιον ἀνήκοντα εἰς νεκρόν, ἄλλαξοῦ δ' ὁ γαμβρὸς κατὰ τὴν στέφην γο-ναρίζει ἐπὶ τῆς οἰκῆς τοῦ φροδέματος τῆς νύμφης⁷⁾. Ἐν Ζακύνθῳ πρὸ τῆς συναιρέσεως ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη φοροῦσιν εἰς τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν των γοναυρόδεσμον πλεγθέντα ὑπὸ τῆς πενθερῆς ἐν ἡμέρᾳ Μεγάλη Πέμπτη καὶ λειτουρηθέντα ἐπὶ ῥεῖς κατὰ συνέχειαν Κυριακάς⁸⁾.

¹⁾ Ἐν Καρυθαῖς τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας ὡς ἀποστερικτῶν μέσον τοῦ ἀμποδέματος θεωροῦσι τὴν διὰ ματαίων διάβασιν τοῦ νυμφίου, ἐν Κρήτῃ τὴν περιέξωσαν τοῦ γαμβροῦ διὰ κλάδου βάρου περιετρανυμέ-νου μετ' ἄλλων μετάρων⁹⁾, ἐν Ἡπειρῷ δὲ τὴν περιέξωσαν αὐτοῦ ὡς

1) Κλ. *Taragidion*, Ἡθθῆ καὶ ἔθθῆμα ἐν Ἀνατολῆι, Εξοφάντους τόμ. β' σ. 169³⁾

2) *E. Maronakakia*, Καταρτυθὰ σ. 132. Ἐν Κραπαθῶ ἐπιβιάζεται εἰς τὸν νυμφίον νὰ πη ὄμηλῃ μετὰ τῆς λήξεως τοῦ στεφανώματος. Πῶς ἀποστοχῆν τοῦ ἀμποδέματος ἔθετον ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας ψαλίδα ἐπὶ τῆς νυμφικῆς κλίτης ἀνοικτην. *J. Kyriakoglou*, Τίμοι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Ἐστίας τόμ. ΙΑ' σ. 532.

3) *J. Karysianna*, Δαισιδιμονίας δοκίμιον σ. 270, *J. Taragidion*, Ὁ γάμος, Νεοελλ. Ἀνά. 1351.

4) Ἐν Μενίσση θέτουσι τὸ δίκτυον ἐντὸς τοῦ ὑποδήματος τοῦ γαμβροῦ.

5) Ὅταν δὴο μέλλοντες συναιρηθῶσιν ἐν Πόντῳ ἐν λουρουτῷ φιλοῦνται, ἵνα ἀποφύγουν τὸ *πατήμιον* (=ἀμπρόδεμα).

6) *J. Taragidion*, Ὁ γάμος, Νεοελλ. Ἀνά. 1354. [Salvator] Zante σ. 426.

7) *C. Wachsmuth*, Das alte Griechenland im neuen σ. 103.

8) *J. Zózi*, Ἐν τῶν ἠθθῶν καὶ ἔθθῶν Ζακύνθου ὁ γάμος παρὰ τοῖς χωρικοῖς, περιοδ. Πηρόδος ἔτ. Α', ἀρ. 2 σελ. 11.

9) *J. Kalaidakia*, Κρητικαὶ προλήψεις Δ. I. E. E. 2, 334.

καὶ τῆς νύμφης διὰ κλάδου κλήματος¹⁾ ἢ κλάδου χυλιδωνιάς²⁾, ἢ καὶ σκουρίου³⁾. Ἐν Κύνθῳ καὶ Οἰνοῦντι τῆς Λακεδαιμόνου ὁ νυμφίος φέρεται ἐν τῷ κόλπῳ τετραεπτάγελον,⁴⁾ ἢ χορδήν προβάτου ἐν τῷ θυλάκιῳ, τετραεπτάγελον δὲ καὶ ὑδραγγυον ἐντὸς καλίμου ἐν Σίμῳ, ἐν Σινώπῃ δ' ἔχει παθιστάμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παῖδα βαρτάζοντα σταυρὸν ἐντὸς μανδηλίου. Ἐν Κρήτῃ οἱ νεόνυμφοι φέρουσι τεμάχιον παλαίου ἐνδύματος καὶ ἀντραλλάσσουσι τὰς ζώνας τῶν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων των. Ἄντι τετραεπτάγελου ἐν Ἀλμαῆι Μαλγάρων Θεόκης καθ' ὅλην τὴν πρὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ γάμου ἐβδουμάδα ὁ γαμβρὸς φέρεται ἐν τῷ κόλπῳ ψαλίχιον, ἐν Ζακύνθῳ σύνοψιν, ἐν Μάνη δὲ κωνοταντιναίων. Ἐν Κρήτῃ καὶ Πάξοις ὡς ἀποστερικτῶν θεωρεῖται ἡ πρὸ τοῦ γάμου ὑπ' ἀμφοτέρω των μέλλονῶν μετὰληψις τῶν ἄχράντων μυστη-ρίων⁵⁾.

⁶⁾ Ἐν Κρήτῃ ἐπιχερεῖ ἡ συνήθεια νὰ στείθωσιν ἐν τῷ νυμφικῷ θαλάμῳ κνήμες κεκοιμημένους ἢ ν' ἀναστῶσιν ἕνωθεν τῆς νυμφικῆς κλίτης ὄρεγες ἀλέκτορος ἢ ν' ἀλείψωσι τὴν θύραν τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου διὰ λίπης κινός⁷⁾. Ἐν Μενίσση φέρουσιν ἀμφοτέρωσι οἱ νυμφίοι τεμάχιον χάρτου, ἐπ' οὗ ἔχει γραφῆ «*ἐν ζορημῷ καὶ χαλμῷ τὰς σι-γῆνας αὐτῶν ἀνοήτας τοῦ μή ἐγγίξωσιν εἰς σέ⁸⁾*».

⁹⁾ Ἐν Σήμῃ περιτυλίττουσι τοὺς κλάδους τοῦ κλήματος, δι' ὧν κατασκευάζονται οἱ νυμφικὸι στέφανοι διὰ μετάρων, χωρὶς νὰ δέσωσι πού κομβοῦσιν⁹⁾. Ἐν Σκιάθῳ προτιμῶσι νὰ γίνετα ὁ γάμος τὴν αἰνῆν μετὰ τὸ κλήμα τοῦ περηνού¹⁰⁾ εἰς τὸ Χέλι τῆς Ἀγολίδος κλέουσι θύγας καὶ παρὰθυγα τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν τέλειαν τοῦ μυστηρίου, ἐν Ζακύν-

1) Κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 39 γειθ. τοῦ Διογρ. Ἀρξείου σ. 309.

2) *N. Benetzi*, Δέσεις, φράσεις, παραομιλία, δεσιδαμονία καὶ παραομιθία Ζωγρ. Ἄν. 1. 193, 16.

3) Τοῦτο κατασκευάζεται ἐκ τριῶν τριῶν ἐν Οἰνοῦντι, *Μαρίβοῦ* ἔτ. Δ', φύλλ. 38, σ. 255.

4) Ἐν Οἰνοῦντι καὶ ἡ νύμφη *Μαρίβοῦ* ἔτ. Ε', φύλλ. 57 σ. 484.

5) *J. Kalaidakia*, Κρητικαὶ προλήψεις Δ. I. E. E. 2, 334.

6) *J. Παρεδάκι*, Πῶς ἴδουν τ' ἀνθρώγυνα, Κρητικὸς Ἄσθιθ 3, 491.

7) Εἶναι παρὰφθαρμένος ὁ κα' 9 ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ. Ἐν χαλμῷ καὶ ζημῷ τὰς αὐγῶνας αὐτῶν ἀγγέλας. Ὅσα ὅσα κατοικήθω λέγονται περὶ τοῦ καταδέσμου ἔθθῶν.

8) *J. Χαβιαδά*, Σημειώκα (Ζωγρ. Ἄν. 1. 213.)

9) *J. Μωραϊτίδου*, Δουήματα 2. 118.

θω¹⁾ εμπρηγνύουσι μεγάλην ἀμφιότρομον μάχαιραν πρὸ τοῦ ὑπερθήρου τῆς νυμφικῆς πασιδός,²⁾ ἀπαγορεύοντες αὐστηρῶς τὴν εἶσοδον μέχρι τέλους τοῦ μυστηρίου. Τέλος ἐν Σαλαμίῃ, πρὸς ἀποστολήν, κατὰ τὴν ὄδον τοῦ μυστηρίου, λέγουσι σιγὰ οἱ συγγενεῖς: «κλόβια κι' ἄστροχα κι' ἄπαστα»³⁾.

¹⁾ Ἰδιαιτέρως διὰ τὴν νύμφην λαμβάνονται αἱ ἐξῆς προφυλάξεις.

Ἐν Ἐθιοπυπῶλει π.χ. μία τῶν συγγενῶν, ὅταν τὴν ἐνδύη, καθ' ἣν ὄδον τῆς δέξει τὸ μεσοπόδι, τῆς λέγει «*ἔγῶ σᾶς δένω*», μετὰ τὸ μυστήριον δὲ πάλιν, ὅταν εἶναι ὄδρα νὰ ἐκδυθῆ, τῆς τὸ λυεῖ ἀναφωνοῦσα «*ἔγῶ σᾶς λόνω*». Ἐν Ἐθιοπυπῶλει ἐπ' ἰσῆς θέτουσαν ἔντρος τοῦ ὑποδήματος τῆς νύμφης ψαλίδα¹⁾, ἐν Ναζζαῖ δὲ τῆς Μ. Ἀσίας ψαλίδα κατὰ τὴν ὄσφυν τῆς. Ἐν τῷ δήμῳ Γυθείου πιστεύουσιν ὅτι πᾶσα μαργαρεία διαδέσται, ὅταν ἡ νύμφη φορεῖ σουλῶν τινῶν ἄλλυτον ἢ ἀνεστραμμένον, ἐν Οἰνυῶντι τῆς Ἀκκεδαίμονος, ἂν φέρη τεμάχιον ἰερῶν ἀμφίων, ἐν Ἡρείῳ²⁾ δὲ καὶ ἐν τοῖς βουλυαροφώνοις χωρίοις τοῖς παρὰ τὴν λίμνην τῶν Γενιτσῶν³⁾, ἂν μὴ κοιμηθῆ τὴν πρῶτην νύκτα μετὰ τοῦ νυμφίου, ἐν Οἰνυῶντι τῆς Ἀκκεδαίμονος, ἂν φέρη ἐν τῷ κώλιῳ τεμάχιον κλάδου βάρου, περιελιγμένον διὰ δύο νημάτων, ὧν τὸ ἐν ἔξει κατακευαυθῆ ἔξ ἀγείου ἐρίου ἐκ προβείου δὲ τὸ ἔτερον, φέρωσι δ' ἀμφοτέρω ἀνὰ ἓνα κόμβον⁴⁾, καὶ ἐν Βουρδουλιῶ τῆς Πισιδίης, ἂν κατὰ τὴν στέψην λυθῶσιν ὑπὸ τῆς παρανύμφου τὰ κομβία καὶ πᾶς καθ' ὅλου ἐπὶ τῶν φορεμάτων τῆς νύμφης δεσμός⁵⁾. Ἐν Παξοῖς θέτουσι κάτωθεν τῆς νυμφικῆς κλίνας πλῆκτρον κώ-

1) Δ. Ζώνη, Ἐκ τῶν ἠθῶν καὶ ἠθίμων Ζακύνθου. Ὁ γάμος παρὰ τοῖς γοφωκοῖς ἐν τῷ περιόδικῳ Περσῶν ἑτ. Α'. ἀρ. 2 σ. 10.

2) Τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ἐν Ἀθήναις, Δ. Καμπουρογιάν, Γάμοι ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἐστίας τόμ. ΙΔ' σ. 595.

3) Καὶ ἐν Ζακύνθῳ ὁ βλέπων πρῶτὸ πρὸ τῆς οἰκίας του μύγνα τὰ σκακελῶνα καὶ τοὺς πύον χαμηλὰ λέγει κλόβια κι' ἄπαστα καὶ μαγνάνικο περὶ μουλο, Ν. Πολίτης, Ὑπερστυκὰ σήματα, Δοσολ. Δ. 603.

4) Ὅμοιος καὶ ἐν τοῖς ὑποδήμασι τοῦ γαμβροῦ, ὡς ἐν Μήλῳ, Δ. Τσαυκίση, Ὁ γάμος, Νεοεβλ. Ἀνάλ. 1.354.

5) Γ. Ἀργυροποταζίου, Ἀπογραφικὰ ἐξ Ἱερείου, Δοσολ. Ε'. 31. Ἐν Ἡερίῳ κανὰ τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς καὶ τῆς Δευτέρας παραμένουσι παρὰ τὴ νύμφη 4—5 συγγενεῖς φυλάττει καλούμενοι, Γ. Δαμπροῦ, Ἡεριστικὰ 3.57.

6) Γ. Καμυλῆ, Ἀπογραφικὰ ἐκ Μακεδονίας, Δοσολ. ΣΤ'. 476.

7) Μαλεβῶν ἑτος Δ'. φύλλ. 33 σ. 255.

8) Κλ. Ταραβῶν, Ἡθῆ καὶ ἔθιμα ἐν Ἀνατολίῃ, Ξενοφάνους τόμ. β. 171.

θῶνος, τὸ πένος φυσικὰ ἀντιπροσωπεῖον. Ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ, πρὸς πρὸ-λήμην τοῦ ἀμφοδόμεματος, δὲν λυθοὶ τοὺς γαμηθῆλους στεφάνους, οἱ ὅποιοι συνήθως φερόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὴν ὄγδον ἀπὸ τοῦ γάμου ἤμέσαν, κατὰ παλαιὰν συνήθειαν, λυοῦνται.

Ἐν Ἀθήναις ἄλλοτε φήνη τῆς νύμφης, καθ' ἣν ὄν χρόνον ἐγένετο ἡ στέψις, ἐκίνει διακόως τὸν κώλιο τῆς θύρας¹⁾.

Τὰ πρῶτα εἶναι πολυπλοκότερα ἐν Ζακύνθῳ. Ἐκεῖ αἱ πενθεραὶ λαμβάνουσι μαυρομάτικον μαγαίρι, δίκλην πυγίριδα, τόια λιθάγια ἀπὸ τριτοταροῦ καὶ τόια πτῖλα μαύρης ἔγγινθος. Ἐπειτα ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἀναφθεσίης πυγίριδος καύσασι τὰ πτῖλα, λαμβάνουσι τὴν ἔξ αὐτῶν κόνην καὶ ταύτην μετὰ τῶν τριῶν λιθαρίων ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ κωνὸν ποτήριον λέγουσασιν «*ἔ τὴ λεπτειμά σας, παιδιὰ μου*», καθ' ὃν δὲ χρόνον πίνουσιν οἱ νυμφιοὶ ἐπιβέτουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἔνθα λῆξ τὸ μαυρομάτικο μαγαίρι. Εἴτα λαμβάνει ὁ νυμφίος τὰ δύο ἐκ τῶν λιθαρίων, τὸ ἐν δ' ἡ νύμφη καὶ ταῦτα φυλάττουσι καλῶς ἀμφοτέρω μίγχι τῆς πρῶτης συνευθύσεως, ὅποτε τὰ δύο οὐσιν εἰς τὴν πενθεράν, ἥτις τὰ φέρει εἰς τὸν κώλιον²⁾.

Ἐν Ἀόστῳ τῆς Τογρινίας ἄλλοτε ἔγραφον τὰ ἐξῆς ἐπὶ γάστρου καὶ ἔδοδον εἰς τοὺς μελλονίμφοις νὰ φοροῦν μίγχι λήξεως τοῦ μυστηρίου³⁾.

IC	XC
νι	κα

Πένος, Πάμβος
Ἀνδρῆς, Ἰουάννης
Τίσιος.

IC	XC
νι	κα

Βερεθόλομπος, Θουμάς
Μαθητάς, Τίσιος
Θαδύσις, Σίσιος

IC	XC
νι	κα

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη, ὁ Χριστὸς περιετμήθη, ὁ Χριστὸς ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν διὰ χειρὸς Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου, διὰ τὴν ἁγιοσύνην τὸ πλάσμα του ἐκ χειρὸς τοῦ δαίμονος, οἷτω λόγισσον καὶ τοὺς δούλους σου (θεῖα καὶ δεῖνα) ἀπὸ τὰ ἀποδοξίματα τοῦ δαίμονος. Ὁ Χριστὸς ἐταυρώθη, ἔπαθε καὶ ἔφηνη καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη, διὰ τὴν ἁγιοσύνην τὸν Ἰδοίμ καὶ τὴν Ἐθίαν ἀπὸ τὰς γέρας τοῦ δαίμονος, οἷτω λόγισσον καὶ τοὺς δούλους

1) Δ. Καμπουρογιάν, Μνημετὰ τῆς ιστορίας τῶν Ἀθηναίων 3. 6.

2) Δ. Ζώνη, Ἐνθ. ἀν. σ. 11.

3) Τὸν γάστον τοῦτον ἔκαον τὴν ἐπίσημον τοῦ γάμου. Ν. Μασζου, Ἡ Ἀόστα καὶ τὰ μνημετὰ τῆς σ. 110.

σου (δεῖνα και δεῖνα) ἀπὸ τὰ ἀμποδέματα τοῦ διαβόλου, τουτέστιν ἀπὸ πᾶν ἀμποδέμα ἢ καθορόδεμα ἢ περιόδεμα ἢ στασιόδεμα ἢ προυπεκόμεμα ἢ κουλλουγόδεμα ἢ σφακτόδεμα ἢ ὅτι βλάπτει, και ἐμποδίξει τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ.... Ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς και ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ὡς ἀγαθὸς και φιλεθρῶτος, ἐλευθέρουσαν και τοὺς δούλους σου.... ἀπὸ τὰ ἀμποδέματα τοῦ διαβόλου. Ὅπου ἐπισκιάσει ἡ χάρις σου, Ἀρχάγγελε, ἐκείθεν τοῦ διαβόλου θάρκεται ἡ δύναμις αὐτοῦ, οὐ φέγει γὰρ τῷ φωτί σου προσκείμεν ὁ πειθὼν ἐσθράδος· δι' ὃ αἰτουῦμεν τὰ τυφρότα αὐτοῦ βέλη τὰ καθ' ἡμῶν κωλύμενα ἀπόβεισον τῇ μεριτιά σου ἡγουμένως, δεσμιὰ και θροσίζει τῆν φλόγα, ὁ τρασοφρηγῆς τῆς Θεοαρχίας τύπος, ἡμνοῦται παῖδες εὐλογοεὶ δὲ μόνον σωτήρα και παντοῦργον ὡς εὐεργετηρ ἢ δημοιογηθῆσα σύμπασα κτίσις, ὃ ἔργε Σήμερον πρεσβῆτα, ὅπου ἐδέχθης βρέφος τὸν Χριστὸν βοήθησον και τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ.... Μέγα τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος· ἡσαρχία Θεοῦκε βοήθησον τοὺς δούλους σου ἄγιοι Ἀνάργυροι και θαυματουργοὶ ἐπισκεψασθε τὴς ἀσθενείας ἡμῶν, δωρεάν ἐλάβετε, δωρεάν ὅτε ἡμῶν. Δημήτριος, Γεώργιος, Θεόδωρος ὁ σταγαρήλιος και Θεόδωρος ὁ Τήρων και Χαγαλάμπης και τῶν ἐπὶ τῶν παίδων τῶν ἐν Ἐφέσῳ Μεξίμιλιανῶν, Ξερακουστοδianoῦ, Γαμβήλιου, Μαριμαννοῦ, Διονυσίου, Ἰωάννου και Κορυσσαριου. Ἱησοῦς Χριστὸς νικάει και τὰ κακά σκατάτα.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἰδιαιτέρον τρόπον προφυλάξεως διὰ κλειθρον γινόμενον. Ἐν Ζακύνθῳ λ. χ. αἱ πενθεγαὶ ἢ αἱ μελλόνημοι, ἅμια τῇ ἐνάξει τοῦ μυστηρίου, ἢ κατὰ τὴν παρामीον τῶν γάμων κλείουσι διὰ κλειδίον τὸ σφραγῖον ἢ πᾶν κλειδωμένον ἀντικείμενον, ταῦτα δ' ἀνοίγουσι μετὰ τὴν τελετήν, οὕτω δὲ πιστεύουσιν ὅτι ἀπομαρτυροῦσι τὸ ἀμποδέμα¹⁾. Ἐν Κύθῳ ἢ μήτηρ τῆς νύμφης, ἵνα τὸ αὐτὸ ἐπυρύνῃ, ἀναβιβάζουσα ἐπὶ κασέλλας τοὺς νεονύμφους, κλείει τὸ κλειθρον αὐτῆς, μετὰ τὴν τέλειον τοῦ γάμου δὲ πάλιν τὸ ἀνοίγει, τὸ αὐτὸ δ' ἐν Ζακύνθῳ κλείει ὁ γαμβρὸς με κλειθρον ὅπως κρατεῖ²⁾. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἀντιλήψεως ὀμιλούμενοι οἱ κληρικοὶ τῆς Ἡρακ-

κου δίδουσι εἰς τὸν γαμβρὸν νὰ κρατῇ ἐν τῷ θυλακίῳ ἢ τῷ κλίτρῳ τοῦ κλειδωμένῳ¹⁾, κλειδωμένην ἢ ἀνοίγουσι τὴν κασέλλαν τὴν περιέχουσαν τὴν προῖκα τῆς νύμφης, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἱερεὺς λέγει «στέρηται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ...²⁾», κλείουσι δὲ και ἐν Σικιδίῳ θύρας και παρόθυρα κατὰ τὴν στέφαν³⁾. Δι' αὐτὸ ἐπίσης ἐν Πόντῳ (Προσπερῶντι, Ὄρει) ὁ νυμφίος ἀνοίγει κατὰ τὸν γάμον κλειδομάχαγον και τὴς περιέχοντος περιφέρει, τὸ κλείει δὲ μόνον, καθ' ἣν στιγμήν πρόκειται νὰ ἀνοίξῃ μετὰ τῆς νύμφης ἢ ἀντιστοίχως φέγει κατὰ τὴν στιγμήν τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου εἰς τὴν ὄσφιν κλειθρον κλειδωμένον, ὅπως ἀνοίγει, ὅταν τὸ πρῶτον μέλλῃ νὰ κατακλιθῇ μετὰ τῆς συζύγου του⁴⁾. Εἰς πᾶσας ταύτας ἐννοεῖται, τὰς συμβολικὰς πράξεις ὑπόκειται ἢ ἐννοια ὅτι συντελεῖται μὲν τὸ δεσμιον, ἀμέσως ὁμως και ἐξουδετεροῦνται, ἅμια τῇ ἀνοίξει τοῦ κλειθρου, ἐξουδετεροῦμένης και πάσης γλέων πρὸς κλειδομα ἀποστρέφας, ἀφ' οὗ ἢ κατὰδέσεις ἐγένετο πλέον.

Ἐὰν τὰ προφυλακτικὰ ταῦτα μέσα δὲν ἰσχύσωσι, τότε τὸ γενόμενον ἀμποδέμα ἐξακολούθει, βασανιζόμενον και ἀνικάνου ὄντος τοῦ ἀποδεδέντος, ἐφ' ὅσον παραμένει ὁ γενόμενος κόμβος πολλοὶ μάλιστα κακεντρέχεις, ἵνα βασανίζονται ὁ ἐχθρὸς των ἐπὶ ὅσον τὸ δυνατὸν μακρότερον χρόνον λαμβάνοντες τὰ δέματα, κόμβους ἢ κλειθρα, ἢ καταθάρουσι αὐτὰ⁵⁾ ἢ τὰ ἐμβάλλουσι εἰς φρέα⁶⁾ ἢ εἰς θάλασσαν⁷⁾ ἢ κάουσι ἢ δίδουσι εἰς ζῶα, ἵνα τὰ φάγωσιν⁸⁾.

1) Χ. Λαογραφ. Ἀρχεῖου ἐπὶ ἀριθ. 39 σ. 309.

2) Γ. Ἀπορωστοροπούλου, Λαογραφικὰ ἐξ Ἡρακίου, Λαογρ. Ε. 43 και τοῦ αὐτοῦ Προλήψεως και δεσποδαιμονες συνήθεια ἐν Πανήκῳ τοῦ Ζαγορίου, Λαογρ. Η. 218.

3) Τὸ ἀνοιγμα παραθύρου ἢ θύρας, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἱερεὺς λέγει εὐλογημένη ἢ βασίλευα τοῦ πατρὸς, προκαλεῖ παραίωσην τοῦ προφυλακτικοῦ μέσου. Ἐνταῦθ τῆς ἑλλάδος πιστεύουσιν ὅτι τὰ κλειδωμένα κλειθρα ἢ αἱ κλειδωμένα θύρα και τὰ παρόθυρα προξενοῦσι δυστοκίαν, δι' ὃ κατὰ τὸν τοκετὸν ἀνοίγουσι τὰς θύρας, τὰ παρόθυρα και τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ κλειθρα. Ν. Παϊτίου, Ἐκπύκα, Λαογρ. ΣΤ. 323.

4) Ἀφ. Νεοσπύτου, Περὶ τῶν ἐν Κερασοῦντι δεσποδαιμονίων και προλήψεων ΚΠ. 22. 151.

5) Ὅς εὐλογοῦν ἐν Ἀθήναις· ὅταν μάλιστα τὸ μῖσος δὲν εἶναι μέγα. Δ. Καμπερούλου, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν 3. 60.

6) Δ. Καμπερούλου, Ἐνθ' ἀν. II. Παραξαρξοροπούλου, Πελοποννηγογῆ σ. 51. 7) Δ. Καμπερούλου, Ἐνθ' ἀν. II. Παραξαρξοροπούλου, Ἐνθ' ἀν. Τὸ ἐθῆμον και ἐν Κερασοῦντι, Κύθῳ, Ἰθάκῃ, Πάτραις και Ἰόντω.

8) [Salvator] Ζαντε σ. 426.

1) Δ. Ζώη, Ἐνθ. ἀν. σ. 11. [Salvator] Ζαντε σ. 426.

2) [Salvator] Ζαντε σ. 426.

“Άλλοι διά τὸν αὐτὸν σκοπὸν δένουσι τοὺς κόμβους εἰς κλιθεύς δένδρων, ὡς εἶπον, ἢ καὶ βάρων¹⁾ καὶ ἄλλοι ἀμποδέουσι διὰ πηρύγων, ἄρινα καὶ σχορπίδουσι κατόπιν εἰς τὸ γεῖμα ποταμοῦ²⁾.”

Ἐν Κορήτῃ μάλιστα ἔνα μὴ λυθῆ ποτὲ τὸ ἀμποδέμα, ποιοῦσι τὸν κόμβον ἐπὶ πολυχρόνιου νήματος μετάξις ἢ ἐπὶ δέματος αἰγύργου, τοῦτο δὲ θέτουσιν ἐντὸς τῆς κάρνης ὄγκου καὶ εἶτα διὰ πυροβολισμοῦ τὸ κατακαλοῦσι καὶ διαλύουσι³⁾.

Τὸ διὰ μαγικῶν μέσων ἢ ἐξορκίων ἀπαλλάσσειν τινα τοῦ ἀμποδέματος ἐκφορᾶσθαι διὰ τῶν ἐρημάτων *λύρω* (κοινότερον) *ἀπολωῶ*⁴⁾ *ἐαμποθέω*⁵⁾, (Κεφαλληνία, *Λίματα Πορτυλίας*, *ἐαποδένω* (Βογοταρικὸν Μακεδονίας, Σισάνιον), *ξεδένω* (Παξοί), τὸ δ' ἀποτελεσμα τῆς ἐνεργείας διὰ τοῦ *λύσιμου* (κοινὸν), *λύμιαν* (Κύπρος), *ἀμπόλιμα* (Κύπρος), *ἐαμποδέμα* (Βογοταρικὸν Μακεδονίας) καὶ *ἀντιδέμιον*⁶⁾.

Ἡ λύσις λοιπὸν τοῦ κατὰ τοὺς ἀνωτέρω τρόπους ἀποδεθέντος⁷⁾ ἐπέχεται ἐὰν ἢ ὁ ἀποδέσας⁸⁾, μεταπειθεῖς, λύσῃ τοὺς γενομένους κόμβους ἢ καύσῃ τὸ νήμα ἐφ' οὗ οἱ κόμβοι ἔνωτον τῶν ἀποδεθέντων⁹⁾ ἢ ἐκλειδώσῃ τὴν κλειδιθεῖσαν κλειδιθεῖαν ἢ ὁ παθὼν ἢ οἱ συγγενεῖς

1) Μάλιστα παρ' ὄχθην ποταμοῦ κειμένων, ὡς ποιοῦσιν οἱ κάτοικοι Μιθρασηύσης τῆς Κύπρου, οἵτινες πιστεύουσιν ὅτι ἐφ' ὅσον τὸ παραγερθὲν ὑδάθρον τὸν κλάδον τοῦ βάρου, ἐφ' οὗ ὁ κόμβος, ἐπὶ τοσοῦτον βασιανίεται ὁ δεθεῖς.

2) Ἐν Μιθρασηύσῃ τῆς Κύπρου.

3) *Γ. Καλαϊτάκη*, Κοιτικαὶ προλήψεις Δ.Ι.Ε.Ε. 3, 394.

4) Ἐν παλαιότεροις Κυπριακοῖς χειρογράφοις ἀναθίω⁸⁾ «Ἄγχι Κυπριακῆ, ὡς ἔλυσας τὰς μαγείας, τὰς τέχνας, λύσον καὶ ἀνάλυσον τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ δέινα.

Λαογρ. Δ'. 534.

5) Τὸ ἐξαιποδένω κείτα καὶ ἐν Νομοκάνονι τοῦ ΙΖ' αἰώνος Ν. Πλοῖτου, Ἐν κερφάλαιον Νομοκάνονος Λαογρ. Γ'. 386-388. Τὸ αὐτὸ εἶρημα καὶ ἐν χ. τοῦ ΙΗ' αἰώνος χ. Ἐνθ. Βιβλ. Ἐθνη. ἀρ. 1507 φ. 29β.

6) Ἐν Κορήτῃ, *Γ. Καλαϊτάκη*, Κοιτικαὶ προλήψεις Δ.Ι.Ε.Ε. 2, 333. Τὰ *λύμαρ*, *λύσις*, *λύσιμον*, γνώστα καὶ ἐκ χειρογράφων τῶν μετὰ τὴν ἀίωνων χρόνων. 7) Τόση εἶνα ἀκόμη ἢ πίστις περὶ τὸ ἀμποδέμα, ὥστε πολλοχοῖ οἱ ἱερεῖς παρὰ τοῦ μυστηρίου δημοσίᾳ ἀποτρέτουσιν ἀπὸ τούτου, τὸ ἀνάθεμα κατὰ τοῦ θεάτου ἐπιστάτοντες. Ἐν Τρικυαλοῖς μάλιστα τῆς Κορινθίας ἀρθῶνα στελλόνται παρὰ τοῦ γαιβροῦ τὰ δῶρα εἰς τὴν μάγισσαν, ἔνα μὴ αἴτη ἀμποδέση.

8) Πολυδάκεις ἀποδέουσαν ἀστείον χάρον (Κορήτη, Ρόδος) ἢ καὶ διὰ χρηματισμόν (Κορήτη) *Γ. Καλαϊτάκη*, Κοιτικαὶ προλήψεις, Δ.Ι.Ε.Ε. 2, 334.

9) Τοῦτο ἐννεοῦτο ἀλλοτε ἐν Ἀθῆναις, *Δ. Καμπούρογλου*, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων 3, 60.

αὐτοῦ, εὐθόνητες τὰ δέματα, λύσασιν αὐτὰ ἢ τέλος ἀποτομάτως, ἢν, μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, αὐτῇ ἢ φθαρεῇ τὸ τοὺς κόμβους φέρον σχολίων, ὡς πιστεύουσιν ἐν Μάνη¹⁾.

Καὶ τοῦτο μὲν γενικῶς ὑπάρχουσι ὅμως καὶ πολλοὶ ἄλλοι τρόποι λύσεως ἐν Ἀλμαδίῃ π.χ. Μακγάρων τῆς Θράκης, Κύθων, Πάφου, Ζακύνθου, καὶ Χίου διαπερῶσι τὸν γαιβρὸν διὰ θαλάσσης²⁾, ἐν Ἀθηναῖς δ' ἄλλοτε γράττα μάγισσα εἰσήγε τοὺς νεονύμφους εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκεῖ, ἀφ' οὗ γυμνοὺς καὶ ἐνηγκαλισμένους τοὺς περὶβραβεσπυγκτὰ διὰ κληματίδος, τοὺς ἄφρωνε ἕως ὅτου «τοὺς δεῖθουν σαφάντα κύματα»³⁾.

Ἐν Δημητσάνῃ μεταβαίνουσιν εἰς γράτταν μάγισσαν, ἥτις δένει τρεῖς κόμβους, οἷς καὶ λύει κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ὄραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐν Χίῳ συνιστῶσιν εἰς τὸν παθόντα νὰ σφακελώσῃ τὸν ἀμποδέσαντα ἢ νὰ κατοικήσῃ αὐτὸν ἐν Βογοταρικῷ τῆς Μακεδονίας ποτίζουσι τὸν γαιβρὸν με ὑδάθ, δι' οὗ ἔχουσι πλάνη τὴν κάρνην τουφεκίου, δι' οὗ ἐφρονεῦθῃ ἀνθρωπος, ἐν Κύθῳ θέτουσι κάρωθεν τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ γαιβροῦ μαυρομάτικον μαχαίρι, ἀφ' οὗ παρῶν τοὺς δι' αὐτοῦ ποιήσασιν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ⁴⁾, ἔθμιον τὸ ὅποιον, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἦτο καὶ παλαιότερον. Ἐν Χίῳ λαμβάνουσι τοσαυμάκότερες τουφεκίου, δι' οὗ ἐφρονεῦθησαν ὄφεις κατὰ τὴν στιγμήν τῆς συνουσίας καὶ αὐτὰς θέτουσιν ὑπὸ τὸ προσκεφαλαίον τῶν νεονύμφων μετὰ τῶν ἐξῆς ἐν χάσῃ γειραμμένων λογίων «*λύει τὰ δεσμά καὶ θροσφίει τὴν φλόγα*». Ἐν Μυθριασηύσῃ τῆς Κύπρου διαπερῶσι τοὺς νεονύμφους διὰ δύο μεγάλων στεφάνων καὶ δίδουσι εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσιν ἀνὰ ἓν βραστὸν φόν. Ἐν Καλαϊτόλῃ τελοῦσι νυκτερινὴν λειτουργίαν ψάλλοντες τὴν ἀκολουθίαν τῆς Πεντηκοστῆς, εἶτα δὲ γράφοντες ἐπὶ λευκοῦ χάρτου τὸν εἰγμὸν τῆς 9ης ὁδοῦς *λύει τὰ δεσμά* κτλ. καὶ ἐκπλύνοντες τὰ γράμματα ἐν ὑδάτι ποτίζουσι με αὐτὸ τὸν πόρχοντα, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας⁵⁾. Ἐν Ἀλμαδίῃ Μαλ-

1) *Δ. Κεραμοπούλου*, Ὁ ἀποτυμπατισμὸς σ. 73.

2) Τὸ ἔθμιον ἀναφέρει καὶ ὁ *Sornini*, Ἐνθ. ἀρ. 2, 143. Πβ. καὶ [Salva-tor] Zante σ. 426.

3) *Δ. Καμπούρογλου*, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων 3, 60.

4) Ἐνεχοῦ πιστεύουσιν ὅτι ἀποτρέπεται ὁ βαρπτις, ἀνὰ κατὰ τὸν τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ πόρχοντος τεθῆναι μαυρομάτικον μαχαίρι σταυροειδῶς πρὸς τὴν θῆκην, Νεοελλ. Ἀνάκ. Ι. 336.

5) Τὸ ἔθμιον εἶνα παλαιότερον ὁ περὶ τούτου πληροφροσῶν προσέθεται· «Ἡ μαγικανεία αἴτη εἰρήται ἐντὸς ἀρχαίου τινὸς Γεωπονικοῦ, ὅτερ οἱ γαιμικοὶ κτλ. λούσι βροντολόγη».

γάγων της Θράκης ὁ μάγος μεταβαίνει νύκτωρ γυμνὸς μετὰ τοῦ πατρὸς ἢ πενθεροῦ τοῦ γαμβροῦ, ἐπὶ ἴσπης γυμνῶν, εἰς ζεφρόμιλον (= ὑδρομίλον ἀδιστεγὰ κινούμενον) καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβάνουσι ὑδωρ κοῦς νὰ ὀμνῶσιν (ἀκριτο νερό). Ἐντὸς τοῦ ὕδατος τούτου βρέχουσι ἔπειτα τὴν μήτραν λιευαίνης, ἣν μεθ' ἑαυτοῦ φέρει ὁ τὰ μαγικά πράτων, διὰ ταύτης δὲ διατεθῶσι τὴν πόσθην τοῦ γαμβροῦ.

Τὰ μάλιστα συντέλεσται καὶ πρὸς λύσαν τοῦ ἀμφοδέματος εἶναι καὶ οἱ ἔξογκισμοί, ἣ γητείες, ὧν τις καὶ γνωρίζουμεν. Ἐν Κῶ π. χ. ὁ λύσαν λέγει:

* Ὁ Βεζέβουλη σπαρτῆ
καὶ πρῶτε τῶδ διαόλω
καὶ πρῶτε τῶδ θνητάμων,
ἀποῦ χεῖς χάδες περσασὰς
νὰ κάμης ὄ,τι θέλεις,
νὰ δερης καὶ νὰ λοῖης ὡς θὲς
ἀπὸ τοὺς κόμπους ἴσοε
καὶ τοὺς δειμένους δούλους σου.

Ἐν Κύπρῳ, ὅταν μάλιστα ὁ ἀπόδεσμος ἔχει γίνει διὰ κόμβου λέγει «Νῆν ἀπολύεις τὸν δούλων σου, Δέσποτα, τὸν δέσπα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου πνεύματος Ἀμήν». Ἐπτάκις, λύει ὁ ἐκάστοτε ἀπὸ ἓνα κόμβου¹⁾· ἢ «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἁμήν (τρίς). Χαίρει ἡμε²⁾, κῆρ ἡμε³⁾ (τρίς). Ὁ Θεὸς ὁ καλῆσας σε εἰς ἀνατολὰς βάθρα ἀρη πορευέσθαι, ὁ λύσας Ἑβραίων παιδῶν, ὁ λύσας Ἑβραίων γένος, ὁ λύσας τὴν μήτραν⁴⁾ τῆς Σάρας, οὕτω λύσον καὶ τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ δέσπα καὶ τὰ κτήρη του ἀπὸ δέματος καὶ κγατημάτων καὶ ἀπὸ πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας. Ὁ λύσας τὰς πρῶτας γλώσσας τῶν Ἑβραίων, λύσον τὰς ὀσμῆς, λύσον τὰς φλέβας, λύσον τὰς σάρκας, λύσον τὰ εἴκοσι σπονδύλια τῆς σάκρης, λύσον τοὺς τρακασίλους ἐξήκοντα πέντε ἄγκυον⁴⁾ ἀπὸ τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ

1) Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ξ. Φαγμακίδου.

2) Ὁ γητευτῆς λέγει τοὺς λόγους τούτους στροφόμενος πρὸς τὸν ἥμιον, ἣτα τῆ ἀναστολῆ αὐτοῦ.

3) Τὸ κείμενον ἀνεκονιῶθη μοι ὑπὸ Ξ. Φαγμακίδου. Ἡ ἀντίστοιχος εὐχὴ τοῦ Κυρηναιολοῦ σ. 23 ἔχει μπετά, ὄχι ὀρθῶς.

4) Ἐν τῷ Κυρηναιολοῦ φέρεται «καὶ λύσον τὰς φλέβας ἀπάσας, λύσον τὴν βασάλην φλέβα».

δέσπα καὶ ἀπὸ τὰ κτήρη αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς ταυτης ὄρας. Ἐπι τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου πνεύματος ἁμήν».

Ἐν Μενίστῃ δὲ «ἐν κρημῶ καὶ γαλιῶ τὰς σαγῶνας αὐτῶν ἀνοίξας τοῦ μὴ ἐγγίξωσιν εἰς σέ», ὅπερ εἶναι ὁ λα' 9 ψαλμὸς τοῦ Δαυὶδ «ἐν γαλιῶ καὶ κρημῶ τὰς σαγῶνας αὐτῶν ἀγξίας¹⁾ καὶ ἐν Λάστῃ τὸ τροπάδιον, οὗ ἡ ἀρχὴ «ἀνομιεήσασάν σοι, Ἰσάει, φόβω πύλαι θαλάτῃ²⁾»,

Ἐν Κερκύρῃ, ἵνα ἐπιτύχωσι τὸ λύσιμον, ἐξαπλώνουσι ὑπτιον κατὰ τῆς τὸν πάσχωνα, τέσσαρες ὁ ἄνδρες ἐπιθέτουσιν ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ ἔνα τῶν δοκτύλων τῆς δεξιᾶς χειρὸς. Ἐἴτα λέγει ὁ πρῶτος εἰς τὸ οὖς τοῦ δευτέρου, οὗτος εἰς τὸ τοῦ τρίτου καὶ οὗτος εἰς τὸ τοῦ τετάρτου τὰ ἔξη· «Συγε νὰ πῆς τῆς μάγνης σου νὰ γθῆ ἔδω νὰ σηκώσωμε ἐτούτο τὸ λίσιμο ὅπου κείτεται ἔδω ἕ τῆ γῆς», μεθ' ὁ συγίλουσι πάντες καὶ ἐγείρεται ὁ πάσχωνα.

Ἐν ταῖς Κυρκάσαι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατὰ τὸν παραδεδόσμενον αἰῶνα ἐκομίζον ἐπὶ τοῦ πατώματος ἐπὶ μίαν νύκτα γυμνοὺς τοὺς νεογνίμους, περιβιάζοντες αὐτοὺς μὲ ἀκανθηροὺς θύμιλους καὶ σκολίμους (γαῖδουογάραθα³⁾).

Τῶν ἀποδέσμων χοῖσις γίνεται καὶ ἐν φιλοτοκαταδέσμοις νῦν. Ἐν Ἀθήναις φέδ⁴⁾ εἰπεῖν ἢ θέλουσα νὰ προσεμάκησῃ τὸν διαρκῆ ἔξωτρά τινος λαμβάνει περιλαίμιον (γιακῶν) αὐτοῦ φορεθὲν ἦδη καὶ σγίλει αὐτὸ εἰς λαογίδας, ἔνεα κόμβους ἐφ' ἐκάστης λαογίδος δένουσα, ὅταν ἡ σελήνη εἴται⁴⁾ ἐπὶ τῆς ἡμερῶν ἢ θέτει ὑπὸ τὸ προσκεφαλαίον τῆς ζωῆν καὶ κλειδαγιὰν κλειστήν⁴⁾. Ἐν Ἐγμουπόλει πάλιν πλέκει τετρά-

1) Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀχ. Διαμαντάρα. Ἡ φρ. θὰ ἦτο, γαίνετα, καὶ παλαιότερα. Διὸ π. χ. ἐκλήθη τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ὁσίου Θεοδοσίου· ἐκ τούτων ὁ εἰς μετεμνήθη «ὁ δὲ ἔτερος ἐβραεὺς ἐβραεὺς ἐβραεὺς καὶ χάρον παιδείας ἡμῶν ἐνατέμενεν, ἵνα ἐν κρημῶ καὶ γαλιῶ τῶν σαγῶν καὶ δερθάλμων ἀγξίμους καὶ παιδουόμενος τῆς πονηρῆς ἐργασίας ἀπόσχηται» Νεογέντου πρεσβυτέρου Μοναχοῦ καὶ ἐγκλητοῦ, Ἐγκώμιον εἰς τὸν βίον τοῦ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου τοῦ Ἀδωνιτοῦ Ἀναλ. Boll. 26, 196, 29, ἐγγραφε δὲ καὶ ὁ Σοφρόνιος Διήγησις τῶν θαυμάτων τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν σοφῶν Ἀναγκύρων, Μίσιγε, Ρ. Γ. 87, 3 3457 D περί τινος Ἰουδαίου ἀπειθήσαντος εἰς τοὺς ἄγιους Κήρον καὶ Ἰωάννην καὶ τούτου ἔνεκα κγατηθέντος καὶ πάλιν ὑπ' αὐτῶν «τάγμα που τὸ τῆς μελόφιδας ἐργος αὐτοῦ ἐνδείκνυμενοι ἐν κρημῶ καὶ γαλιῶ τὰς σαγῶνας τῶν μὴ πρὸς Θεὸν ἐγγίξονται διὰ πίστωσης ἄγχοτες».

2) Ν. Λακαρά, Ἡ Λάστα καὶ τὰ μνημεῖά της σ. 111.

3) *Sanniti, Voyage en Grèce et en Turquie 2, 141.*

4) Ἐνωεῖται, ὅτι πιστεύει ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ κλειδαγιὰ μένει κλειστή, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἔραστης παραμένει πιστός.

γωνον δίκτυον, εἰς ἕκαστον δὲ δευόμενον κόμβον αὐτοῦ λέγει· «δένον τὸν δένειν νὰ μὴν μποροῦν νὰ πᾶν μὲ κάμμιρά». Τὸ δίκτυον τοῦτο «ἄφ' οὗ θέλει ἔπειτα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπὶ τῆς ἀγίας τσαπέλης καὶ ἀφήση νὰ τὸ δείθουν σαράντα κύματα», τὸ γάρτι εἰς τὰ φροδέματα τοῦ ἐθωμένου.

Ἄλλαχοῦ γράφει ἐπὶ χάστου

« + Ἀρωῶνης + Ἀρωῶνης
+ Μαγία + Μαγία ἢ ἀγία Τεράση
καὶ ἡ ἀγία Παρασκαυῆ νὰ πῆ τὸ ναι ἀέ μένα» καὶ ἄφ' οὗ λαίτουθ-
γήση τὸν χάστην ἐπὶ ρεῖς Τεράσας καὶ ρεῖς Παρασκαυῆς τὸν γάρτι
εἰς τὴν φανελλαν τοῦ ἐθωμένου.

Ἐν Πόντῳ ὁ θέλων ἢ ἡ θέλουσα νὰ ἐμβάλη εἰς ἔγυια τοὺς συζύ-
γους, ὧν τὸν ἔτερον ἀγαπᾷ καὶ θέλει νὰ συζευθῆ, δένει αὐτοὺς διὰ
τῆς καταγραφῆς ἀδρισιμένων μαγικῶν λόγων ἐπὶ χάστου, γράφει, ὡς
ἐκεῖ λέγεται μὲ ἀρχαῖον ὄσον, τοὺς συζύγους ¹⁾.

Ἐν Κυθήροις οἱ θέλοντες νὰ δέσωσι πρὸς φιλονικίαν ἀνδρογόγγυον
δένουσι κόμβον εἰς ἕν βροῦλλον λέγοντες: «Ὁς ἐπαράταξεν ὁ παροφη-
της *Αίας τὸν οὐρανὸ νὰ μὴ βρέξῃ χρόνους ρεῖς καὶ μήτες ἔξι, ἔτσι
κί ἔγὼ ὅ θιὰ παροστάξω ἐσένα νὰ μαλώνης μὲ τῆ γυναικί
σου*» ²⁾.

Σημειωτέον ὅ ὅτι ἐν Πόντῳ ὁμοίως γράφουσι καὶ πάντα ὧν θέ-
λουσι νὰ βλάψωσιν εἰς δεξιὰς μεταβαίνοντες καὶ παρ' αὐτῶν ῥηγιω-
νικά χαρτία μετὰ ἐγγεγραμμένων μαγικῶν λόγων λαμβάνοντες, ἄνω
ἐναποθέτουσι νύκτωρ ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ μισουμένου. ³⁾

Τὸ γράψιμον αὐτὸ γίνεται ἐν Κερασσῆντι καὶ ἄλλως ἀλείφουσι
δῆλα δὴ διὰ κηροῦ λατῶν καλῶδιον, ὅσοι κηροφίως ἐντρέψουσιν ἐν τινι
τόπῳ, ὅπως ὑπέρ αὐτὸ διέλθῃ ὁ ἐχθρὸς ἔπειτα κἀμίνουσι κόμβους ἐφ'
ἀλλῆς τῆς ἐκτάσεώς του, τὸ περιτυλίσσουσιν ἐντὸς παννίου, ἐφ' οὗ γρά-
φουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἐχθροῦ καὶ προσθέτοντες βίβλος τὸ γίττουσιν εἰς

1) Τὸ γράψιμον ἐν Πόντῳ προκαλεῖται ὄχι μόνον ἔσθλας, ἀλλὰ καὶ νόσον καὶ
γρόνον πάθος τοῦ γράφοντος.

2) *I. Φωρίου*, Ἐρωδοὶ καὶ κατέδεσμοι, Δασυγ. Δ' 59. Ἦκουσα παρὰ
γασίας ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Κουήφραγι τοῦ πρῶην δήμου Δεύκτου τῆς Μάνης
εἶχον ἀποθέσει ἐν ἀνδρογόγγυον «ν' ἀνακουῖκῃ τῇ στάχτι».

3) Ὅσα ἄσασ. Νεοφίτου, Περὶ τῶν ἐν Κερασσῆντι δεσφιδαιμονίων καὶ προ-
λήψεων ΚΤ. 22. 151.

τὴν θάλασσαν ἐπιφρονούντες. «Ἐῖθε ὁ ἐχθρὸς μου οὗτος νὰ ὑποφῆθῃ
πολλὰ μέγρις οὗ σαπῆ τὸ καλῶδιον τοῦτο»).

Ἄνωτερόν ὁμῆλησα περὶ κατάδεσμων προκαλούντων ἔσθλας μετὰ
συζύγων ὅτι καὶ μετὰξὺ δυο οἰωνδήποτε ἀτόμων διὰ τοῦ μέσου
προκαλοῦνται ἔσθλας θεοῦ πειθανόν ¹⁾, τείνω μάλιστα νὰ πιστεῖσω
ὅτι τότε ὁ κατάθεσμος γίνεται δι' ἐντέθων κωνῶν, σημερινός εἰς τὴν
ἐν Κρήτῃ παρομιμῶδη φράσιν «τοὺς ἔχουμε θέμενος μὲ τοῦ σπύλλου
τᾶντας» τῆς λεγομένης ἐπὶ ἀδιαλλάκτων ἔχθρων ²⁾.

Τῆς σήμερον δ' ὑπέβλεψας φημιωρικῶν κατάθεσμων ἀποδείξις ἔστο
ὅτι ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Κερασσῆντι, ἴσως δὲ καὶ ἄλλαχοῦ τοῦ Πόντου,
δένω καὶ ἐν Βογατοικῷ τῆς Μακεδονίας καὶ Τερέᾳ τῆς Μαντινείας
καρφῶν σημαίνει ἀποστομῶνα ³⁾, κομπῶνομα δ' ἐν Ἄραχόβῃ τῆς
Λακεδαίμονος ⁴⁾, Θήγᾳ καὶ Ζακύνθῳ ⁵⁾ ὁμοίως ἀποστομοῦμαι. Ὁ φίλος
μάλιστα κ. Ξενοφῶν Σιδερίδης, μὲ πληροφροεῖ ὅτι κατὰ τὸ 1866 εὐρέθη ἐν
Γαδαρῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν εἰσοδὸν ἑμπο-
ρικοῦ καταστήματος, κάρθεν δὲ τοῦ τὸ ἔδαφος καλύτερον μουσαμῆ,
χαρτίον περιέχον κυρτὴν κόνιν καὶ τὰ ἔξῃ: γεγραμμένα «Μηνᾶ, νιὸς
τῆς Μαγδαληνῆς νὰ πιστῆ ἢ γλώσσά του».

Φαίνεται ὅ ὅτι οὐχὶ μόνον ἀτονίαν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ τῆς
ὀράσεως ἐπιδιώκουσι δι' ἀποδέσμων ἐν Πόντῳ, ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται
πῶς ἐν Τραπεζοῦντι «δένω τ' ὁμάτᾳ» τινὸς σημαίνει διὰ μαγικῶν μέ-
σων κἄνωω τινὰ νὰ μὴ βλέπῃ τι ἢ νὰ τὸ βλέπῃ διάφορον ἄφ' ὅτι
πράγματι εἶναι.

Πλὴν τῶν νεονήμφων καὶ τῶν ἀντιπαλίων, δένουσι νῦν καὶ τοὺς
κλέττας ἐν Μάνῃ καὶ Κρητῇ καὶ δὴ κατὰ τὸν ἔξῃς ῥόστον. Ἐν Μάνῃ
λαμβάνουσι *λακόνευρον* καὶ τοῦτο δένουσι εἰς τὸν φουῶνον, ἵνα ὁ
κλέττης μαζευθῆ ὡς τὸ ψηγνόμενον νεῦρον ἢ τὸ γίττουσιν ἐντὸς χλια-
ροῦ ὕδατος, ἵνα πάλιν ὁ κλέττης ζαρωσῆ ὡς αὐτοῦ.

Πῶς γίνεται ἐν Κρητῇ ἡ *θεαία*, ὡς λέγουσι, τοῦ κλέπτου διασα-

1) Ἄσασ. Νεοφίτου, Ἐνθ' ἀν. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Νεόφυτος ἔχει ἐξέλληγισσι
τὰ δημῶδως λεγόμενα.

2) Ἐν Κρητῇ πιστεύεται ὅτι αἱ δι' ἀμφοδέματος μετὰξὺ ἀνδρογόνων προκα-
λοῦμενα ἔσθλας μεταβιβάζονται καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν.

3) *T. Καλαϊτάκη*, Κρητικὰ προλήψεως Δ.Ι.Ε.Ι. 2. 333.

4) Ὅσα καὶ Δ.Ι.Ε.Ε. Ἐνθ' ἀν.

5) Φ. Κορυλλέ, Οἰονομητικὰ σ. 296.

6) *Α. Ζώης*, Δεσφικῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν Ζακύνθου ἐν λ. *κομπῶνω*.

φηνύει το έπόμενο εξόρκιον, του οποίου η άρχή άνακτέα εις πάλοιο-τέρους αιώνας¹⁾.

«Κάτω ὲ τὸ γαλό, ὲ τὸ γαλανὸ ἀλών, στέκει Παῖλιος αἰδηρός, αἰδοπαυκαυκαυμένος και αἰδοκακρωμένος, οὐ μὴν πάχηρη τρώγει, οὐ μὴν γούρηαν πῆει τὸ νεθὸν μαγιατικόν, τὰ ἔδουε και ἕσταε τὰ ἔμορολογησεν ὁ Σολομών και ἡ μάνα του οἴτως μάνα τὸν δένω κι ἔγω τὸν δεινα ἔπου ἔκλεψε (τὸ δεινα) πράμα ἡ σταγὸ πατε ἡ καβαλλίτες βασιτὴ ἡ βάτο εἶναι δεμένος ἡ Σάββατον ἐνενηθήκεν, ἡ ἄγιον ἄστον βασιτὴ, τιποτε νὰ μὴν ἐνεργήση, μοραχὰ νὰ εἶναι δεμένος και νὰ τρώγη και νὰ παρῆ και νὰ πῆρη και νὰ θυπέ και νὰ μὴ θρο-αίεται και νὰ μαυρίση και νὰ κατηρίση ὡς ἀφορδάκος και νὰ κτη ὁ διάκος μέσα του νὰ τὸν παπλίξη σὰν τὸ σκυλάκι τὴν μάνα του ὄστε νὰ ὀμολογήση τὸ (δεινα) πράμα ἔπου ἔκλεψε και τοῦ καιμιοσία ἔπτα μέγεσ ἡ δέκα.

Και ἔξακολουθεῖ τὸ ἔξορκιον·

Και λέγε τὴν δεσὰ τρεῖς φορὰς και ὄνε εις μετὰξην κόμβους τρεῖς κάθε φορὰν και βάστα ἕνα ματηλι καινούρινο και βάλε μέσα τοὺς κόμβους και μπουμπουσιέ το²⁾ και λέγε ἔδω μπουμπουσιέ τὴν γούρην τοῦ κλέπτου ὅτου ἔκλεψε τὸ (δεινα) πράμα. Και ὅσταν τὸ ὄμο-λογήση νὰ τὸ γυρίσης ἀνάκελα και λῖσε τοὺς κόμβους και διάβασε τὸν Κυριακὸ τρεῖς φορὰς νὰ λύση. Τοῦτο νὰ κίησις μοράχα εις τὰς 10 ἡ εις τὰς 23 τοῦ γεγραμμοῦ και νὰ πῆς εις τόπον μοναχὸν νὰ μὴ σὲ ὀρη τινὸς ὄητε νὰ σὲ χαρτέση και νὰ μὴ λέησις τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ θαβόλου και κήμα ματὸ τοῦ κλέπτου ἰδικὸν του.

Πᾶν δὲ τοῦ κλέπτου και οἱ κακοὶ καθ' ὄλου ἀνθρωποι θ' ἀπε-δένοντο, ἀν κήρη κἀνείς ἕκ τοῦ ἔξης ἔξορκίου τοῦ λεγομένου ἐν Κῷ κατὰ τὴν κατ'ὄδου ἐδρετῶν·

Ἦ ἄγε Φουκὰ
και Ἀπόστολε Δουκὰ
θεσέτε γαλιώστε
τὸν κακὸν τὸν ἀθ-θρωπον
τὸν γυχτογυριστήν· . . .

¹⁾ Γ. Παλιεράκι, Δεσὰ εις κλέπτην, Κρητικὸς Ἀστὴρ 4.51.

²⁾ Μπουμπουσιέ ἐν Κρήτῃ σημαίνει ἀνατρέπω, ἀναστρέφω.

Ὁ Α. Μαροῦλης¹⁾ πληροφοροεῖ ὅτι ἐν Πάργαις δένουν και τοῖς τρωπέσ²⁾ ὁ γεννῶν δῆλα δὴ συνεχῶς θυγατέρας «παίονει ἕνα σκοινὶ και δέπει τρεῖς κόμβους και εις καθ' ἕνα κόμβον λέγει δένω τοῖς τρωπέσ³⁾ ὕστερα πετᾶ τὸ σκοινὶ στὴ θάλασσα»⁴⁾.

Ἀνωτέρω εἶδομεν ὅτι δι' ἀποδέξιμον ἀπεδένοντο αἱ ἔγκυοι «τοῦ μη τεκίω». Ὅτι τοῦτο πρῆσβέουσι και σήμερον φαίνεται ἕκ συμβολῶ-κων τινῶν πρῆσβων γινόμενων κατὰ τὸν τοκετόν, τῆς λύσεως δῆλα δὴ τῆς κόλης τῆς ἐπιτόκου και τοῦ ἀνοήγματος τὸν θηγῶν, παρὰθῆγῶν, και κείθῆγῶν τῆς οἰκίαις, καθ' ὃν γούρον διαρκούσιν αἱ ὄδινεσ⁵⁾.

Νῦν δὲν κίησιμον ἄσοκτον νὰ ὀμιλήσωμεν και περὶ τὸν διαφό-ρων εἰδῶν τοῦ ἀποδέξιματος.

Τὸ ἀπόδεμα ὑπαγόμενον εις τὴν μαγειάν, ἡς τὰ εἶδη εἶναι τρια-κόσια ἔξῆκοντα πέντε⁶⁾, κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ, εἶναι ἔπτα εἰδῶν⁷⁾. Τὰ εἶδη μάλιστα ταῦτα και ὀνομάζει χειρόγραφον τῶν τελευταίων αἰώνων. Εἶναι δὲ αὐτὰ ἀμπόδεμα, καθρὸδεμα, πετρὸδεμα, σταγρό-δεμα, προκεχόδεμα, κοιλιογρόδεμα, σφακτόδεμα⁸⁾. Και ἀμπόδεμα μὲν εἶναι ἡ διὰ κόμβου κατ'ὄδου, καθρὸδεμα ἡ καταπασσάμενους μετὰ ἀμπόδεματος, πετρὸδεμα τὸ εις ὄλξαν πέτρεσ ἀπόδεμα⁹⁾, σταγρόδεμα τὸ διὰ σταγότου, προκεχόδεμα τὸ γινόμενον διὰ λαοῖου ἐμβολιουμένου ἔπτος πυροβόλου ὄτλου και δι' ἐκπυροσκοπήσεως φθιθειμένου¹⁰⁾, κοιλ-

¹⁾ Ἐν χειρογράφῳ του ἀποκεμημένῳ ἐν τῷ Ἀρχεῖρ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (ἀρ. 98 σ. 69) και ἐπιγραφομένῳ ἔορκια.

²⁾ Ὅσα καὶ ὄσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω διὰ τὸ κάκρωμα τῆς τσοῦπαις.

³⁾ Ν. Παλιόν, ἔκτυτῳκα Ανογρ. ΣΤ', 323.

⁴⁾ Κ. Βελέριανου, Κυριακισμὸν σ. 16 πρ. και τὸ σὺγνὰ ἐν τὰς λυτηγίαις εὐχαῖς φερόμενον «ἄσων τοὺς τριακοτίους ἔξῆκοντα πέντε ἄμοιαις. Ἐν χειρο-γράφῳ τοῦ 19 αἰῶνος (Χ. Παρ. Ἐθν. Ἐστιαρ. ἀρ. 210 φ. 88^α) ἔπτα εἶναι αἱ μύλισσαι αἱ κἀμινουσαι τὰ διάφορα μύγια.

⁵⁾ Οὔτως ἐν Κρήτῃ, Γ. Καλαϊτάκι, Κρητικὰ προλήψεις ΔΙ.Ε.Ε. 2.334.

⁶⁾ Ν. Δάσκαλη, Ἡ Ἄδστα και τὰ μνημεῖα τῆς σ. 110.

⁷⁾ Παλαιότερη μνηεῖα τοῦ εἰθίμου εἶναι ἐπ' ἴσης και τὸ ὑπὸ τοῦ Πανσανῶν (9.38.5.) ἀναφερόμενον «κελεῖαι δὲ και τοῦ εἰδῶλου γαλάκην ποιησαμένους εἰκόνα πρὸς πέτρα σθῆρηθ ἤσαι». Ὅσα και Δ. Κεραμοπολίτου, Ὁ ἀποτυπωματισμὸς σ. 68 πρ. και τὸ ἐν τῷ Κυριακισμῳ (σ. 23) κατακεχρησμένον «ἄπτικὸν εις ἀθρο-πὸν δεδεδέμενον εις πέτραν γλῆμιαν».

⁸⁾ Ἐν χειρογράφῳ τοῦ τέλους τοῦ 17 αἰῶνος (Η. Θ. Ρουσε, Ἐθν^δ ἀν. σ. 160 φ. 21) «και θε λῶση ἡ μαρῖα (ἡ τὸ ἀμπόδεμα προκαλέσασαι) ἀν εἶναι και εἰ-δὲ τρωπέαι ἡ ὲ τὴ θάλασσα γιέμενο».

καὶ τὸ γέρο τὸ βραχνῆ
ἀποκάτω ὡς τὴ σπηλιά).

Καὶ τὸν πονομάτορον δὲ θὰ κατέδονον ἄλλοτε ἐν τῇ ἐπιδραχίᾳ Γυθείου ὡς δεικνύει ἡ ἐπιδοὴ (γνήψημα) αὐτοῦ, ἐν ἡ λέγουσι:

σαράντα μὰ φλέβα καὶ μισὴ
νὰ δευθῆ νὰ κλειδαθῆ
νὰ πάη ὡς τὰ γαγια βουναῖ)

ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μάτιασμα ἐν Κγυστρίῳ τῆς Κυνουρίας τὰ αὐτὰ λέγοντες¹⁾.

Ἐν Δαοδανελλίοις δένουσι καὶ τὸν ἀλογόστορορον τοῦ ἀνθρόπου, τὴν στρεψεντερίαν δηλα δὴ, τοῖς τὴν σχετικὴν ἐπιδοὴν λέγοντες καὶ ἀνὰ ἓνα ἐκάστοτε κόμβρον εἰς τὴν ζώνην τοῦ πάσογοντος δένοντες²⁾.

Τέλος ἐκ τοῦ ἕξης ἔξορκίου «ἀστέγα μελανή, πῆγανε ὡς τὰ γαγια θηρία εἰς τ' ἀπαγατα δειφθα εἰς τὰς ἐρημίους καὶ εἰς τὰ ὄρη νὰ κατακλήσῃς διὰ τοῦτο σὲ δένω τὰ τέσσαρα ἀστέγα στήματα τῆ δουράμει τοῦ ζωποιοῦ ἢ σταυροῦ» τοῦ λεγομένου ἐν Κηπουριῳ τῆς Μακεδονίας πρὸς κατὰτασιν τοῦ διακοῦς κλαυθμησιακοῦ τῶν νηπιῶν, φαινεταὶ ὅτι καὶ οὗτος, ὡς ἀσθένεια θεωροῦμενος, καταδένετο.

Ἐκεῖνη ὁμοίως ἡ ἀσθένεια τὴν ὀπλοῖαν κατ' ἔξοχὴν ἐν Ἑλλάδι ἀποδένουσι, ἀτε καὶ τὰ μάλιατα διαδοδιμένην, εἶναι ὁ διαλείπων πυρετός, ἡ πύργεξ, θεσμολόγητο ἡ θέσμῃ ἡ μάστιξ αὐτῆ τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν χωρῶν.

Ταύτην καταδένουσι ἐπὶ δένδρου³⁾ διὰ τῆς προσδέσεως λαυτίδων

1) Γ. Καρταγιάκη, Γητεύα τοῦ Βραχνῆ, Κρητικὸς Ἀσθὴρ 3 σ. 477.

2) Γ. Μαρωλάκου, Ἐπιδοὶ καὶ κατάθεσμοι Ἀσσυρ. Ε. 611.

3) Θ. Ἀθανασοπούλου, Ἐπιδοὶ Καστορίας (Κυνουρίας) Ἀσσυρ. Δ' 501.

4) Πβ. καὶ τὴν Κυπριακὴν ἐπιδοὴν διὰ τὸν στορόρον τῶν ἐντέρον

Πάγις, πόνε τῶν ἀντέρον
καὶ ὁ Χριστός ἀεὶ κατατρέχει.

5) Ἐν Ἡπείρῳ καὶ Σισανίῳ τὸ δένδρον εἶναι κχανεύα, ἐν Μεσολογγίῳ ἱεῖα, ἐν Κεφαλληνίᾳ δὲ οἰονόμηστο, ἀρκεὶ νὰ εἰδοποιεῖται ἐν πεδίῳ καὶ δὴ εἰς τριστορόν. Ὁ κ. Α. Κερασιόπουλος μοι ἀνεκοίνωσεν ὅτι παρὰ πηλὴν ἔγγυς τοῦ Σαργανταίου εἶδε διαφόρους λαυτίδας κεραιμένους ἀπὸ δένδρου, ἐξουσίας δ' εἶνασθαι ὅτι δι' αὐτῶν οἱ χωρικοὶ εἶχον δέσει τὴν θέσμην. Ἐν Ζωπτανίῳ τῆς ἐπιδοχίας Σισανίου τὸ δένδρον τῆς νόσου γίνετα ἐπὶ τρία κατὰ συνέχθειαν Σάββατα.

ἐκ τῶν προειρημάτων τοῦ πάσογοντος ληφθεῖσων μετὰ τῆς ἕξης μάλα σαφῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ

Σὲ τοῦτο τὸ δένδρο ἐδῶ
ἔθεσα τὴν θέσμῃ καὶ τὸ ὄργιο [τοῦ δεινός]
καὶ ὅταν θὰ γθῶ νὰ τὴν λύσω,
θέσμῃ νὰ τὸν πάση πῶσω
καὶ ὅποιος θὰ τὸ λύσῃ
θέσμῃ δὲν θὰ τὸν ἀρήσῃ¹⁾.

ἡ διὰ τῆς τοῖς καταδέσεως κλωνίου σταδίου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πάσογοντος, ὅστις καὶ στρέφων πρὸς τὸν θάμνον τὰ νῶτα λέγει:

ἂν ἐγὼ σὲ λύσω,
νὰ ξαναθεσμιαθῶ²⁾

ἡ καὶ διὰ τῆς τοῖς καταδέσεως ὑπὸ τοῦ ἔξορκιστοῦ κλάδου ἱεῖας, ὅποτε γίνετα μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ πάσογοντος ὁ ἕξης διάλογος, τοῖς ἔπαναλαμβανόμενος: Ἐξορκιστῆς δένω, δένω πάσγων Ἱ δένεις; Ἐξορκιστῆς τοῖς θέσμες τοῦ δεινός³⁾.

Ἐν Κύπρῳ ὁ καταδένων τὴν πύργεξ λαμβάνει νῆμα μετάξῃς ἀκθάγου (μετὰ μόνιμον) καὶ δι' αὐτῆς πάλιν μέτρον τοῦ λαμμοῦ, τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν τοῦ πάσογοντος ἔπειτα δένει δι' αὐτοῦ ἓνα κόμβρον καὶ λέγει «δὴ νῶ σὲ πῦ, καὶ δένει ἄλλον ἓνα καὶ λέγει δὴ νῶ σὲ ρε καὶ δένει ἓνα τρίτον καὶ λέγει δὴ νῶ σὲ ξι καὶ γάρα καὶ γαράματα γην ἤγρον ἐξακόσια πενητήκοντα τρία, τὰ ὅποια θηλαῶν τὸ ὄνομα τῆς πύργεξ καὶ τὰ ἑξακόσια ἤγρον τὸ χ δίδεις τα τοῦ ἀσθενούς καὶ καίε τα μετὰ τὸ μεταξῶν ὅπου εἶναι οἱ τρεῖς κόμμοι δευτέρως, τὸ δὲ ν δάπτεις το εἰς τὴν γῆν, τὸ δὲ τρίτον ἤγρον τὸ γ δίδεις το τοῦ ἀνέμου⁴⁾.

Ἐν Μυλῶσις τῆς Κάρας λαμβάνει τις τὸ μήκος τοῦ σώματος τοῦ πάσογοντος διὰ νῆματος, δι' οὗ δένει τρεῖς κόμμοις. Εἰς τὴν ὑποβαλλομένην δ' ἐκάστοτε ἐξούτησιν τί κήμινεις; ἀπαντᾷ «δένω τὴν θέσμῃ

1) Σ. Παγῶν, Κεφαλληνικαὶ ἐπιδοὶ Ἀσσυρ. Β'. 192.

2) Γ. Χατζιάου, Ἐπιδοὶ ἐκ Κατοχωγίου παρὰ τὸ Ἄνιον Ἀσσυρ. Ε'. 615.

3) Τὴν τρίτην φορὰν ὁ ἔξορκιστῆς ἀντι νὰ εἴπῃ τοῖς θέσμες τοῦ δεινός, λέγει τ' ἀγγλῆτα τοῦ δαιμόνου, ὁ δὲ πάσγων ἀπεόχετα χωρὶς νὰ γυροῖσιν πίσω καὶ ἀρ' οἷ οὐδὲν εἰς τὴν γῆσαν τοῦ δένδρου.

4) Στ. Κυριακίδου, Κυπριακαὶ ἐπιδοὶ Ἀσσυρ. ΣΤ'. 613.

του *τάδε*». Το νήμα τούτο, ἀπ' οὐ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας φέρη μεθ' ἑαυτοῦ ὁ πάσχος, καίει ἔπειτα καὶ καπνίζεται δι' αὐτοῦ.

Ἐν Κρήτῃ ὁ κατάδεσμος γίνεται ὡς ἑξῆς:

Δύο πρωτόκοκοι παθένοι, Μαγιάι καλούμενα, ἀπ' οὐ περιδέσσωσι με κλωστήν τὸν λαμὸν τοῦ θεματινομένου, τὴν λύουσι ἔπειτα καὶ ἔξερχονται τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ ᾧ δὲ ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐπιναδέσει τὴν κλωστήν ἐπὶ δένδρου ἢ ἄλλῃ τὴν ἐξωτῆ εἶντα δένεις; τὴ θεμασιὰ τοῦ δένους, ἀποκρίνεται αὕτη. Ἄπ' οὐ ἡ σιγχομυθία ἐπανήληφθῆ τρεῖς, αἱ παθένοι ἐπιστρέφουσι οἴκαδε¹⁾.

Ἐν Ἐμπόρῳ τῆς Ἄναρ. Κρήτης, πλὴν τοῦ διαλειπντος πυγετοῦ, καταδένουσι καὶ τὸν *σεβδόρριγο*, τὸν ἐξ ἔσχατος δῆλα δὴ πυγετόν, καὶ τὸν *βιατράρριγον*, τουτέστι τὸν ἐκ δαιμονικῆς ἐπιρρείας, τὰ ἑξῆς ἐπιδόντες²⁾. «Ὡς ἤδρασε ὁ ἄγιος Δημήτριος τοῦ μοῦνας τῆ μήτρα καὶ δὲ γεννά, δένω καὶ χαλιωνώνω³⁾ κ' ἔγω τὸ ῥῖνο, τὸ κολόρριγο, τὸ σεβδόρριγο, τὸ βιατράρριγο, τὸν κακὸ ῥῖνο. Μία φορὰ τὸν ἐγέννησε ἡ μάνα μου, μιὰ φορὰ νὰ τότε πιάση».

Τέλος ἐν Σάδαμινι καταδένουσι τὴν θέρηην κλειότες κλειδωνιάιν καινουληῖ, ἧς τὸ κλειδίον γίτρουσι εἰς φρέαξ ἢ εἰς τὴν θάλασσαν.

Μὲ κατάδεσμοι δ' ἀσθενείας φρονῶ ὅτι συνδέεται καὶ ἡ κατὰ τὴν πρότην Μαῖον διὰ βάτου περιδέσεις τῆς ὄσφυος τοῦ πάσχοντος ἐξ ὄσφυαλγίας ἢ ἡ κατὰ τὴν ἰάην Ἴουλου διὰ κλάδων φυτῶν περιδέσεις τῆς ὄσφυος καὶ τῆς κεφαλῆς τῶν πασχουσῶν ἐκ χρόνιας κεφαλαλγίας⁴⁾.

Τὰ πρόβαρα πάσχοσι πολλάκις νόσον τινὰ καλούμενην *παγμαλάρι*, ἣτις τὰ στερεῖ τοῦ γάλακτος τῶν καὶ τὰ τυφλῶνει προσοδινῶς. Τὴν νόσον ταύτην καταδέοντες οἱ Ἡπειρωταὶ διαπερῶσι διὰ τῶν τυπηθέντων ὠτρῶν τῶν προσβληθέντων ξύλων νήμα ἐρυθρόν, τὸ ὅποιον πλέκουσι εἰς γαῖτανιον παθένοι κατὰ τὴν μεγάλην Πέμπτην καὶ δὴ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν Ἐθιμουπόλει καὶ Ἀθήναις, πυθανώτατα δὲ καὶ ἀλλοχοῦ, δέ-

1) *M. Χουμοσιῆ*, Κομητικά σ. 27. Ὅσα καὶ *N. Παλίου*, Αἰ ἀσθενεῖαι κατὰ τοὺς μύθους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ Δ.Ι.Ε.Ε. 1. 8.

2) *A. Ζαβήλα*, Γηραιὸς ἐξ Ἐπύρου Λαογρ. Δ. 516.

3) Ὡς κατατέω θα ἴδωμεν, προσημειῶμεν περὶ τῆς καταδέσεως ξύλων, τὸ ὅμοια εἶναι εὐρησιότατον.

4) Ὅπως ἐν Κατὰ τῆς Βιθυνίας. Ἐν Αἰῶν ἀί γυναικὲς πρὸς ἀπαλαγήν ἀπὸ τῆς κεφαλαλγίας περιδέουσι τὴν κεφαλήν τῶν μετὰ τὰ περιδείας, τὸς τελευταίας δῆλα δὴ κλωστὰς τοῦ ὑφανομένου ἵατοῦ.

νοσι καὶ τὸν δαίμονα, εἰς τὴν ἐνέγειαν τοῦ ὅποιου ἀποδίδουσι τὴν ἀπώλειαν ἀντικειμένου τινός. Ὅταν λοιπὸν αἱ γυναῖκες χάσασσι τι, δένουσι ἓνα κόμβον εἰς τὸ μανθῆλιόν των λέγουσαι «Νά, νὰ σκάση ὁ περασσιμός» ἢ «σκάσε, σκαπομένη, ἀν δὲν τό βρω, δὲ σε λήνω» ἢ ἐν Σέδραις¹⁾. «Ἄς δέσωμε ἢ νὰ δέσωμε τὸ διάβολο», παλαιότερον δ' ἴσως καὶ τὰ νυκτερινὰ φαντάσματα, ἀν κήνη τις ἐκ τῶν ἑξῆς τῶν κατὰ τὴν κατάδεσιν τῶν ἐσπετῶν λεγομένων ἐν Κῶ.

Ἄγριε, Φουκά
καὶ Ἀπόστολε Λουκά

δέστε, χαλινώστε

τὸν κακὸν τὸν ἀβήρωτον,

τὸν νυκτογυροστῆν,

τὰ ξωτικά καὶ οἴλια

μὲ τοῦ Σόλομοῦ τὴ βοῦλια

Πλὴν τοῦ δαίμονος, ἐπιχοῦ δένουσι καὶ τὸν προσωποποιούμενον Χάγωνα δι' αὐτὸ ἐν μὲν Κερασσοῦντι τοῦ Πόντου ὑπερὸ τῶν νεκρῶν ἀναστῶσιν ἀπὸ τῆς ὀδοφῆς δίκτυον, ἐν δὲ Βασσαγῶ καὶ Βαβίτην τοῦ περὶ τὸν δῆλου Οἰνούτρος ἑξαετῶσιν «ἀπὸ τὴν κόρδα νὰ κλωστή ἢ ψιλή τριχιά, νὰ νὰ δέσσωμε τὸ Χάγω».²⁾

Ἐν Κατὰ τῆς Κυνουσίας πάλιν μετὰ μίαν κλωστήν τοῦ σαββάνου «δένουσι τὸ Χάγω ὡς τὸ πατερό, γὰ νὰ νὰ μὴν πάγη κ' ἄλλο ἀπὸ τὸ στίτυ»³⁾, ἐν Μαντινείᾳ καὶ *M. Μάνη* διὰ λωπίδος ἐκ τοῦ σαββάνου⁴⁾, ἐν Σοποτῶ δὲ τῶν Καλαβρῶτων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν δένουσι κόμβον εἰς τὸ ὕψασμα, ἑξ' οὐ ἀπέκοιχαν τὸ σάββανον καὶ τὸ θέτουσι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας εἰς τὴν ἀστράγγαν τῆς οἰκίας⁵⁾ καὶ ἐν Βουδοουλίᾳ τῆς Πισιδίας γίτρουσι κλειθρον ἐντὸς τοῦ τάφου τοῦ τελευτάου ἐκ τῆς οἰκονομείας ἀποθανόντος⁶⁾.

Ἀλλὰ καὶ τὴν Τύχην εἶναι ἕκαστος, φαίνεται, νὰ δέσσωσι οἱ μά-

1) *A. Κερασοπούλου*, Ὁ ἀπορωπιασμοὺς σ. 71.

2) *Φ. Κουκουλέ*, Οἰωνοτυπικά σ. 101.

3) *Φ. Ἀθανασοπούλου*, Δημιώδεις δοξασίαι περὶ νεκρῶν Λαογρ. Γ' 684.

4) Ὅσα *N. Παλίου* ἐν Πανασσαῶν τόμ. ΙΖ' σ. 86. Ἐν Μέσῳ Μάνη ἡ λωπίς αὕτη μένει παρὰ τὴν θύραν ἐπὶ ἓν ἔτος.

5) *Π. Κορητοπούλου*, Δευσιδαίμονες συνήθειαι καὶ δοξασίαι ἐν Σοποτῶ τῶν Καλαβρῶτων Λαογρ. ΙΓ' 217.

6) *Κλ. Τσαρῶν*, Ἡθῆ καὶ Ἐθῆμα ἐν Ἀνατολῇ, Εὐνοφάνους τόμ. 3 σ. 340.

γού ἐν Τραπεζούντι τοῦλάχιστον τοῦ Πόντου συνήθης εἶναι ἡ φθ.
«ἔδρασε τὴν τύχην αὐτ᾽ ἀνοιχτήν» ἦτοι ὁ μάγος κατέδρασε τὴν τύχην του,
ἐν Ἰσουλίουπτόλει δὲ πιστεύουσιν αἱ γυναικίκες ὅτι ὄσαν τις συνδέη τοὺς
δακτύλους πρὸ τῶν γονάτων τοῦ κλειδῶναι τὴν τύχην του ¹⁾. Εἰς φθ-
βον δὲ μὴ δέση τὴν τύχην του ἀπόδοτα καὶ ἢ συνήθεια τοῦ δεισι-
δαίμονος νὰ μὴ κλέη τὴν θύσαν τῆς οἰκίας του μέγα ἐστρέφας ὄσαν
ἐνευτεῖται ²⁾.

Ἐπι δε καὶ ἡ Μοῖρα δὲν εἶναι ἀπληκνήμη τοῦ καταδέσμου ³⁾
ἀπόδειξις αἱ ἐξῆς ἐπιφθῶν, ὡς λέγουσιν αἱ κόραι τῆς Αἰγίνης κατὰ τὴν
ἐσοτήν τῶν ἀγίων Θεοδώρων.

«Σὲ δέτω, μοῖγά μου, νὰ γθῆς ἀπόγε ὡ τὸν ἔπνο μου νὰ μοῦ
τῆς ποιῶν θὰ πάρα, κί ἔπν δὲν ἔθῆς, δὲν ἀὲ λῶνω ⁴⁾» ἢ «Σὲ δέτω,
μοῖγά μου, ὅποιος εἶναι κέως τοῦ θὰ πάρα νὰ γθῆ ἀπόγε ὡ τὸν ἔπνο
μου καὶ νὰ μοῦ δώσῃ νερό νὰ πῶω ⁵⁾». ἢ αἱ τοῦ Ἀησιούλου κατὰ τὴν
παλαιονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (24 Ἰουνίου)

Μεγάλη Τρίτη δέσμου
Τετάρτη συνεμετάνομα
ὡ τὸν ἔπνο ὡ τὸν κλάμα
ὡ τὴν κολυμπήθρα τοῦ Χριστοῦ
ποῦ ἔκει εἶναι οἱ Μοῖρες οἱ χροῦς
ἔκει να κί ἢ δισή μου.
Νὰ πάρε νὰ παραδείξουνε
νὰ μοῦ βρουνε τὸν ἔπνο μου
νὰ τὸν ἴδω ὡ τὸν ἔπνο μου
ὡ τὴν ἰσπορητασιά μου ⁶⁾.

¹⁾ Καὶ ἐν Ἀεβθῷ πιστεύουσιν ὅτι εἶναι δυσουσίαντον νὰ κήθηται τις μὲ
συμπεριλαμβένους τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς Georgakis et Pincan,
Folklore de Lesbos σ. 335.

²⁾ Χαρ. Μηνίδου, Ὁ λόγος τοῦ Διογένης σ. 275.

³⁾ Ὁ κατάδεσμος τῆς Μοῖρας δύναται νὰ γίνῃ ἐν παντὶ καιρῷ.

⁴⁾ Π. Ἡερίου, Συμβολὴ εἰς τὰ τοῦ βίου τῶν νεοτέρων Ἑλλήνων Ἀθ.
1890 σ. 15. Ἡ νεάνις ταῦτα λέγουσα περιζῶνται χροσιμάνθηλον, ὅτ τὰ δύο
ἀγαθὰ δέουσι σταθεῖν μὲ τρεῖς κόμβους.

⁵⁾ Π. Ἡερίου, Ἐνθ᾽ ἄν σ. 13. Ἡ ἴσκη λέγει ταῦτα δέουσα ἐντός μα-
θῆλου τὴν πρῶτην περιουσίαν τῶν κατὰ τὸ Σάββατον τῆς Τυσοφάντου παγα-
τεβημένον μακασόντων. Ὅσα καὶ Ν. Πολίτου, Μαγικά τελετὰ πρὸς προέκλησην
ἀνεῖθων Δασυθ. Γ' 11.

⁶⁾ Σ. Παγώρη, Κεφαλαίονα καὶ ἐπιφθῶν Δασυθ. Β' 469.

ἢ αἱ τῆς Ἐρημοτύλιεως κατὰ τὴν αὐτὴν ἤμεραν λυχνῶν καὶ κόκκινων
νήμα εἰς τὸ κλειθρον τοῦ κοιτῶνος αὐτῶν δένουσαι καὶ τὸ ἐξῆς λέγου-
σαι «Ἐδῶ ἀὲ δέτω, Μοῖρα, ὅστε νὰ φῶς, ὅστε νὰ πῆς, ὅστε νὰ κα-
τοικήσῃς ἂ δὲ μοῦ φέγῃς ἀπόγε ὡ τὸν ἔπνο μου νὰ δῶ ποιῶν θὰ
πῶω ¹⁾».

Οἱ παῖδες τὴν ἀπόλειαν ἰδίῳ τινὸς ἀντικειμένου θεωροῦσιν ὡς
πρὸσεχολῆτην ἐκ δαιμονικῆς ἢ μαγικῆς συνεργείας ²⁾ τοῦτον ἔνεκε οὐ
μόνον καθρῶνουνται, ὡς εἶδομεν, τὸν δαίμονα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποδέ-
νουνται. Ἐν Σχολαστάσις λ. χ. τῆς Ἄσπης ὄσαν τις τῶν παιζόντων
παῖδων χίση ἀντικειμένον τι, σφαιρῶν λ. χ., λαμβάνει ὄλην χήρα καὶ
δίνει δι' αὐτῶν κόμβον, εἴτα δὲ κάμνει μετὰ τοῦ συμπαίκατου τὸν ἐξῆς
διόλογον ³⁾.

A. Δέτω, δέτω. B. Τί δέσεις; A. Τῶν δαίμονα. B. Τί οὐκᾶμαι;
A. Μὴ πῆρα τοῦ τόπ. B. νὰ πῆρα νὰ τοῦ βεῖν ἢ πῶς ἦται τοῦ τόπ.]
A. Μαύου. B. Μαύη στέρα πῆρα.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ διολόγου ἔπεται πάλιν τὸ ἀπολεσθῆν. ἐν δὲ
δὲν εὐγεθῆ, τότε ὁ κόμβος σφίγγεται περιεσφύρετον καὶ ὁ διάλογος ἐπα-
ναλαμβάνεται. Ὡς δὲ τὴν ἐν τῷ παιγνιδίῳ ἀποτυχίαν τοῦ συμπαίκατου
ἐπιτηγνύνουσι οἱ παῖδες διὰ καθρῶματος οὕτω, φαίνεται, καὶ δι' ἀμ-
ποδέματος ἄλλως δὲν νοεῖται διατὶ οἱ τοῖς ἀμώδες παίζοντες παῖδες
ἐν Μάνῃ ἀποτεινόμενοι πρὸς τὸν γίγοντα καί, ἀποτυχίαν εὐχόμενοι,
φωνάζουσι κόμπους!

Μετὰ ταῦτα ἔρχεται καὶ ἡ σειρὰ τοῦ κακοῦ συναπαντήματος ⁴⁾, ὅραθ
ἀντιπροσωπεύει ὁ πρῶτὸ συναντούμενος ἱερεὺς. Πρὸς ἀποφρηνῆν ἰσταν
παντὸς ἀτυχεταίου ὁ συναντῶν πρῶτὸ ἱερεὺς ἢ συμπλέων μετὰ ἱερέως
δίνει κόμβον εἰς τὸ μανθῆλόν του ⁵⁾ ἢ γίττει καθρῶα ἐπὶ τοῦ ἐδά-
φους ⁶⁾ ἢ ἀτρέται τῶν ὄρχων αὐτοῦ.

¹⁾ Δ. Παπαδοπούλου, Νεοελληνικὴ μαγεία. Ἡμερολόγιον τῆς Μεγ. Ἑλλάδος
(1923) σ. 156. πβ. καὶ τὸ ἐν Καρπαθῷ παρομοιωδὲς «ὅστια κλέισμαίον, μοῖρα
κατηνομένη» τὸ ἐπὶ παρακαλοῦντων ἢ ἀπαφροδούντων λεγόμενον.

²⁾ Ἐν Πόντῳ, ὄσαν οἱ παῖδες χῆσασαί τι λέγουσι «Μαγεία, εἶγε τὸ πρῶτὸ
μου νὰ δῶω σε ἔνα γρόδον».

³⁾ Ἐν ἐξογκασμῷ ἀνευεργαμμένῳ ἐν κώδικι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἀνεγνωσάκο-
μεν «θεκίλω δαίμονα τὸν σπανιπῶρα ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ παροχρημαζέοντα τὸν ἀ-
θροισμῶν. Ἡ Vassiliev, Anecdota Graeco-Byzantina σ. 333.

⁴⁾ Οὗτος ἐν Ἀθήναις, Δωροῖδι, Κεφαλαίονα, Τριφυλίᾳ καὶ Οἰκοντῆ (Μαλε-
βοῦ ἔτ. Β' ἀρ. 13 σ. 9). Πολυδάς, πῆρα νὰ δέσων, μετῶν δεκατρία καὶ μισθ
ἢ λέγων ἄλλως ὡς τῆ στέρα σου. Δ. Κεφαλαίου, Ὁ ἀπορητανομῶς σ. 128.

⁵⁾ Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Σ. Φαγιαζίδου. Ὅσα καὶ Κ. Βασιλείου, Κυρια-
νάριον σ. 23.

δένω τὸ λίκνο
γῶθο, γῶθο ὅς τὸ μαρθῶι
καὶ μέσ' ὁ λύκος νὰ μὴν μαρῆ
ἀλλὰ κ' ἔν μαρῆ,
νὰ μπαίμη καὶ νὰ βγαίμη
καὶ τίποτα νὰ μὴν παίγμη,

ἀποφύγτων δὲ τὸν σουγιᾶν προουθεῖται

ὡς κουνεῖται ὁ σουγιᾶς,
ἔτσι νὰ κουνηθῆ κ' ὁ λύκος.

Διὰ κλεισιμένου δὲ μαχαίριου, φαίνεται, ὅτι ἀπέδενον ἐπ' ἴσης τὸν λύκον καὶ ἐν Ζωπιανίῳ τῆς ἐπαρχίας Σιτανίου, ἀλλως δὲν ἐξηγεῖται διὰ τὴν ἐν τῷ κωδίῳ κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ ἁγίου Μηνᾶ δὲν ἀνοίγονται μαχαίριον, ἵνα μὴ ὁ λύκος βιάσῃ τὰ προβάτα τὸν.

Ἐν Ἀθήναις, ὁ ἀποδένων τὸν λύκον λέγει «δένω τὴ λύκανα μὲ τὸ λυκάπουλιό δένω καὶ τὸ μονόλοκο, δένω τὸν Λευτερολύκην, δένω τὸν Τριτούλην, δένω τὸν Τετραδούλην, δένω τὸν Περτούλην, δένω τὸν Πλασκαπούλην, δένω τὸν Σαββατούλην, δένω τὸν Καρακαπούλην, δένω καὶ παραδένω νὰ μὴν ἔχη ἀνάκαγα νὰ φάη τὸ γαϊθούγι τοῦ δένος.»¹⁾

Ἐν Κορινθίᾳ, ὅταν τις χάσῃ τὸ ζῶον του, μεταβάλλει εἰς τὸν ἐξορκιστὴν, ὅστις κρατῶν σχοινίον λέγει

« Ἄγιοι Ἀνάγγυλοι σᾶς προσκυνοῦ καὶ σᾶς δοξολογοῦ
εἰς τὰ ἄγια βουνά, εἰς τὰ ἄγια λαγκάδια
νὰ φάη πέτρες καὶ λιθάγια
πισώκωλα τὴ γῆς νὰ σκάφη
χαλινωμένος νὰ εἶναι.

ἄφ' οὗ δὲ τοῖς ἐταννακόβη τοὺς δύο τελευταίους στίχους καὶ τοῖς κἀμὴ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἔξακολουθεῖ

πανασάγονο, κατασάγονο,
γλῶσσά του, μύτη του, δόντια του,
κεφάλι του, νύχια του
χαλινωμένα νὰ εἶναι
πισώκωλα τὴ γῆς νὰ σκάφη.

¹⁾ Α. Κριματολόγλου, Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων 3. 6.

λέγων δὲ ταῦτα στρέφει τὰς χεῖράς του ὀπισθεὶν καὶ δίνει ἐπὶ τοῦ χροῖου ἐνὰ κόμβον, προσηθέτον πατέρας του καὶ εἶτα ἔτροφο κ' αὖ πάλιν προσηθέτον μάνα του, ἀδέφια του, ἀδέφιαδες του, ξαδέφια του, ξαδέφιαδες του, παππούς του, εἶτα τέτατον ὑποτονθοσύζων τσοῦά του, χαλινωμένα νὰ εἶναι. Τέλος δίνει πέμπτου κόμβου προσηθέτον πισώκωλα τὴ γῆς νὰ σκάφη
φυλιγμένο νὰ ναι τὸ ζῶ'.

Ἐν Ἀττικῇ, καθὼς βεβαίως συλλογεῖς, τοὺς λύκοις δέονται ποιούντες τρεῖς κόμβους ἐπὶ κλωστής, ἦν μεθ' ἑαυτῶν φέρουσι, καὶ ἀπαγγέλλοντες τὸ κατὰ τὴν ΙΔ'. Σεπτεμβρίου ψαλλόμενον τοσαύτων τοῦ Μωυσέως «ἀνέθηκε Μωυσῆς ἐπὶ στήλης²⁾ ἄκος φθοροστοιοῦ λόγῳν καὶ ἰοβόλου δήγματος καὶ ἑὺλωφ τύπω σταυροῦ τὸν πρὸς τὴν γῆν σαρδέμενον ὅφην προσέδησεν.»

Ἐν Οἰνούντι³⁾ πιστεύουσιν ὅτι δέονται καὶ χαλινῶν τὸ λύκο⁴⁾ μὲ διάφορα ἐξόρκια καὶ μὲ ὑψώμα, τὸ ὁποῖον βγάζει ὁ ἕλερος.⁵⁾ Ἐν Κύμῃ τέλος ἀποδένουσι τὸν λύκον γητεύοντες τὴ πρόβατα καὶ δὴ ὡς ἔξης: Ἀνοίγουσιν ὀτὴν εἰς τὸν μητῶν τοῦ προβάτου, εἰς ταύτην δὲ ἐμβαλλοῦσι μισθὸν ὁστοῦ μηροῦ κανός.

Ἐκτός τοῦ λύκου ἀποδένουσι καὶ τὸν θῶα⁶⁾ (ταυκάλη) τὴν ἑκρίδα⁷⁾ (ἀκρίδαν), τὸν χοῖρον¹⁾ καὶ τὴν ἀλώπεκα²⁾, τὴν τρένταϊν, ἵνα μὴ τρώγῃ τὰς ὀρνίθιας γνωρίζομεν μάλιστα πῶς γίνονται τῆς ἀλώπεκος ὁ κενός ἐν Κύμῳ.³⁾ Ἐκεῖ δὴλα δὴ ὁ ἀποδένων, λιμβάνων κ' αὖ στήν λιπῆν, τὴν διαπερᾶ διὰ τοῦ κρικελλίου τῆς θύρας καὶ λέγει «Σὺ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ νῦσθ τοῦ ἀγίου πνεύματος τοῦ

¹⁾ Μ. Δέσκου, Ἐπιδόκιον 2. 34-5.

²⁾ Μασέβοῦ ἔτος Β'. ἀριθ. 19 σ. 12.

³⁾ Ἄντι τοῦ χαλινῶνος ἐν Ἠρακίῳ μεταχειρίζονται τὰ εἴηματα ἀποδένειν χαλινῶνο.

⁴⁾ Τοῦτο, φαίνεται, καὶ ἀλλογοῦ Ὅρα τὴν ἐφημερίδα Ἐλευθέρον Βῆμα 2ος Ἰουλίου 1923 ἀριθ. 487 σ. 3 ἔνθα ἐπὶ τὴν ἐπιγραφὴν «6 δεινός λύκος» λέγονται παρόμοια.

⁵⁾ Ἐν Σάμῳ καὶ ταῖς κωμοπόλεσιν Περάμῳ καὶ Αργαδῆ τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου.

⁶⁾ Ἐν Ρόδῳ.

⁷⁾ Ἐν Καριῳλί καὶ Περάμῳ καὶ Αργαδῆ τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου.

⁸⁾ Ἐν Ρόδῳ, Κύμῳ, Καριῳλί, Περάμῳ καὶ Αργαδῆ Κυζίκου καὶ ἀλλοῦ.

⁹⁾ Μοῦστον φιλίτρου, Ἐπὶφοδοὶ καὶ κατάδεςμοι ἐκ Πιάκου Δασοῦ. Δ' 531.

ἀπαντᾷ δὲ μόνῃ τοῦ ποικιλοῦ τὸ στόμα. Τοῦτο ἐκταλαιμβάνει τρεῖς. Καὶ ὁ ἀρχιλόγατος δὲ ἢ φουραγόατος ὁ τρώγων τὰ μικρὰ ἀγνία δένεται, κηθίως ὅμως ἐν Κρήτῃ (Σφακιῷ) τὰ ἀσπικτικὰ ὄσνεα, ἐν οἷς ὁ βίταλος (δαρός), ὁ φιλάδελφος (= γυπαίετος), ὁ λούπαδος (= μέγας λούπος) καὶ ὁ κόραξ. Ὁ κατίδεμιος; τῶν ὄρνέων τούτων γίνετα «τρεῖς λίγασες τοῦ γεφυραίου», τρεῖς φοδῆς τὴν ἡμέραν, λέγονται δὲ κατ' αὐτὰς αἰ ἐξῆς γηθεαί¹⁾

¹⁾ Ἄσπη, ἄσπη τοῦσσανοῦ

δά δετε, εἶδα μάθετε

²⁾ τὸν κόραξ ἀποῦ ρυθίζετε;

³⁾ Ἄλογα χαλιωμένα

καὶ ὁ τὸν κορυκοῦβᾶ δεμένα.

⁴⁾ Ἔσσα δένω καὶ χαλιωῶνω κι ἐγὼ τὸ βίταλο, τὴ βιταίῶνα, τὰν κάρτη καὶ τὴν καρτήνα, τὸν κῶρακα μὲ τὴν κορασίῶνα, τὸ φιλάδελο μὲ τὴν φιλαδέλφῶνα νὰ μὴν πειθαίξουνε τὰ ὄζα τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ δέσπος¹⁾.

ἢ Φεργίγι μου λαμπρότατο καὶ λαμπροτημημένο,

εἰπτά κοῦσες κι εἰπτά μάθες ὅ τὸν κόραμο ποῦ ρυθίζεις;

Δὲν εἶδα ἄλλο τίποτα παρὰ κάτω ὅ τοῦ Μουστῆ τάλῶν εἶδο χίλια ἀλόγια δεμένα μὲ τὴν κατακορυκοῦμωτὴ κατακορυκοῦμωμένα. Ἔσσα νὰ κατακορυκοῦμωθῆ ὁ λουταδρος κι ἡ λουταδῶνα, ὁ γάπτος κι ἡ γάπτα, καὶ νὰ λείπουν ἀπὸ τὸ ὄρνῆδες τοῦ δέσπος²⁾.

ἢ «Ὅς ἔχει αἷς Μάμας χίλια πρόβατα καὶ μύδια γίδα, ἐφούσκατε ἢ θάλασσα κι ἔβγαλε ἀτραχτήν, βιτσίλιαν καὶ φιλαδέλφον καὶ κάρτη καὶ ἔφαγαν τὰ πρόβια καὶ ἐσκοχτίσανε τὰ γίδα. Πάνω σὲ πέτραν ἔκαπες, σὲ γίλιμῷ γοράκι καὶ κλάει καὶ θηρηῶται καὶ πολὺ παγαπονῶται, κι ὁ Χριστὸς περῶ ἀπὸ κεῖ. Εἰπτά χεῖς, αἱ Μάμα, καὶ κλάεις καὶ θηρηῶσαι καὶ πολὺ παγαπονῶσαι; Ὅς εἶχα χίλια πρόβατα καὶ μύδια γίδα καὶ ἐφούσκασεν ἡ θάλασσα κι ἔβγαλεν ἀτραχτή, βιτσίλια, φιλαδέλφῶ, κάρτη καὶ φάγανε τὰ πρόβια καὶ σκοχτίσανε τὰ γίδα. Ὁ Παναγιῶ, δὲ βασιλεύεται ἀνθρώπος βαρυστημένος, μω-

1) Ἐν Ἐμπάφῳ τῆς Ἀν. Κρήτης. Ὅσα Α. Ζεφβάνι, Γηθεῖς ἐξ Ἐμπά. Απογν. Δ' 516. Ἵνα δηλώσωσι τὸν ἀπόδεσμον τούτου ἐν Κρήτῃ λέγουσι ὅτι «δέσπον τάρνα», καταδένοντες δηλὰ διὰ τὰ ἀσπικτικὰ ὄσνεα, τροφολάσσαν τάρνα²⁾.

2) Ἐκ Βάμου τῆς Κρήτης, κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Παυκάλου.

ρωμένος, τοῦ Χριστοῦ παγαδομένος, νὰ κη μεγαλοπερθητῶ ἀντιδέσο φωμμένο, νὰ βεῖ τρεῖς γλαμιαῖς ἀργιμῶ λογι, γὴ τρεῖς κλωνές μετῆ, γὴ τρεῖς κλωνές Ἀλεξαντηνὸ λινίγι νὰ πῆλ ὅ τὴ ὄζα τῆς ἀσπαγαγιῶς γὴ τοῦ ἀζοῦθου γὴ ἀγκασθίως νὰ δέη τὸν κάρτη, τὴν κάρτα, τὸν κῶρακα, τὴν κορασίῶνα, τὸ φιλάδελο, τὴ φιλαδέλφῶνα, τὰ νύγια τῶν καὶ τὴν καθοδιά τῶν, νὰ μὴν μαροῦν νὰ περδαίξουν ἀγνία καὶ ἔφρα τὸν δούλου Θεοῦ τάρδε¹⁾.

Ἐν Τουγουβίτῃ τῆς Εὐβοίας ὁ θέλιον ν' ἀποδέση ἀστὸν λαμβάνει ἔνο νῆμα λινόγι ἢ μετῆ, δένει τρεῖς κόμβους καὶ ἐκάστοτε λέγει δένω τὸν ἀετό, τὸ χερσαετό, τὸ ξυφρεγαετό, τὸ γεσκαετό δένω τὰ ποδάγια του, δένω τὴ μύτη του, νὰ πέφτη καὶ νὰ παίρη κώματα ὅ τὰ νύγια του καὶ νὰ φεῖγη νὰ πῆλ ὅ τάργια βοννά καὶ ὅ τάρια ἄγνα μέρη.

Ἐν Νισύφῳ οἱ ποιμένες δένοντ ὅ τοὺς βιταίλους (τέσκαας), ἵνα μὴ τρώγωνσι τὸς αἰγας καὶ τὰ ἐρίφια ἐπάρδουσι. Ὁ ἄγνος Μάματος κλέσμα ἔκαψε καὶ οἰλίους τοὺς ἄγλους ἐκλίεσε καὶ ὁ ἄγνος Μάματος καὶ μὴδὲ ἔτρωγε, μὴδὲ ἔπινε, μόνον τὸν Θεὸν ἰδοῦσᾶσεν Ὁ Ἀφῆτης Χριστὸς τὸν ἡγοῦσσε: τί χεῖς, ἄγε Μάματε, καὶ μὴτε πῆπες μόνον τὸν Θεὸν δοξάζεις; Ὁ ἄγνος Μάματος τοῦ λέγει: ἀγνὶ καὶ ἔφρα ἐμέσωνα, ὅ ἀγνιῶ βοννὸ τᾶνέτρεφα, σὲ μαρμασῆνα γούγια τὰ πῆρτζα, ὁ ἀγνιῶ καεῖλλα τὰ κλείδωνα καὶ πέσασε τὸ καλὸ πουλί, τὸ μαλθαγὸ καὶ μοῦ τὸ πῆγε. Καὶ δὲν εἰδέθη ἀνθρώπος γεννημένος κι ἀπὸ τάργια περασμένος νὰ σοῦ κάμη κόκκινον κλώνον νὰ δέσης ἑλιάς κλώνον, ποῦ δὲν ἐβλέπει θάλασσαν; Δένω ὄλων τοὺς βρεῖλους, οἷλα τὰ χιλαδέσφρα, τοὺς φτέρες τῶν φρεγούδων τῶν δένω τὰ μάτια τῶν, τὰ νύγια τῶν ὅς δὲν βλέπει θάλασσα τὴν ἐλιά, νὰ μὴν βλέπη κι αὐτὸς τάρνα καὶ τὰ ἔφρα μου²⁾.

Τὸ ἀπόδεμα τοῦ βιταίλου ἐν Κῶ γίνετα ὅς ἐξῆς: Ἰέσον, τρεῖς δίδει εἰς δεκαεξαστὴ κορασίδα ὀλίγην μετάξω, τὴν ὅπολιαν αὐτῆ στίλβει εἰς νῆμα ἴσον πρὸς τὸ μήκος τοῦ σώματος τῆς. Τὸ νῆμα τοῦτο παγρῶλιμβάνει ἔπειτα ὁ γέγων, ὅστις κατὰ τὴν αὐγλήν, χω-

1) Οὗτως ἐν Σφακίῳ τῆς Ἀ. Κρήτης κατὰ χριστόγενρον ἀποκείμενον ἐν τῷ ἀργεῖῳ τοῦ Ἰστορικοῦ λεξικοῦ καὶ ἐπιγραφῆν φέρον Μελέτια ἐπὶ τοῦ βίου τῶν Σφακιωτῶν (ἀριθ. 80α σ. 25).

2) Τὸ ἐξόρκιον λέγει ὁ ποιμὴν μυστικᾶ, ὅταν πηγαίη νὰ εἰδῆ τὴν ἐλιάν, ἵνα δέση τὸν κλώνον τῆς μὲ κόκκινον κλωστήν. Ἄν ἀπαντήρη ἀνθρώπου κατ' ὄδον, ἐπιστρέφει διὰ τοῦτο ἢ ἀνωτέρω διαδικασίᾳ γίνετα κατὰ τὴν νόκτα.

ρίς να τον ἴδῃ τις, πηγαίνει και εὐρίσκει ἀγοριελάαν ἀόρατον ἐκ τῆς θάλασσης και ἐπ' αὐτῆς δένει τρεῖς κόμβους ἀπαιγγέλιων σχετικῆν ἐπιγράψην¹⁾.

Ἄρα δὲ και οἱ ἄρτοι και τὴν πηγὴν ἀπόκεινται εἰς κατάθεσμον φαίνεται ἐκ τῶν ἐπομένων στίχων δηλωδῶν ῥομάτων, καθ' οὓς ἡ μάγισσα

*μάγισσε και τὸ μαῖγο και πὰ δὲν πεγαρεῖ,
μαγεῖται τὰ πουλλάκια και δὲν κελαιδοῦν²⁾.*

Ἄρα ἡμέτερος λαὸς πιστεύει ἐπ' ἰσῆς ὅτι ἡ ἡμίονος δὲν γεννᾷ, δι-
ὅτι ταύτης καταδέχεται ἡ μήτρα³⁾. μάγιστος ὁ τοῦ ἴσῆος κατάθεσμος, ἐν
ᾧ ἀναφέρεται «ὡς ἦδυσεν ὁ ἄγιος Δημήτριος, τῆν μούλια τῆ μητρα
και δὲν γεννᾷ, δένω και χαλινώνω κι' ἐγώ⁴⁾» και ὁ τοῦ ἀνδρογονίου
ἐν Κύπρῳ ἀπόθεσμος, καθ' ὃν και τὰ ἐξῆς λέγονται: «Ἰηρωω τῆν
μήτραν τῆς μούλιας τοῦ Δεσπότη, παιὴν δὲν ἔκαμε, γῆρωω τοαὶ τῶν
(δένω) μὲ τῆν γενναῖκῆν τοῦ⁵⁾».

Και τὰ διάφορα δ' ἔντομα και ζωῶφια τὰ βλαπτικὰ ἀμπελίων,
κῆπων και ὄκων ὑπόκεινται εἰς κατάθεσμον. Ἐν Ρόδῳ π. χ. μαρεῖ-
σων ἦτοι καταδέχον τὴν φυλλοξήσαν, ἐν Μιδυρῶ γλαυσοδένον «πᾶν
γένος κακούργων θηρίων τῶν ἀδικούντων ἀμπελούς, χάφας και κήπους»
ἀναγγωνάκοντες τὴν Ἰην Φεβρουαρίου, ἐοσθῆν τοῦ Ἁγίου Ἰούφωφιος,
ἐπιγράψην εἰς αὐτὸν ἀναφερομένην⁶⁾, ἐν Σοσιπῶ τῶν Καλαβυρίων κα-
ταδέχον τὸ σκαθάρι τῶν ἀμπελῶν καταβάτιοντες ἐντὸς αὐτῶν σταυ-
ρῶν.

1) Τὶ λέγει δὲν μᾶς παθεδωκε, θυοτυχῶς, ὁ W. Rouse, ὁ δίδων τὴν
σχετικὴν πληροφορίαν, συμπιεραινομεν ὅμως ἐκ τῶν εὐθὺς ἀνωτέρω σημειωμέ-
νων. Ἄρα W. H. Rouse, Folklore from the Southern Sporades ἐν
Folklore tom. 10 σελ. 161.

2) Ἄρα πρῶτος στίχος ἐξ ἑαμματος ἐκ Γκιουβέσως τῆς Μακεδονίας και ὁ
δῆτερος ἐκ Πατραϊκῶν ἑαμματος. Βλέπε Ασογρ. Η'. σ. 503.

3) Οἱ Κρήτες, κατὰ τὴν μαγιστίαν τοῦ Γ. Καλατῶκακη, δένουσι πᾶντα
τά ζῶα πρὸς παρακάλλουσι σουουσίας. Γ. Καλατῶκακη, Κρητικαὶ προλήφεις
Α. Γ. Ε. Ε. 2, 334.

4) Ἄρα Ζεφῆακι, Γηθεῖς ἐξ Ἐμπόρου, Ασογρ. 4, 516.

5) Δοῖζον φιλιππου, Ἐπιγράψην και κατάθεσμοι ἐκ Πιάφου. Ασογρ. Δ'. 532.

Ἄρα ταυτήν πῆστις εἶναι ἀρκούντος παλαιά, πβ. «ὄγκιζω σε (θεὸν μέγα) τὸν ποι-
ήσαντα τὴν ἡμίονον μὴ τεκεῖν» Andollent, D. T. 271. 16 και τὸ ἐκ μεσαιωνικοῦ
χειρογράφου (P. Pradel, Ἐνθ' ἀν. 29) «ὁ Κόγιος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ τῆν
μήτραν τῆς μούλιας δένω τοῦ μὴ γενναῖν».

6) Ἄρα και Στ. Κυριακίδου, Κυπριακαὶ ἐπιγράψην Ασογρ. Σ'. 614.

φοιδῶς φᾶ γεννηθέντα και λειτουρηθέντα κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην¹⁾,
ἐν Μιδυρῶ δένουσι οἱ παῖδες τοὺς κόφεις και τοὺς ψύλλους ἑκάη
χρωματιστὰ εἰς τὰς θύφας τῶν οἰκῶν κατὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν
προσδέοντες, ἐν Κρήτῃ δένουσι τοὺς κόφεις, ψύλλους, μύμηκας και
κῶνωπας, ἔνα ἀπομακρυνθῶσι τῶν οἰκῶν²⁾, αὐτόθι δὲ και ἐν Σάμῳ
και Μάγῃ τοὺς μύμηκας, ἔνα ὁμοίως ἀπομακρυνθῶσι τοῦ οἴκου ἢ μὴ
ἀποκοιμῶσι τὸν ἐν τῷ ἄλωνίῳ καφῶν. Ἐν Βιάννῳ μάλιστα τῆς Ἄν.
Κρήτης λαμβάνουσι ἔνα τῶν μυμηκῶν και δι' αὐτοῦ κύκλους ποι-
οῦντες ἐκεῖ ἔνθα συγχάξουσι μύμηκας λέγουσι τὴν ἐξῆς γητεῖαν.

*Μέμηκκα, πρωτομύμηκκα, μύμηκκα τῶν μυμηκῶν,
πᾶγε τ' ἄλλαι σου και τὸ μαλλί σου
να πᾶς ἔ τὸ γιαλὸ
να τρῶς τοῦ σκόθου τῶν καφῶ
και τὸ ἀπομῆβιδας τῶν ἀθῶ³⁾.*

ἐν Μινιαῖς δὲ Διβανούς τῆς Κεφαλληνίας

*Μέμηκκά μου κομπωτέ,
κομπωτέ και σουμπωτε,
ἀπὸ μπόθε κομπωτέ
κι' ἀπὸ πῆσω σουμπωτέ.
Νὰ πᾶφεις τῆν κῶσσοῦφα,
τῆ σαφασταπουλλοῦφα
να φύγεις ἀπ' τὸν κόπο μου,
τῆν ἄγανῆκται μου⁴⁾.*

ἐν Νήμφαις δὲ τῆς Κερκύρας

*Μέμηκκα, μέμηκκισά μου
και μικρή βαλλισά μου,
μὴ μου τρῶς τὸν κόπο μου,
τὸν κόπο τοῦ βοιδιῶνε μου,
τὸ φέζω τῆν κῶσσοῦφα μου,
τῆ δεσασταπουλλοῦσά μου*

1) Θ. Ἀθανασοπούλου, Τὰ μεγαλοεφευδῆτικα ἀντά. Ασογρ. Ε'. 647.

2) Γ. Καλατῶκακη, Κρητικαὶ προλήφεις Α. Γ. Ε. Ε. 2, 334.

3) Ἄρα και Α. Ζεφῆακι, Γηθεῖς ἐξ Ἐμπόρου. Ασογρ. Δ'. 517 και Γ.
Μαυλάκου, Ἐπιγράψην και κατάθεσμοι. Ασογρ. Δ. 519.

4) Ἄρα λέγον ταυτὰ γαντῆται τρεῖς μὲ ἴδιος και ἴσῆων τὴν μυμηκῶν, Σ.
Παγῶνη, Κεφαλληνιακαὶ ἐπιγράψην Ασογρ. Β'. 470.

και σὰς τρώει και σὰς πίνει
και καίεντα δὲν ἀφίνει ¹⁾.

Ἐν τῷ δήμῳ δὲ Τευθρόνης τοῦ Γυθείου

Μεθιμηγία, πρωτομέμηγία και πρωτοστρατολάτη,
νὰ πάγης τὰ κεράκι σου νὰ πὰς ἀὲ ἄλλον κόμοιο²⁾.

Ἐν Κύπρῳ τέλος ἀποδένουσι τὸ σφαλαρτέιν, τὰ ἐξῆς ἐπιλέγοντες:

Τὸ μιτρίν μου σφαλαγγοῦν

γῆνω το ποῦ τὸ ποοῦν

κροῦζει Μάν ται Πρωτογιοῦνην,

Ἄουστον, Δευτερογιοῦνην

εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός ται τοῦ Υἱοῦ ται τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ³⁾,
Πλὴν τῶν ἐντόμων, ὑπόκεινται εἰς τὸ ἀπόδεμα και νῦν, ὅς και
κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, και οἱ σχορτοί ⁴⁾ και οἱ ὄφεις ⁵⁾
ἄν οὕτω τὸ νύγμια ἢ δῆγμα γίνεται ἀνώδυνον, εἶτε δὲ και πάντα τὰ
ὑπὸ πέτρας εὐδοκίωμενα ἐξερτά ὡς λ. γ. ἢ σκολόπενδρα, σαύρα, σκώ-
ληξ. Ἐν Ἡπειρῷ μὲν ἴστα ἀποδένουσι και τοὺς σκολήκας τοῦ ἡμιό-
νου τρέχας τοῦ παθόντος ζώου μετὰ τοῦ χόρτου τοῦ καλυμμένου στλό-
νου ἀναμιγνύοντες και μετὰ τὴν ἀναγγελίαν ἐξορκίου κάρωθεν πέτρας
θάπτοντες.

Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Ἀττικῆς, διὰ νὰ δέσσοι τὸν ὄφιν λαμβά-
νουσι νῆμα ἢ θώμιγγα και δένουσι τρεῖς κόμβους ἀπυγγέλλοντες τὸ
κατὰ τὴν Ἱάην Σαρτεμβρίον ψυλλόμενον τροπάδιον «ἀν ἐθ ἠκε Νι οὐ σῆς
ἐρι σῆληξ» ⁶⁾ ἄκος φθοροστοιῦ λυτήριον και ἰοβόλου διγγματος και
ἐξίλα τήπαρ σταυροῦ τὸν πρὸς τὴν γῆν συρῶμενον ὄφιν προσέδησαν ἐν-

1) Στ. Καβαία, Ασσυριακά σύλλακτα ἐκ Νυμφῶν Κερκυρας, Ασσυρ.

Β. 654.

2) Γ. Μανωλάκου, Συλλογὴ ἐπιγράφων και καταδέσμων. Ασσυρ. Δ'. 519. Πρὸ
τῆς ἀναγγελίας τῆς ἐπιφθῆς ὁ γητευτής κόπτει τὴς κεφαλὰς τριῶν μυμηγίων
εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς φώλας τῶν. Ὅρα και ὁμοίως ἐπιφθῆς ἐξ Ἑλισάβου τῆς
Α. Κρήτης. Ασσυρ. Δ'. 517.519.

3) Δοῦξω Φιλίππου, Ἐπιφθῆ και καταδέσμοι ἐκ Πλάκου Ασσυρ. Δ'. 528.

4) Ἐν Ρ68φ.

5) Ἐν Κύπρῳ, Κύπρῳ, Κῶ, Μεγίστη και τοῖς χωρίοις τῆς Ἀττικῆς. Και
ὁ Στ. Κουμακόλης, Ἑλληνική Ασσυριακά Δ'. 193 λέγει γενικῶς ὅτι οἱ μάγοι δένου-
ν τὰ φίδια.

6) Ἐν Ἀσσυρῷ Γορτυνίας σταυροῦντες τὸν ὑπὸ ὄφρος δηγθέντα με σταυ-
ρὸν ἐπὶ τὸν ἀναγγελλοῦσαν ὡς ἐπιφθῆν τὸ αὐτὸ τροπάδιον. Ν. Αλακρη, ἡ Ἄσσυρα
και τὰ μνημεῖά της σ. 155.

κάσμον ἐν τούτῳ θραμβεύσεως τὸ πῆμα, δι' ὃ Χριστῷ ἕσωμεν τῷ
Θεῷ ἡμῶν ὅτι δεδῶξασται.

Ἐν Κύπρῳ διὰ νὰ καταδέσσοι και σκολάβωσι κουφήν (εἶδος
ὄφρος) λέγουσι τὸ ἐξῆς ἐξόρκιον, ὅπερ ὑπενημίξει τὸ ἀνωτέρω ἐκ
Σολομωνικῆς μνημονευθέν:

Ἄι Δουκά, Φουκά,

σιεσοπενραδάχτυλε,

σῆγε τ' εἰ καλῶσωε

τὸν ὄφιν τ' εἰ τὴν ὄφισσαν

ὅσαι νὰ ἐψημεθώμη.

εἶτα ποιοῦντες τὸ κρημεῖον τοῦ σταυροῦ λέγουσι τρεῖς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
Πατρός και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Ἄμην ἢ Ἄγαβιστί,
Κάκι κροῦς, ἀένι μπέλητονς γύμαν Νωῆλ γὰ ἰσακί ¹⁾.

Ἐν Παγαμυθίᾳ τῆς Ἡπείρου, ἵνα καταδέσσωσι ὄφιν, σφίγγον-
τες τὴν μέσην τῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν λέγουσι τὰ ἐξῆς ἐν φ
ἀκαθοδωμικτὶ παρατηροῦσι τὸν ὄφιν «ὄσο ταράζεται ὁ Ὄβραῖος τὸ
Σάββατο, τόσο νὰ ταραχτῆς και σύ.»

Ἐν Κῶ πρὸς καταδέσιν ἐγερτῶν λέγουσι τὰ ἐξῆς:

*Ὁ ἄγιε Φουκά

και Ἀποστολε Δουκά

σιεσοπενραδάχτυλοι,

δεσέτε, γάμνωσέτε

οὐλλα τὰ γερτά τῆς γῆς

και μιάλια και μικρά

ὅπου σκόπος κι ὄχεντρα,

φίδι και σκολόπεντρα,

τόγ κακὸν τὸν ἀθθωποπν,

τὸν νυχογυιστήν,

τὰ ξωτικά και οὐλλα

μέ τοῦ Σολομοῦ τῆβ βοτῖλια,

ὡς ποῦ νὰ βγῆ ὁ ἦλιος

πέντε πατταγοδόξωλια

κι ἐπνεά καλαμοκάννια,

νὰ ἐυπνήσω τὰ παιδιά μου

1) Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ε. Φραγμαζίδου.

νά τινάξω τὰ σακκιά μου
καὶ νά πάω καὶ τῆδ' δουλειά μου¹⁾.

ἢ "Αἰ Γιάννη, δῆσε μι
δῆσε καὶ τριδῆσε μι
τρεις ἀγγέλοι τοῦ Χριστοῦ
δῆστε, χαλινώσετε
τὰ σαρτάμερα τῆς γῆς·
τὸ φίδι καὶ τὴν ὄχνητρα,
τὸν ὄφιο, τὴν σχολόπετρα
τὸ μικρὸ τὸ σωβαλάκι²⁾
ποῦ μ' ποκάτω ὅ τὸ πλακάκι,
τῆργια καὶ τὰ ξωτικά,
ὡς ποῦ νά βγάλῃ ὁ ἥλιος
πέγτε πενταρόξυλα
καὶ ἐννά καλαμοκάννια,
νά σηκώσω τὰ παιδιά μου,
νά τινάξω τῆμ' παροβιά μου,
οὔτ' ἐμένα νά δερικάσουν,
οὔτ' ἐκεῖνα νά σαλέψουν.

Τὰ λόγια ἐννοεῖται ταῦτα κατήχησαν ἀπλῶς ἔξογκια κατὰ δια-
φόρων ἀσθενειῶν ἐπαρόδμενα. Ἐν Κύπρῳ π. Χ. εἰς δῆγμα ἐχίονης καὶ
δηλητηριωδῶν ἐντόμιον καὶ ἐστειτῶν ἐπαρόδουσι³⁾.

"Αγιε Δουκά, Δουκά,
αεδογενταδόχτυλε,
ζάδευε τζ' αἰ χαλινώσε,
ζαμαὶ ὅς τῆ γῆς παλλούκουσε
ἀπὸ κορυφῆν⁴⁾ τζ' αἰ ἀπὸ θερκῶν
πολυποδικιάν⁴⁾ τζ' αἰ σφάλιαγγιν
ποῦ κατ' ἤ γειτόνισσαν
τζ' ἀπὸ κακόμ' μας γέιτον
κόβγκω τὸ γλάντζ'ικκιν

1) Ταῦτα μετὰ τινων παραλλαγῶν καὶ παρὰ W. Kousse, "Ενθ' ἀν. σ. 162.
2) Ρωγαλάκι, μικρὰ ὄφια, φαλάγγιον.
3) Ἡ κορυφή εἶναι εἶδος ὄφιος.
4) Πολυποδικιά ἢ καὶ ἀλλοῶς πολυπ'ιδασοῦσα, ἦτοι ἡ σχολόπευθρα.

τζ' αἰ τὸ κιλῆντζ'ικκιν
ἀπὸν τοῦ δουλός σου¹⁾.

Ἐν τῇ οὐτῇ νήσῳ κατὰ τὸν ἔξογκισμὸν τῆς ἀσθενείας, ἦτις
καλεῖται πάππος λέγουσι²⁾

"Διέ μου Δουκά, Δουκά
αεδογενταδόχτυλε,
τζ' αἰ αεδοχαλινώσε
τὸν ὄφιν τζ' αἰ τὴν ὄφισσαν
τζ' αἰ τὴν κατ' ἤν γειτόνισσαν.

Ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν γητεῖαν τοῦ Βραχνά (ἐφιδάτου) λέγουσι

"Αἰ Γιάννη μετὰ σοῦ
καὶ κερά κατὰ στασοῦ
δένε καὶ χαλινώσε
τὸν ὄφι καὶ τὴν ὄχνητρα
καὶ τῆθ' ακολουσπεργίδα
καὶ τὸ γέρο τὸ Βραχνά
ἀπὸ κάτω ὅς σικιά²⁾.

Ἐν Κρήτῃ, ὅταν αἱ μητέρες ἀφίνοσι τὰ μικρά ἐντός τοῦ λί-
κνου, ἵνα ταῦτα ἀποκοιμηθῶσι, λέγουσι τὴν ἑξῆς γητεῖαν, ἦτις παλαιό-
τερον ἦτο ἐστειτῶν ἀπὸδέσιμος³⁾

"Αἰ Γιάννη Πρόδρομε,
δένε καὶ χαλινώσε
κάθε πῶμα πορηγῶ,
τὸ σκογιτὸ καὶ τὴν αἰδοῦ
καὶ τὴν νυγτοπεργατοῦ,
τὸ μικρὸ τὸ σκοπιδάκι
ἀπὸ κάτω ὅ τὸ πλακάκι,
τὸ μικρὸ τὸ νυφαντάκι
ἀπὸ κάτω ὅ τὸ πλακάκι,
ὡς τὸ νά σηκώσῃ ὁ ἥλιος
νά σηκώσουν οἱ μαννάδες

1) Ὁ γητευτής ἴσασται πρὸς ἥλιον κροτῶν ποτήριον ἴδατος, ὅτεσθ γίνεται ἐκ
τῶν ἐμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσθεν καὶ ἄνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀσθενούς, οὗ μετὰ
ταῦτα χρίει τὸ μέτωπον διὰ τοῦ ἴδατος τρίς. Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ε.
Φαριμακίδου.

2) Γ. Καταργητικά, Γητεῖα τοῦ Βραχνά. Κρητικὸς Ἄστηρ 3. 477.

τὰ μικρὰ παιδιὰ ¹⁾.

Ἐν Ρόδῳ δὲ τὴν ἐξῆς:

Ἄγιε Γιώργι διαγαγε,
διαγαγε καὶ τρίσγαγε,
δέστε καὶ θηλοκόδεστε
τὸν ὄφιο καὶ τὴν ὄχνηρα,
οκορατῶν καὶ τὴν οκουλούμεντρα,
τὸ μικρὸ τὸ γουλάκι
ποῦ νὰ μέσ' εἰς τὸ τυπαλάκι,
ὅσο νὰ βγῆ ὁ ἥλιος
πέντε κονταδόξυλα
κ' ὄχτῳ καλάμοκάννια.

Ἐν Μεγίστῃ δὲ κατὰ τὸν ἐξορκισμὸν τῆς βασκάνιος λέγουσι:

Ἄγιέ μου Γιώργι ὀσέ με
ὀσέ με τοι τρίσγαγε
τρεῖς ἀγγέλοι τοῦ Χριστοῦ
δέστε τοι χαλινώσε ²⁾
τὸν ὄφιν τοι τὸν ὄχνηρα,
τὸ οκορατῶν τοῖαι τὰ οκολοτεντρα,
τὸ οκούλλον τὸ λιακούδι,
τὸν κακὸν τὸν ἀνθρωπον
ποῦ ναι κατ' ἀποῦ τὴν πλάκκι,
ὄστω νὰ βγῆ ἡλῖος
πέντε κονταδόξυλα
τ' ἐγγυὰ καλάμοκάννια
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας

ἢ Ἄγιε μου Γιώργι δέστε,
δέστε, τριδίσεστε,
ὀσέ τοι χαλινώσε
τὰ φίδια τοι τοῖς ὄσνηρες

¹⁾ *I. φεργακιάδκι*, Γηραιά οκορατῶν. Κρητικὸς Ἀσπὴρ 3 452. Πβ. καὶ Δασογ. Η'. 558.

²⁾ Ὁ τύπος τοῦ ἐξορκίου εἶναι παλαιότερος. Ἐν εὐχῇ π. κ. εἰς ἐπιστοφὴν ἀνορθωμάτων καὶ καταθέσεων (Κυπριακῶν σ. 26) ἀνεγνωσκόμεν «Ἄγιε Γεώργιε, ὁ δέσας καὶ χαλινώσας τοὺς ἐβρομῆκοιτα ὀσο Βασαλεῖς τῶν Ἑλλήνων, οἷτω Κίγες ὁ Θεὸς ἡμῶν... δέσον καὶ χαλινώσον, καθήκων, βιβῶσον καὶ τοὺς ἐγθῆσους τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ δέστας».

τοῖαι τὰ μικρὰ μαμοῦδια,
ποῦ ναι κατ' ἀπ' τὰ πλακούδια ¹⁾

Ἐν Κῶ λέγουσαν ἐπίσης:

Ἄι Γιάννη μὴ θῶσε,
ὀσέ καὶ τρισγαγε,
τρεῖς ἀγγέλοι τοῦ Χριστοῦ,
δέστε, χαλινώσετε
χουσοσαῦλιαν τὴμ μαρτοῦ
καὶ τὴν γῶβα τὴρ φαρτοῦ,
τὴν τεσσαδοκεραλοῦ.
τὸ μικρὸν τ' ἄλωτεκκι
ποῦ μὴ ποκάτω σὸ ἀλακάνι,
τὰ φιδάκια,
τὰ λουδάκια
καὶ τὰ ξουτὰ.
ἔστω ποῦ νὰ βγῆ ὁ ἥλιος
τέσσαρα πενταδόξυλα
κ' ἐγγυὰ καλάμοκάννια.

Ἐν Κορίθῃ δὲ γητεύοντες τὴν οκολοτεντραν, τὰ ἐξῆς:

Ἄι Γιάννη δέσωμε, εἴλωμε,
τρεῖς ἀγγέλοι τοῦ Χριστοῦ,
δέστε καὶ χαλινώσετε
τὸν ὄφιν καὶ τὴν ὄχνηρα
καὶ τὴν οκολοτεριόδια,
τὸ μικρὸ τὸ λιακούδι
ἀποκάτω εἰς τὸ πλακάκι,
πέντε πενταδόξυλα
ὄστω νὰ βγῆ ὁ ἥλιος
νὰ ξυπηήσουν νὰ μικρὰ παιδιὰ
καὶ τὰ μεγαλιότερα.

Εἰς ἰδιαιτέραν τρεῖςιν πρέπει νὰ κατάλεξῃ τις τοὺς πειμντικούς λόγους καταδέσεων, δι' ὧν δὴλον ὅτι δὲν κωλύεται ἐπιτήμιόν τι ζῶον ἀπὸ τοῦ νὰ βλάθῃ τινά, ἀλλὰ στέλλεται ὀπὸ τοῦ καταδέσμιοντος τὴν περυσισίαν τοῦ ἀντιτάλου, ἵνα προσενηθῇ βλάβην. Ἐν Κόνσταντο λοιπὸν ὁ θέλων νὰ τεμίμη ἀλώτεκας εἰς τὴν μάνδραν τινός, ἴσταιται ἔξωθεν

¹⁾ *Δκ. Διευτηρήσι, ἱΠησίματα Κιαιτελλορῆσου Δασογ. Δ' 509-510.*

πάρε παιδιά κι' αγγόνια σας
και τὰ διαγγονιά σας
κι' ἀμῆτε εἰς τὸ στήρι τοῦ...
ὡς τὸ πωθρὸν νὰ τρωτε
ὅ, τι μαρσοτά σας βόισκατε
και νὰ τὰ κοιβαλιτε,
μη στείλω κάτρες ὄσες βροῦ
και θὰ σὰς ξεβδελίσουν¹⁾

και τὴν ἑξῆς ἐν τῇ ἀντιῇ γήσῳ πρὸς κατάρτεμψιν μυηγῆκων.

Μεγρηγκα, πρσοτομέμηγκα
και πρῶτε ἰὼν μερηγῆκων,
συμμάζωξε τὰσκέγι σου
και σὲ βοσκήν τὸ στέλλω,
ς τὸ στήρι τοῦ ... νὰ βοσκηθῆ
και νὰ ξεσραθυμήσῃ,
νὰ κοιβαλῆ ὡς τὸ πωθρὸ
κι' οἴλλην τὴν ἄλλημ μέγα,
μη βροῦ τοῦ κάπρου τὸ μαλλι
και κόψου τὸ λαμμό σου²⁾.

¹⁾ Ἐν Κόνσῳ πρὸς κατάρτεμψιν λιμτρούγων (μυηγῆκων) ἐπρόδονται τὰ ἑξῆς:

«Λίμπουγα, τγλίμπουγα τζ' αἰ βασιλέος τοὺς λιμπρούγους ε' τὴν μέσῃ διακομμένε, ἐμῆγυσεν ὁ πατέρας σου ὁ Κυβέλλας τζ' αἰ ἡ μάνα σου ἡ Πεγελέμὲ νὰ πάρης τὸ φουσσάτος σου νὰ πάης ε' τὸ στήρι τοῦ δεινα, τοῦ νιοῦ τῆς δεινα, διότι ἐν νὰ καλέσῃ τὴν ὄρνιθα τὴν μαύρην, τὴν κλασέ, τὴν ξεηραταπολοῦσαν, τζ' αἰ τρωεῖ σε τζ' αἰ δένα τζ' αἰ τὸ φουσσάτος σου». Ὁ ἀνακωνῶν μοι τὴν ἀνωτέρω ἐπιτομτὴν κ. Ξ. Φεδικάκης προσθέτει: «Ὁ γητευτῆς πρέσει νὰ βῆ τρεῖς κόμπους καλαμποῦ τζ' αἰ νὰ πάρη ἔναι μὲγα λιμπουγαν τζ' αἰ νὰ βάλῃ μέσα εἰς ἔναι πονιμπούιν (= τιμῆμα καλάμου) τζ' αἰ νὰ γινῶθῃ νὰ τὸ καβαλιτζ' ἔψη τὸ καλάμιν τζ' αἰ νὰ πῆ τὴν ἄνω εὔστην». Ἐπιτομτὴν δὲ βιτοίλας και φιλαδέλφου δεικνύουσι και τὰ ἑξῆς ἐν

¹⁾ Ἐξόγκιον ἀποκομτῆς μύθων ἐκ Σπασίαν ὑπὸ Σ. Βαρόκι, κατὰ γράφην ὄσα ἐν Ἀνογράφῳ Η' 557.

²⁾ Ὅσα και W. H. D. Rouse, Ἐνθ' ἄν. σ. 163.

αὐτῆς και λαμβάνων τρεῖς λίθους μικροὺς τοὺς γίπτει ἄνωθεν και ὁ-
πισθεν του ἐπιφρονῶν ἐκάσσοτε δικιόλε ἔπειτα λέγει «πέμπω ἄλουποὺς
ἀρσενικοὺς τζ' αἰ θηλυκοὺς, τῆμμάτιν τους γυαλλῖν τζ' αἰ τὸ δόντι τους
καρφῖν, νὰ τρώσιν νὰ σκοπῶνωνται τζ' αἰ νὰ μὴν παίζωνται». Μετὰ
ταῦτα ἀπέργεται, ἀφ' οὗ πάλιν εἰψη τρεῖς λίθους ἄνωθεν και ὀπισθεν
του τοῖς τὸ δικιόλε ἀναφωνήσας¹⁾.

²⁾ Ἐν Πάφῳ ὁ καταδένων, διὰ νὰ ἐπιτυχῆ «τὸ πέψιμο τοῦ ἄλουποῦ»
λέγει τοῖς τὰ ἐπρόμενα λόγια, γίπτων μετὰ τὸ τέλος τρεῖς λίθους γρός
τῆς μῆθρας τοῦ ἔχθρου του και ἐπιφρονῶν «θέσας δικιόλε»²⁾

πέμπω τὸν ἄλουπὸν τσαι ἄλουποῦν,
τζ' ογοῦδες τσαι μαννάδες,
ἀγγόνια τσαι διαγγονα,
ὄσα ἐγεννηθήσαν τὴν Τξερατῆζην τσαι πάει τὸ Σάββατον
πέμπω σας εἰς τὴν μάντσαν
νὰ φάτε τσαι νὰ πνίξετε
τσαι αἶμα πολὸ νὰ χύσετε,

³⁾ Ἐν Κῶ πρὸς κατάρτεμψιν ὁμοίως τῆς ἀλώπεκος λέγουσι.

Τὴν Σολομωνικήν κωστῶ,
διαβόλοι τῶδ διαβόλων,
κι' ἀκούσετε τὶ θὰ σὰς πῶθ,
τὶ θὰ σὰς παραγγείλω.
Νὰ στείλετε ε' τὸ στήρι τοῦ [δένους]
τὴν ἀλεστοῦ ἀπόψε,
νὰ πάρη ποῦλλες ὄσες βῆγῃ
και ὅ, τι ἐμποσέση,
μὴν εἶδω τὴν δια δὶα μῆς
τοῦ Σολομοῦ τῆς βούλλα,
ὄσες μπῆξω ε' τὸ πωθάρι του
και σὰς σφαλίσω μέσα.

Πρὸς κατάρτεμψιν ποντικῶν ἐν Κῶ λέγουσι τὴν ἑξῆς γητευσίαν.
Ποντικομάγνης ἄξιας
και πρσοροδοντᾶτες¹⁾,

¹⁾ Κατ' ἀνακαινωσιν τοῦ κ. Ξ. Φεδικαίου.

²⁾ Δοτῶν Φιλίππου, Ἐρωθαί και κατάδεςμοι ἐκ Πάφου Ἀνογρ. Δ' 532

σφαιρικής δεσμιάς ἀνεπεξεργασμένης ἐν τῇ Σολομωνικῇ τοῦ Καντιεργάκι. **Ἐδῶ τὰ δεῖμα κ' ἐγὼ ἀντὰ τὰ καιὰ ἡμερᾶ (ἐτην βροβία και τὸν φιλαιδελφῶ) νὰ μὴν ἔχουν τὴν ἀδελφειαν νὰ πᾶνε σ' τοῦ δεῖμα τὰ ἔχρη, μόνον νὰ πᾶνε σ' τοῦ δεῖμα τὰ πρὸ βᾶτα, νὰ τρωῖτε και νὰ πλιντε και νὰ σκαθνετέστε**.

Ὅχι, δὲ μόνον ἐμπυλα, ἀλλὰ και ἀψυλα ὄντα, ὡς και παρ' ἀρχαίος¹⁾, πολυάκις καταδένοιοι οἱ κωστροφῶν Ἑλληνας πᾶσαν ἐξ αὐτῶν πρσερχομένην ἐνεργειαν ἢ ἀφάεισαν πρσεφαιλόνοτες. Οὗτω καταδένοιοι τὰς ἐντειοίσεις τινός, ἵνα μὴ εὐδοκίμοιοι²⁾, πρσοβόλια ὄντα, ἵνα ἢ μηδὲλιος ἐκπυροκοκτοῶοιοι³⁾, ἢ ἵνα, ἐκπυροκοκοτοῦοιοι, μὴ καταστογᾶζονται τοῦ βαλομένοιοι⁴⁾.

Ἐν Κύπρῳ μάλιστα ὁ κατάδεσμος τοῦ τουφεκιοι, κατ' ἀνοκιοιωοιοι τοῦ κ. Σ. Φαγμακίοιοι, γίκεται ὡς ἔξης. Ὁ καταδένοιοι λαμβάνει κλωστὴν λιντὴν και μετᾶει κόκκιοιων και δειει ἐπὶ τὰ κόμβοιοι λέγιοι εἰς ἕκαστον κόμβοιοι τὰ ἔξης:

**Ὡς ἐκδοτηοιοι ὁ πρσοφῆτης ἡκίαις τὰς κειεῖς ἀκτιαις τοῦ ἡλίοιοι και τὰ ἄοττα και τὸ πρηνόοιοι και τὰ σπῆνεφα και δὲν ἔβροεοι, ἔοιοι κγαρίτω και ὀηνω τῶν ὁ ὁππῆτοιοι (βόλιον) τοῦ τὰ δὲ κγαρίτω τὰ σκᾶγια τῶν τῶοι τῆν πατοοιοι ὀγᾶν τοῦ τῶοι τὰ καντρεθέοκιοι τοῦ (=ἀκίμοια), νὰ πκαίζῆη τῶοι νὰ μὴν οἰβκπη πᾶοια ἐγπετοιοι τῶοι τετραποδοιοι ἕωοι. Κατέβια, γέοο οἰάμοιοι, τῶοι ὄηοε τὸ λαμπαγῶν τῶοι ὄηοε τὰ δυνατὰ νὰ μὲν πᾶοιοι νὰ κπυρῆοιοι. ἔκει τοῦ θωογεί νὰ μὲν πᾶοιοι, ἔκει τοῦ δεθ θωογεί νὰ πᾶοιοι*.*

Ἐν Κκαοτάοια τῆς Κύπρῳι καταδένοιοιοι τὸν κλῖβανοιοι, ἵνα μὴ θεομᾶκῆηται εὐκλῶοιοι, τὸν μύλοιοι, ἵνα μὴ γρῖζῆη, τὰ ἀλαιοκῖα ὀο γγαντα ἵνα μὴ συλλαιμβάνοιοι ἵχῶοιοι⁵⁾ και τὰς χύρῶοιοι, ἐν αἰς πρσάοιοι κειεζέται

1) Παρ' ἀρχαίοιοις κκαεδοδένοιοι ἢ ἐγνῶοια και ἢ ἔχρη τινός, αἰ πρσέειε αὐκῶοι, τὸ ἐγνῶοιη τῶν και και ἔν κῶ ἐγνῶοιοιη οἰοιοι α. γ. ἀμφοτεροιοι, κῖβῶοια, ὀηοιηοιοι κτλ. R. W u e n s c h, D. T. A. 68a 7: 69, 5, 70, 7, 87, 3, 8; 109, 3 A. A u d o l l e n t, D. T. A. 47, 4, 52, 10; 70, 2. P a p. L o n d. 46, 321 K. ὁ δ. Κκαοταοτάοιοι (ὁ ἀκιοιυλαιοκῖοιοι α. 115) ἐοημοιειοιοι και ὀοτῖμοιοι ἀγῶοιοι κῖβῶοιοι κῖβῶοιοι, ἵνα ὀηοι κῖβῶοιοι ἢ ὀηοι κῖβῶοιοι τῶοι ἀκτιοιόοιοι.

2) Ἐν Μεσῶοιοις.

3) Ἐν Κύπρῳ και Κύπρῳ Γ. Λουκᾶ, Φιλολογιοκῖα ἐπισκῆμιοι σ. 61.

4) Ἐν Κύπρῳ.

5) Πρὸς ἀποτρογῆτην τοῦ δεομῖοιοις ἐξογροοιοι ἀπὸ τῶν ἀλαιοκῖοι ἀγῶοιοι κῖβῶοιοι ἀκιοιυλαιοκῖοιοι, θάμοιοι ὄηα ὀη με λαιοκῖα ἀκῖοιοι ὀοιοι πρὸς ἀκῖοιοι ἀκῖοιοι (cistis lanigerus).

τὸ γακῖμοιοι φραγῆτῶν, ἵνα μὴ ἀνοίγιοιοι¹⁾, ἐν Πόντρῳ δὲ και τὰ σπᾶοι τᾶ, ἵνα μὴ δίδοιοι κγατῶν, κκαίμοιοι αὐτῶν κατὰ τὰς τέσοοιοι γογῖοιοι τοῦ ἀγροῦ ὀνοδέοιοι²⁾, πκαίοιοιροιοι δὲ και τὸν ποτοκῖοιοι, ἵνα μὴ γῆη³⁾, πῖβανῶοιοι δὲ και τὰ πλοῖα, ἵνα μὴ τᾶξιδεοιοι, και τὰς βρῖοιοι, ἵνα μὴ τῆξοιοι, ἀν πιστεοιοιη τιοι εἰς τοῖς ἔξης δημῶοιοι πρῖμοιοι σῖγιοιοι⁴⁾.

μοῦ ὄοοιοι μῖα γγναῖα, μᾶγιοιοι τοοιοι

μαιοιει τὰ κκαθῖβια και δὲν ἀμοιοιοι,

μαιοιει τὰ πουλλῖα και δὲν κκαῖοιοι,

*μαιοιει τοῖς βρσοῦοιοι και δὲν τῆξοιοι*⁵⁾.

Ἐν Βαμβακῶ τῆς Λακεδαίμοιοις δένοιοι τὴν κῖβᾶοιοι διὰ τῆς κκαταθᾶψοιοι τῶν⁶⁾, ἀλλοχοῦ δὲ διὰ τῆς ἀπορογῖοιοι ἔξο τῆς οἰκῖοι ἀνᾶποια τοῦ τρῖποδοιοι τῆς ὀοιοι.

Ἐν Ἠρεῖογ τέλοιοι, ὀοιοι δὲν βρῆκῆη, πιστεοιοιοιοι ὀοι δένοιοι ἢ κκαδέοιοιοι ἐν Σαλαμῖνι γίκεται ὡς ἔξης μεταβαῖοιοιοι εἰς ἐκκῖοιοι οἰοιοι ἐπὶ τῖμοιοι κειμιοιοι ἔκει κκαίμοιοι τὸ πρὸς τὴν διευῖηοιοι τοῦ πᾶοιοι ὀοιοι ἀνέμοιοι κειμιοιοι πρσᾶθιοιοι ἀπ' αὐτοῦ τεμᾶκῖοιοι οἰκῖοιοι ἐξοοιοι τῶν⁷⁾ ἢ κκαίμοιοι διὰ λῖθιοι τὴν κατὰ τὴν διευῖηοιοι τοῦ πᾶοιοι ὀοιοι ἀνέμοιοι ἔκδοιοιοι ὀοιοι. Ἐν Ἐηογ πρὸς τὸν αὐτὸν οἰοιοι κκαίμοιοι τὴν λαιοκῖοιοι ἀλαιοκῖοιοι (=λαιοκῖοιοι), οἰοιοι ὀοιοι ὀοιοι δὲ εἰς τὰ ὀοιοι οἰοιοι θρσῖοιοι ἀγῶοιοι⁸⁾.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς ἐξᾶγεται ὀοι οἰ κκατάδεοιοιοι ὀοι τᾶς διαφοοιοι αὐτῶν μοογῖα ἐξηκῖοιοι οἰοιοι ἐν κρηοιοι ὀοιοι οἰ μόνοιοι κατὰ τοῖς πρῶτοιοι Χρῖοτιανοκῖοι, ἀλλὰ και κατὰ τοῖς Βυζαντινοιοις και

1) Γ. Λουκᾶ, Φιλολογιοκῖα ἐπισκῆμιοι σ. 61.

2) Ὁ κκατάδεοιοιοι τῶν σπᾶοιτῶν γίκεται ὀοιοι κκατὰ Μῖοιοι μῖοιοι ἀπὸ μῖοιοι (=μῖοιοι) γγμῖοιοι, ἐποχομῖοιοι κκακῖοιοι γᾶβδοιοι.

3) Ὁ σπᾶοιτῶν ὀοιοι τὸ γῆμοια ἐλέγιοιοι πρσᾶμῖοιοι και ἢ γγνῖ πρσᾶμῖοιοι τῶοι Βλ. Κογαῖ, Ἀτ. 4, 450. Πβ. και ἐκ Χιακῖοι πρῖμοιοι σῖγιοι ὀοιοι, μᾶγιοιοι καὶ, πρσᾶμῖοιοι τῶοι.

4) Χε. Κογαῖοιοι, Σῖμοιοι κκατὰ Λαογρῖοκῖα ἐκ Πατρῶν, Λαογρ. Η'. 508.

5) Φ. Κορυκουλέ, Οἰοιοι κκατὰ σ. 131.

6) Ἐν Πόντρῳ ἀποτρογῆτοιοι τὸν σπᾶοιτῶν ἀνεμοιοι κρημῖοιοι πρῶοιοι ἢ τῶοιοι (ἐμπρσοοιοι).

7) Σγυκῖα ἀκιοιυλαιοκῖοιοι ἐν Ἐηογ. *ἀπὸ τῆς γῖοιοι ἀλαιοκῖοιοι ἕ τῶοι τᾶδε τὸ κκατῶοιοι*.

τους μετά την έλασιν χρόνους, πλείστα μὲν στοιχεία τῶν ἀρχαίων τούτων καταδέσμων διατηρήσαντες, οὐκ ὀλίγα δὲ χριστιανικά και ἀνατολικά προσάβδόντες, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σχετικῶν ἐπιφθῶν, ὧν πολλὰ, καίτοι ἐν καθύβην νεώτερον αἰῶνων παραδοθεῖσαι, εἶναι ἐν τούτοις ἀρκούντως παλαιαί.

Θὰ ἦτο δ' ἴσως περιττὸν ἰδιαιτέρως νὰ τονίσωμεν ἐνταῦθα ὅτι οἱ μεσαιωνικοί και νεοελληνικοί κατάδεσμοι, παρ' ὅλην τὴν σύνθεσιν αὐτῶν πρὸς τὰ τελέσματα και τὴν βασκανίαν και τὴν εἰς ἀπλόους ἔξοχισμὸς ἔξασθέντων αὐτῶν, συντελοῦσι τὰ μέγιστα πρὸς γνώσιν τῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους καταδέσμους, πρὸς τῆς ποιικιλίας και λύσεως τῶν ὁσίων οὐκ ὀλίγα διδάσκουσιν.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

*Ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρώτου μέρους τῆς μελέτης μου μέχρι σήμερον παρηβλῆθεν ἀρκετὸς χρόνος, ἐν τῷ μεταξῷ δ' ἔλαβον γνώσιν και νέου σχετικῶν πρὸς τὸ θέμα μου ἕλικῶν, διὰ τοῦτο σκόνημι νὰ κινήσω ν' ἀνακοινώσω αὐτὸ ἐνταῦθα.

Α.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Εἶπον ὅτι οἱ κατάδεσμοι ὡς ἀποτέλεσμα εἶχον πολὺαίς τὴν παραγοστὴν τῶν φρενῶν τοῦ καταδεσμομένου ¹⁾. Τοιαύτην παραγοστὴν ὑπὸ κατάδεσμου ἐπαθε γυνὴ τις, Ἀνατολή καλουμένη, ἥτις καθ' ὅπνους προὔργατη ὑπὸ τοῦ ποροφίτου Ἡσαίου ²⁾ «*προσευθῆναι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς και μέσον αὐτοῦ ποῦ ἐρευνήσασαν ἐν τῇ γῆ ἔφενουε τὴν αἰτίαν τῆς νόσου ἧτις δὴ τοὺς γονεῖς λαβοῦσα μεθ' ἑαυτῆς τοῦτο ἐποίησε και ἂ ἐξήτει δηλητήρια ἐπευδοῦσα πρὸς τὸν θεοπαυτήν ἀδελφὸν ἠπέριετο*».

¹⁾ Βλέπε Ἀνογραφίας Η'. 302. Πβ. νῦν τὸν τε βίον τοῦ ἀγίου Ἰουαννίκου, (Μιγνε, Ρ. Γ. 116. 73 D) και *Νακηδόου προσβυτέου Κωνσταντινουπόλεως*, βίον Ἀνδρέου τοῦ κατὰ Χριστὸν σαλοῦ (Μιγνε, Ρ. Γ. 111. 707 B).

²⁾ Θαύματα τοῦ ἀγίου και μεγάλου ποροφίτου Ἡσαίου (Analecta Bo 42.264. 4.).

Τὰ πρὸς ὧν ὁ λόγος δηλητήρια ἦσαν ἀναμφιβόλως «*αι γοητευτικά και μαγανεία*», ὡς ἐν *Ναυπλίῳ*, ὡς ἀπέφραγον ¹⁾, εὔρεν ἄλλοτε ὁ ὁσος Νίκων παρὰ τὴν εἴβαν δένδρου ἐν τῷ μεσαίῳ περυσυμένον.

Πλὴν ὁμοίως τῆς βλάβης τῶν φρενῶν, ὁ καταδεσμομένος ἔπασχε και τῶν ἀκρων παράλυσιν, τοιαύτην δὲ παράλυσιν, κατὰ τὴν ἀνωτέροσ δηλητησίαν, ἐπαθεν ἑτέρα γυνή, Εὐπροδέια, ἐπιβουληθεῖσα ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τῆς. Τὰ κατ' αὐτῆς μαγανείματα εἶχον τότε τεθῆ οὐκ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ οἴκου, ἀλλ' ἐν τῷ τοῦ ποροκεφαλίου τῆς και ὑπὸ τὸν οὐδὸν τῆς θύρας τῆς, ἀφ' οὗ καθ' ὅπνους τὴν ποροείρεσεν ὁ ποροφίτης «*ἐν τῷ ποροκεφαλίῳ και τῇ πύλῃ ἂ ἂν εὔρη κατακρούσασα*» ²⁾.

Τι εἶδος περιέγραφα θὰ ἦσαν τὰ κατακεχυμένα δεικνύει ἀνώλογοσ δηλητησίς, καθ' ἣν συγκλητικὴ περιεργασθεῖσα ὑπὸ τῶν θεοπαυτιδῶν τῆς και μαδαμιδῶν και ἀτρονίαν και ὠχρότητα παθοῦσα ἐθεραπεύθη, ἀφ' οὗ «*διασθαιέντος τοῦ ποροκεφαλίου, ὅπερ εἰς ὑπογονίαν αὐτῆς ἐπερέοσθε, εὔρεθησαν ἐρῶδον πέταλά τνα περιέχοντος γράμμῆς ἔχοντα, παρυσία σατανικῆ κεχρησμένη*» ³⁾.

*Ἐνδιαφέρον παρὰδεῖναι φιτροκαταδέσμου κατὰ τοὺς μεσαιωνικούς χρόνους εἶναι και τὸ ἔξης: Νέος τις ἐπιθυμῶν νὰ ποροελλκίση εἰς τὸν ἔξωτὰ του νεάνιδρι, ἐπροεῦθη πρὸς ὄνοματὸν μάγον τῆς Μέμφιδος τῆς Αἰγύπτου. ⁴⁾ Ἐκεῖ ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅσα ἠθελεν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα «*και ποιήσας πέταλα χαλκᾶ ἔγραψεν εἰς αὐτὰ τὰς τῶν δαιμόνων μορφὰς και τὰ τοιαύτης ἀσβεβείας σύμβολα, ῥήματα, και ὀρθύξας ὑπὸ τὰς φλίας τοῦ οἴκου τῆς παρθέρονου ἀφ' αὐτῶν καταχώσας ἀπὸ τῆς φλίας». Ἡ κόρη μετὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ ἐπιθυμῆ σφοδρῶς τὸν νέον, ὃν και ἔκάλεε, μόλις δὲ και μετὰ βίας ἐθεραπεύθη τοῦ πάθους διὰ τῶν εἰχῶν τοῦ ὁσίου Ἰλαδίου, εἰς ὃν οὕτως ἀπέντησεν ὁ ἐπιτιμώμενος δαίμων. «*Κελεύεις με ἐξελεῖν ἀπ' αὐτῆς, δοῦλε τοῦ Θεοῦ, και δεδεμένος εἰς πέταλα μετὰ νήματα, ὅσων ὑπὸ φλίας κατέχουμαι, Ὅσιν ἐξελεγχουμαι, ἂν μὴ με λύσῃ ὁ κατέχων με πᾶς*» ⁵⁾.*

¹⁾ Ἀνογραφίας Η'. 313.

²⁾ Θαύματα τοῦ ἀγίου και μεγάλου ποροφίτου Ἡσαίου (Analecta Bolland.

42.264.32.37.

³⁾ Βίος τῆς ὁσίας Δομνίνης (Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά σ. 37).

⁴⁾ *Ἐργονύμιου και Σωφρονίου*, βίος τῦ ὁσίου παρθῶ ἡμῶν Ἰλαδίου (Α. Παπαδοπούλου—Κεραμίδης, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολιμητικῆς σταχυολογίας Ε'. 7.11.29.

⁵⁾ Ὅσα Ἀνογραφίας Η'. 336—337 και Θ. 70 και 71.

Εἰς τὰ περι καταδέσεως τῆς βουλή; τῆς ἀσφατῆς, τῆς καλῆς και τοῦ ἀγίου λευθένα¹⁾ ἀς προτέθη και τῶτο, ὅτι ὁ δάμων βιασθεις ὑπὸ τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἀνγκάξεται να τοῦ εἶπῃ. «φοβερός ἀσφατῆς ἐγὼ ἐπέχον· ἐγὼ τὰς νεφέλας ἐδέξασον»²⁾

Β.

ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΚΑΡΦΩΜΑΤΑ.

Ο καθηγγητῆς κ. Γεώργιος Πάγκλιος εἶχε τὴν καλωπύην να μοῦ ἀνακοινώση τὴν ἐξῆς ἐξ' Ἀποκοθώνου τῆς Κοήτης καταστασάλευση, ἣεις οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάχει ὅτι ἔχει ληφθῆ ἐκ παλαιότερου χειρογράφου.

«**Όταν θέλης να δέσης ἀνθρωπον να μὴν τοῦ ἀπομείνη φῦσις.**

«Νὰ βεῆς μὰ βελὼνα ἀπόρη, να τὴ βάλῃς εἰς τὴ φωτιά, να τὴ ζυλώσης, να βάλῃς τὴ μύτην τοῦ εἶπον κῶλο τοῦ. Ἐπειτα να βεῆς ἐνα βάτον, να σκαύης τὴν γλῶσση του, να ξεξελώσης τὴ βελὼνα, να τὴν περάσης ἀπὸ τὴν γλῶσση τοῦ βάτου και θὰ πῆς τὸ ὄνομα αὐτουνοῦ ποῦ θῆς να δέσης και τῆς μητέρας του και ὄστερα να διαβάσης αὐτὰ τὰ λόγια: μεθουὲ λελίβε κίπε μπροσὸ κίς μαμουλοῦ κουμοῦ και γμισοῦ ἐκρεται χαρὶ και φεργεὶ οἱ φαγιατὰ καρτερο νεμὴ μακαίωσσο αικοῦ ἀλ ἀχὰ δουκαὶ κουμβετὶ ταιλάντος μπει τγακταβέδι μπταναγι γλιὸ τῆγα θαμποῦ»³⁾.

Καταστασάλευση τοῦ συζύγου διὰ κατοχύσεως παννίνης πλανάγνης ἐντὸς τοῦ χώματος γλάστρας, και νύμφης διὰ κατοχύσεως κηρίνης τουαύτης ὑπὸ τὸν οὐδὸν τῆς θύρας τῆς οἰκίης τοῦ γαμβροῦ, ἐσημείωσα ἐν Ἀθήναις⁴⁾, κάφωμα δὲ ἀντιπάλου διὰ τῆς καθήλωσεως δένδρου, ἐφ' οὗ οὗτος θὰ ἀνέβαινε, ἐν τῷ χωρίῳ Κόνεξη τῆς Κορινθίας⁵⁾.

1) Εἶπον Δασγ. Η' 319 ὅτι με τοὺς καταδέσμοις ἠσκολοῦνο Ἰουδαίοι (πβ. νῦν και Γ. Κεδομοῦ, Σύνοψις ἱστοριῶν 1.163-9), Ἀθίγγανοι, Ἀγμένοι και Ἰουρκοι. Εἰς τοὺς τοῦ ἰδοῦ προστίθενται και οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες ἄλλως τε πολὺ λαχῶς με τοὺς Ἀθίγγανους συγχέονται.

2) J. Aufhäuser, Das Drachenhunder des heiligen Georg s. 70.19.

3) Βλέπε και τὸ σημειαθῆνα ὑφ' ἡμῶν ἐν Δασγφαίας Θ' 75.

4) «Ἐστία» 6ης Σεπτεμβρίου 1924 ἀριθ. φύλλ. 10747, 4. Καμπούρογλου, ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν 3.61.

5) Ἐπιθὶ και Δασγφαίας Η' 328.

Εἶπον¹⁾ ὅτι ἐνισχοῦ γίγνον τὰ κορίτσια ψαλιδίζοντες τὴν πτευσκαλίδα ἢ τὸ φόρεμα τῆς ἀντιπάλου. Εἰς τοῦτο προσθέτω νῦν ὅτι ἐν Κατορὶ τῆς Βιθυνίας, ἵνα τὸ αὐτὸ ἐπιτύχωσι, ἀποκόττουσι μέσος τῶν ἐπισρωμάτων τῆς νυφικῆς κλίνης.

Ἐγδομεν ὅτι, ἵνα καταστασάλευσση ἐχθρόν, μεταχειρίζονται οὗ μόνον πλανάγνα, ἣν διαπερσωνῶσι, ἀλλὰ και τεμάχιον σάπικος, τὸ ὅποῖον διαρτυπῶσι διὰ καθυδῶν²⁾. Τοιοῦτου εἶδους κατάρσεσις εἶναι και ὁ ἐξῆς, ἐν Ἀποκοθώνῳ τῆς Κοήτης συνηθίζιμενος,³⁾ ὅστις ἀσφατῶς ἐκ παλαιότερου χειρογράφου ἔχει ληφθῆ.

Κάφωμα ἀνθρωπου.

«Παρασκευῆ σ' τοὶ ὄχτω ἀλλὰ τούγκα⁴⁾ θὰ βαστῆς μίαν πλάκα σαποῦνι ἀπόρη και πέντε βελόνες ἀπόρησε και αἰδές. Θὰ πῆς πέντ' φορὲς τὰ πῆγα κάτω λόγια και κάθε φορὰ θὰ καθυδῆς και μὰ βελὼνα εἰς τὸ σαποῦνι· «ὡς ἐκάφωσασι τὸ Χριστὸ εἰς τὸν τίλιο σταυρὸ, εἶσι καθυδῶν κ' ἐγὼ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ δεῖνα, στανωῶς τοῦ Θεοῦ και θεληματικῶς τοῦ διαβόλου με τὴν δύναμη τοῦ Πατασίη. Καθυδῶν τοῦ 365 ἀμυνοῦ τοῦ γάχης του, καθυδῶν τοὶ σφενύλους τοῦ γάχης του, τοὶ φόλιασε τῶν κοκκάλων τοῦ σώματος του και ὅτι ἀνίστασι ἔχει ἡ θάλασσα, εἶσι ἀνίστασι να κη τὸ σώμα του ὅσον καιρὸ τὸν ἔχω καθυδῶν σὸ σαποῦνι»⁵⁾.

Ἡ ἴσσις τῆς ἀνωτέρω καταστασάλευσεως ἐπιτυγχίνεται ὡς ἐξῆς:

Αἶσι τοῦ δεσιῆς με σαποῦνι.

«Κυρακὴ βεῦδου, σ' τοὶ ἔξε ἀλλὰ τοῖγκα⁶⁾, θὰ πιάσης τὸ σαποῦνι, θὰ πῆς τὰ πῆγα κάτω λόγια πέντε φορὲς και κάθε φορὰ θὰ ἐκαφωῶνῃς και μὰ βελὼνα. «Ἐκαφωῶνῶν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ δεῖνι, ἐκαφωῶνῶν με τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ και στανωῶς τοῦ διαβόλου Πατασίη. Ἐκαφωῶνῶν τοὶ 365 ἀμυνοῦ τοῦ γάχης του, ἐκαφωῶνῶν τοὶ σφενύλους τοῦ γάχης του, τοὶ φόλιασε τῶν κοκκάλων του και ὡς ἀνταπύθη ὁ

1) Ἐν Δασγφαίας Η' 332 ὑπόσημ. 1.

2) Δασγφαίας Η' 331.

3) Καὶ ὄσος μοι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ καθηγγητοῦ κ. Γ. Παγκάλου.

4) Ἦτοι τὴν 2αν π. μ. ὄσαν.

5) Δηλαδή κατὰ τὸ μεσονύκτιον.

¹ *Αβραάμ, Ισαάκ και Ιακώβ, ἔτσι ν' ἀναπαυθῆ καὶ τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ τοῦ Θεοῦ δεῖνα.*

² Ἐν τῷ πρώτῳ μέτρῳ τῆς διατριβῆς μου ¹ ὠμίησα περὶ τοῦ καρφώ-
ματος τῆς στήλης ἐν Κερκύρα καὶ Κίρρω. Ἐνταῦθα προσθέτω καὶ
περιγραφὴν τοῦ καρφώματος τῆς αὐτῆς νόσου κατὰ τοὺς Κρήτας ³.

Ὁνο Μαρκία λαμβάνουσι φύλλον *παπουτσουσκιὰς* (= φραγσουκιὰς
καὶ θέτουσαι ἐπ' αὐτοῦ τὸν πόδα τοῦ πάσχοντος τὸ ἀποκόπτουσι κατὰ
τὸ σχῆμα τοῦ ποδός. Λαμβάνει ἔπειτα ἡ ἔρεθὰ ἐξ αὐτῶν 41 ἀίχμητὰ
τεμάχια κακάμου (τοίτες), τὰ ὁποῖα καὶ ἐμπληγνύει διαδοχικῶς ἐπὶ τοῦ
φύλλου. Εἰς ἕκαστον κάρφωμα ἐρωτᾶται ὑπὸ τῆς δευτέρας. «*Εἶντα κά-
ρες ἐκεῖ;*» καὶ ἀπαντᾷ. «*Τὴ σπλήνα τοῦ δεινα τσιτῶνω, νὰ
μαραθῆ καὶ νὰ ψυγῆ σὰν τὴν παπουτσουσκιὰς.* Μετὰ ταύ-
τα ἡ καρφώουσα κρεμᾷ τὸ φύλλον εἰς τὴν καρποδόχην, ἕως ὅτου ἔθραν-
θῆ καὶ οὕτω ἔθρανθὲν τὸ ἀπορρίπτεται.

⁴ Ἀνωτέρω εἶπον ⁵ «*Ἄν δ' εἰς τὸ κάρφωμα ἕρῶν ὑπάγεται, ὡς
πιστεύουσιν οἱ Κρήτες καὶ τὸ δέσημον τῶν αἰγοπροβάτων, ἡ διὰ τεμα-
χίου ὄηλα δὴ ὁσοῦ λαγωῦ, ἰγθύος ἢ πέδικος καταπαρόνησις τοῦ μη-
ροῦ κελῶν καὶ αἰγοπροβάτων, ἵνα μὴ ταῦτα συλλαμβάνωνται ὑπὸ τῶν
ἕρπονιστῶν, πολὺ ἀμφιβάλω.* Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ γέρεται νὰ διδῆ
τις μάλλον τῶν κλεπτῶν κάρφωμα». Ἐνταῦθα προσθέτω νῦν τὴν ἐξῆς
λαϊκὴν ἐθιμητεῖαν. «*Σκίξουν τὸ μερὶ τοῦ ὄρηου καὶ τοῦ βάνου ψαρο-
κόκκαλο, γὰρ νὰ πηγαινῶν τὰ ὄσα μάζευτὰ σὰν τὰ ψάρια, ἢ χοιροκόκ-
καλο, γὰρ νὰ πηγαινῶν καὶ νὰ γίνωνται ἡμεθα σὰν τοὶ χοῖροι, ἢ ἀγο-
μοκόκκαλο, γὰρ νὰ γίνωνται ἄγρια σὰν τὸ ἀγρίμι καὶ νὰ μὴν μπορῆ ὁ
κλέφτης νὰ τὰ πιάσῃ, ἢ σκυλοκόκκαλο: γὰρ νὰ φεῖγουν γλήγορα σὰν
τὸ σκύλλο ἢ περοδικοκόκκαλο, γὰρ νὰ σκορπίξουν σὰν τοὶ πέδικες ὅντε
λὰν κυναγούνε οἱ κλέφτες.*»

1) Ἐν Δασογραφίᾳ Η' 339.
2) Ἡ περιγραφὴ ἐξ Ἀποκορώνου τῆς Δ. Κρήτης, καὶ κατ' ἀνακοίνωσιν
τοῦ κ. Γ. Παγιάδου.
3) Ἐν Δασογραφίᾳ Η' 343.

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΓΑΜΗΛΙΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΒΑΝΟΦΩΝΟΙΣ ΤΗΣ ΣΑΑΜΙΝΟ

Υ Π Ο
Π. Α. ΦΟΥΡΙΚΗ

Ὁ δειμνηστος καθηγητῆς μου Νικόλαος Γ. Πολίτης ἐν τῇ Ἐρε-
τηδί τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου ἐδημοσίευσεν, ὑπὸ τὸν τίτλον *Γαμή-
λια σύμβολα*, ¹ περιστασιώδη μελέτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ μετὰ τῆς συνη-
θους ἐκείνῳ μεθοδικότητος τόσον ἐπιμελῶς κατέγραψε καὶ τόσον σα-
φῶς ἠγμύνησε τὰ περὶ τὸν γάμον τελούμενα, ὥστε μετὰ πολλῆς δυσ-
κολίας νὰ δυνάται τις νὰ προσθήσῃ τι εἰς αὐτὰ.

Τὴν μελέτην ταύτην ἔχων ὑπ' ὄψιν πρὸ ἑτῶν ἠθέλησα νὰ συμβάλω
κατὰ δύναμιν εἰς τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς διὰ συλλογῆς καὶ ἐθιμητείας
τῶν κατὰ τὸν γάμον τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀββανοφώνων τελούμενων, ἔχων
τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἐν τῇ ἐλληναββανικῇ λαογραφίᾳ κρύπτονται πλού-
σια λαογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ βυζαντιτικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα ὁ μακαρίτης
Πολίτης δὲν ἠδύνατο νὰ συνεξετάσῃ, διότι δὲν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀνά-
λογον συλλογὴν.

Τὴν πεποιθήσιν μου ταύτην ἐστήριξα οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ κοινῶς
γνωστοῦ, ὅτι φυλά τινὰ ἀββανικά ἐπὶ μακρὸν συνεβίωσαν μετὰ τῶν
ἠπειρωτικῶν, ἀπ' ὧν παρῆλθον ἡθῆ καὶ ἔθιμα καὶ μέγιστα γλωσσικὸν
ὄλακόν, οὕτως ἐκαίμην ἡθῆ χοῆσιν πρὶν τιμήματα αὐτῶν κατέδηθαι
εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς γνώμης μου, ἣν ἀρκοῦντως
ὑπεστήριξα ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας, ὅτι Ἀββα-
νοὶ δὲν κατήλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ΙΑ' αἰ-
ῶνα, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἀλλ' αἰῶνας ὄλους πρὸ τούτου.

1) Ν. Γ. Πολίτου, Γαμήλια σύμβολα, ἐν Ἐρετηδί Ἐθν. Πανεπιστημίου Γ'
1906 σ. 111—187. (=Δασογραφικὰ σύμμεκτα Β' 218 κ. ε.)